

**Catàleg dels llibres manuscrits anteriors al se-
gle XVIII del Museu Episcopal de Vich, per Mn. JOSEP
GUDIOL, prev. (Continuació.*)**

SECCIÓ SEGONA

TEOLOGIA

30.—*SENTENTIARUM LIBRI QUATUOR MAGISTRI PETRI LOMBARDI*

Manuscrit en pergami; 150 folis de 31 × 24 cm.; caixa de 225 × 155 mm. i 51 ratlles, a dos corondells; lletra gòtica en negre i vermell; inicials en vermell i blau, sovint amb rasgueigs que fugen pels marges; cinc grans inicials miniades en or i colors donen valor al volum, que és nitidíssim i té en excel·lent estat la vitel·la.

Relligatge en pergami, del segle XVIII. Finals del segle XIII o primers anys del XIV.
Inventari n.º 7547, i LVII del Villanueva dels llibres de la Catedral de Vich.

Foli 1 : A l'anvers hi ha el títol, escrit amb lletra posterior, potser del segle XIV: *Sentencie Magistri Petri lombardi parisiensis Episcopi | iste liber est Ecclesie vicensis*. Al verso del mateix foli, la taula de les distincions del llibre primer, la qual ocupa tot el f. 2. Foli 3 : *Cupien | tes al | iquid de | penuria | ac temeritate nostra cum pauperula...* En el mateix foli acaba el pròleg i comença el llibre primer : *Incipit liber Primus | Vete | ris a | c nou | eleg | is | continentiam diligenti indagine...* El llibre primer termina en el f. 44 v.º, on s'inicia la taula del llibre segon, la qual termina en el f. 46 v.º. El llibre segon té fi en el f. 80, on comença també la taula del llibre tercer, que comença en el f. 81. El darrer llibre té principi en el f. 108, després de la taula, que principia en el foli anterior. El volum s'acaba en el f. 150, al segon corondell, amb les paraules : *...per media ad pedes usque | via duce provenit.*

El Migne porta aquest text en el Patr. Lat., vol. cxcii, cols. 521 a 962.

Dos són els volums del *Mestre de les Sentències* de què ens parla l'inventari de 1368 : *altro libre de pergami apellat sentencies de mestre lombard cobert de blanch. Item altro bel libra de pergami apellat libre sententiarum*. Consta que, a 16 de les calendes d'agost de 1348, morí el sacerdot Guillem de Palau, qui llegà a la Catedral vigatana

* Vid. BUTLLETÍ DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA, VI, 50-97.

librum sententiarum. Cal preguntar-se quin dels dos volums al·ludits per l'inventari de 1368 és el regalat per dit sacerdot, i si el present manuscrit és el *bel libre* a què hem fet referència. Mn. Gabriel Cogolls, canonge de Vich, va donar un altre volum del *Mestre de les Sentències* a la llibreria capitular; però això fou ben entrat el segle xv, segons trobem anotat a l'inventari de 1435 i 1438.

31. — CONCLUSIONES MAGISTRI SENTENTIARUM

Manuscrit en vitel·la; 71 folis de 215 × 150 mm. i 148 × 102 de caixa, dos corondells i unes 37 ratlles; escriptura notarial en negre i vermell; caplletres de cal·lígraf en güella blau i morat; fet tot amb gran nitidesa. El f. 1 va bellament orlat i amb inicial de miniador, en or i colors, lluint un escut d'armes partit, la meitat superior del qual duu, en camper atzur, un mig ca blanc, veient-se en l'altre mig sol en güella sobre or.

Relligadura de posts vestides de badana amb gofrats combinats amb línies colorides de groc, donant un conjunt de tradició mudejar. (Vegeu *Museum*, vol. III, pàgs. 248 i 249.) Segle xv.

Inventari n.º 7571, i cxii del catàleg Villanueva, propietat de la Catedral vigatana.

Foli 1 : *Incipiunt conclusiones Magistri sententiarum. | Prima conclusio Quod tracta | tus sacre pagine sive con | tinentes veteris ac novi | testamenti versantur precise circa res...* Termina, el volum, en el primer corondell del verso del f. 71, amb les paraules : *...in Deo cui est honor et gloria et | imperium in secula seculorum | Amen. | Laus tibi christe quoniam liber | explicuit iste.*

Res no consta, en el llibre, respecte al seu possessor i donador. Podria ésser un dels llibres llegats pel canonge Francesc de Ferriol, ja que trobem, entre els seus llegats : *quoddam opus breve super libros sententiarum magistri bonaventurae*. De tota manera, el nostre text no és pas el *Sententiae Sententiarum*, de sant Bonaventura.

32. — FRATRIS HERVEI DE NATALIBUS QUAESTIONES SUPER LIBROS SENTENTIARUM

Manuscrit en pergamí; 142 folis de 243 × 178 mm., dos corondells i 55 ratlles, i caixa de 195 × 145 mm.; escriptura pitjada, en negre; inicials de cal·lígrafia en vermell i blau.

Vell relligatge de posts i camussa blava. Segle xv.

Inventari n.º 7585; Villanueva, xcii. Procedent de l'Arxiu Capitular de Vich.

El volum té, en el f. 1, la *tabula questionum fratris hervey super iiii. libros sententiarum*, capbreu que arriba fins al verso del f. 3. Foli 4 : Comença el llibre primer: *Verius ut in theologia si scientiam...* El llibre segon comença en el f. 76, després d'un foli i mig en blanc. En el f. 104 v.º : *Explicit opus magistri hervey natalis super Secundum sententiarum | Hoc quod sequitur deficit infra istum secundum | distinctione decima septima ad tale signum vide | licet ad quamdam manum cum cruce*. Segueixen addicions fins al f. 108, on es dóna l'*incipit* al llibre tercer, el qual acaba al principi del primer corondell del f. 115, que resta quasi tot en blanc, així com els folis següents fins al 117 v.º, que és ple d'addicions quasi intel·ligibles. F. 118 : Comença el llibre quart, el qual termina al principi del verso del foli 142, on hi ha les paraules finals : *...de se semper paratus est ad misericordiam dum tamen homo faciat quod in se est.*

El llibre de fra Herveu de Natalis, comentant els quatre del *Mestre de les Sentències*, és dels que ingressaren a la Biblioteca Capitular vigatana entre els anys 1435 a 1438, ja que figura a la llista dels addicionats al *Llibre quotidià*, on es troba assenyalat amb les paraules : *Questiones fratris hervey super iiii. libros sententiarum*. A la guarda del volum prou hi devia haver hagut altres indicacions, que foren esborrades, i que avui ens servirien per a fer la història del manuscrit.

33. — FRATRIS PETRI DE TARANTASIA COMMENTARIUM IN II SENTENTIARUM

Manuscrit en pergami; 165 folis de 24 × 16 cm. i 173 × 115 mm. de caixa, dos corondells i 49 ratlles per plana; text de bon caràcter de lletra gòtica rodona, en negre i vermell, amb capitals de cal·ligrafia en blau i vermelló.

Antiga relligadura de posts i badana, amb gofrats, de conjunt ben estimable. Finals del segle XIV. N.º 7583 de l'inventari; Villanueva, xciii.

El present comentari al llibre segon del *Mestre de les Sentències* (escrit pel qui fou membre il·lustre de l'ordre dominicana, fra Pere de Tarantasia, i més tard pontífex romà, amb el nom d'Innocenci V (1276)), comença el f. 1 amb les paraules : *Qui vivit in eternum creavit omnia. | Similiter ecclesiasti xv. in iis verbis opus cre | ationis sufficienter exprimitur in quo hujus libri sententiarum materia intelligitur | tangit enim ecclesiastiis opificiis precipuam dignitatem*. La primera distinció del llibre comença a ésser explicada i glossada al verso del f. 1, i segueix fins a la distinció 44, al verso del f. 165, on acaba al final del segon corondell : *...quam nobis prestare dig | netur qui est benedictus in secula. | Explicit liber ii. sententiarum*. Dessota, algú, amb lletra del segle XIV, afegí : *editus a magistro Petro de Tarantasia*.

El volum no porta cap indicació referent a la seva entrada a la Biblioteca Capitular vigatana, on es trobava a l'època en què fou redactat l'inventari del *Llibre quotidià*, on hi ha un *Tarantasius super ii. sententiarum*.

34. — SANCTI BONAVENTURAE DISTINCTIONES IN QUARTUM LIBRUM SENTENTIARUM

Manuscrit en pergami; 221 folis de 285 × 202 mm. i 190 × 145 de caixa, a dos corondells i 47 ratlles, Text en gòtic, molt senzill, amb inicials i calderons en blau i vermell, sempre de migrat aspecte.

Antiga relligadura de posts cobertes de pell de badana avellanada, amb ornamentació de ferros gofrats de bon conjunt; de defectuosa conservació. Segle XIV.

N.º 7556 de l'inventari, i LXVII del catàleg Villanueva dels llibres del Capítol de Vich.

Foli 1 : Porta el títol *Liber IV*, seguint després el text del pròleg, que comença: *Unguentarius faciet pigmenta | suavitatis et unctiones conficiat | sanitatis Verbum istud scribitur | ecclesiastici xxxviii. in quo diligentius considerato explicatur...* Al verso del mateix foli comença el tractat : *Ad intelligentiam eorum qui in hac prima parte determinantur quia de Sacramentis | in generali et primo...* Segueix el text sense interrupció fins a la distinció L inclusiu, acabant en el f. 217 v.º, amb les paraules : *...et claritas et sapientia et gratiarum actio honor et virtus et forti | tudo per*

infinita secula seculorum amen. Afegit d'altra lletra, s'hi llegeix : *Explicit quartus sententiarum magistri bonaventure.* Foli 218 : *In nomine domini nostri iesuchristi. Amen.* | *Distincio prima iiii. sententiarum domini bonaventura.* Segueix la taula, que ocupa, sense interrupció, fins al principi del f. 221, on acaba sense *explicit.*

Aquest llibre pertany a la Catedral de Vich des de poc abans de l'any 1438, i es troba a la llista del *Llibre quotidià*, sota aquest títol : *Questiones fratris bonaventura super iiii. libros sententiarum.*

35.—EXPOSITIO CATECHISMI

Manuscrit en paper, de lletra notarial en negre i vermell, mútil en diversos llocs, portant folis de 217 × 147 mm. i caixa d'unes 22 a 25 ratlles tirades, de 145 × 78 mm.; portant els ff. XIII a CV i l a 93.

Descornat, només amb una post, encuirada de badana. Segle xv.

N.º 4000 de l'inventari. Procedeix del monestir de Santa Maria de l'Estany.

El f. XIII es comprèn que pertany a una exposició dels manaments de la Llei de Déu, començant amb les paraules finals que tracten del primer manament, iniciant-se amb els mots : *...vite mee tuo precepto glorioso simili et dies | subjectus amen.* Immediatament ve la rúbrica : *De ii. precepto | quod est non assumes nomen Dei in va | num.* El text comença : *Benedictum sit nomen tuum scilicet dominus deus noster semper et ab | omnibus creaturis quod proivens | non assumere in vanum ad quod | secundum preceptum obliga cor meum et labia...* La foliació antiga acaba després del f. XVIII, quedant interromput el text al començament del tractat del sisè precepte, on salta a tractar del vuitè, continuant així fins al f. XXIII v.º, on: *Incipit 2 pars quae est de quatuordecim articulis fydei.* El f. LXXIV v.º : *Sequitur de tertia parte principali que est de vii. sacramentis facit sancta mater ecclesia et primo de prologo.* Aquest pròleg acaba en el f. LXXV, on ja es tracta del baptisme. Termina el tractat de sacraments, en el f. CV v.º, amb les paraules : *...gratias et laudes ago tibi Domine deus. Ego servus tuus et Filius | ancille tue expleto libro isto | subveniente gratia tua ad honorem | gloriam et laudem tue summae | unitatis indivisibilis et tua | simul ac trinitate personalis ac | mirabilis incarnationis tuae | filii dei incarnatae in urbe valentina anno ab incarnatione | domini mcccxxvii. in mense | aprili qui fuit inchoatus in men...* Falten dos folis a la fi d'aquest tractat.

Segueix el volum amb nova foliació de xifres àrabs, portant al principi del f. 1: *Deus qui es gloriosus propter tuum amorem hunc librum facimus | qui vocatur liber de Deo | Cum sit finis principalis | propter quem homo creatus | est deum recolere intelligere | et amare et homo tanto ipsum | melius recolere amare potest.* En el f. 58 comença : *De secunda parte hujus libri*, o sia el tractat d'Encarnació; i resta interromput, en el f. 93 (capítol *Queritur cum quo Jesus est*), a les paraules : *...et si Jesus inquantum homo | factus non esset divina sanctitas conjungi non posset cum sui humanitate in unitate divinae personae et humanae. Et in...*

Una llista dels manuscrits existents en el que fou monestir de l'Estany, redactada en 1820, conté, amb el n.º 4, una *Expositio Catecismi*, que forçosament deu ésser el present volum.

La data 1327 i la cita del lloc de València, com el de la redacció del llibre, són coses molt dignes d'ésser consignades, encara que de moment a nosaltres ens sigui impossible precisar per elles qui fou l'autor dels presents tractats teològics.

36. — HONORII AUGUSTODUNENSIS ELUCIDARIUM SIVE DIALOGUS DE SUMMA TOTIUS CHRISTIANAE DOCTRINAE

Manuscrit en pergami; 97 folis de 88 × 67 mm. i 66 × 53 de caixa; text a unes 18 ratlles tirades; lletra notarial gòtica en negre i rúbriques. En conjunt, de defectuosa conservació.

Conserva una de les tapes de posts coberta de badana amb ferros gofrats. Segle xv.

N.º 7065 de l'inventari. Adquirit.

Foli 1 : Comença : *Saepius rogatus a condiscipulis quasdam | questiunculas enodare importu | nitati illorum non fuit facultas negando | obviare...* Acaba, en el f. 97, amb les paraules : *...faceres ut ad vi | tam eternam introire valeamus mereamur | Amen | Explicit elucidarium. Finito libro | sit laus et gloria Christo.*

El *Migne* publicà, en el vol. CLXXII, cols. 1109 a 1176, el present manualet de teologia cristiana. En el volum manuscrit que motiva les presents ratlles el llibre primer va del f. 1 al 34; el segon, del 34 al 64, i el tercer, del 65 al 91. En aquest foli comença un nou tractat, que el *Migne* no porta, dedicat a inquirir *de vii. vitiis mortalibus*.

Es curiós, el manuscrit present, per la seva forma reduïda, i constitueix un veritable manual fet amb el propòsit que fos estudiat en tota ocasió per un clergue quatrecentista.

37. — SANCTI AUGUSTINI DE CIVITATE DEI LIBRI XXII

Manuscrit en pergami-vitel·la; 259 folis de 308 × 215 mm. i 215 × 140 de caixa; text en negre i vermell, a dos corondells de 44 ratlles; caplletres en vermell i blau, de cal·ligrafia amb rasgueigs; no faltant al verso del f. 1 dues miniatures en or i colors.

Antiga relligadura de posts encuirades de negre, molt desfeta. Segle xiv.

Inventariat amb la xifra 7542, i catalogat pel Villanueva amb LVIII. Pertanyent a l'Església vigatana.

Foli 1 : *Incipiunt capitula primi libri au | gustini de civitate dei.* Segueix la taula que ocupa l'anvers del dit foli. Foli 1 v.º : *Sentencia de libro retractationum | beati augustini super libros de civitate dei | in judea cum roma gothorum ir | rupsione a gentium sub rege a | larico...* En el mateix foli verso : *Aurelii augustini doctoris ypp | onensis episcopi de civitate Dei contra paganos liber i. | Gloriosissimam civitatem Dei sive in | hoc temporum cursu...* Continua el text sense interrupció, precedint a cada llibre la taula de matèries, fins al f. 258 v.º, on : en mig de la primera columna, acaba amb les paraules : *...congra | tulantes agant. gloria et honor pa | tri*

et filio et spiritui sancto omnipotenti | Deo | in excelsis secula seculorum. Amen. | Aurelii augustini doctoris de civitate | dei liber vicessimus secundus explicuit | contra paganos. Amen. Amen.

El text d'aquesta famosa obra de sant Agustí ha estat publicat infinites vegades, portant-lo el *Migne* en el vol. xli, cols. 13 a 804.

Acabat el text, en el mateix versó del f. 258 es veu que hi hagué escrit, en negre i en quatre ratlles, el nom del primer possessor del present còdex; indicació que fou rasa i avui és del tot il·legible. No falten, no obstant, altres indicacions que permeten seguir la procedència del manuscrit. Així, en el primer foli en blanc que precedeix el text es troba escrit el que segueix : *Iste liber intitulus liber Beati Augustini | De civitate dei es mei philippi de medalia, archidiaconi Barchinonensis quem emi in avinione | redendo de concilio constanciensi anno domini 1418.*

A la darrera plana dels tres folis en blanc posteriors al text, es llegeix : *Iste liber intitulus liber Beati Augustini de civitate Dei, est mei Jacobi teulats | Canonici Barchinonensis et vicensis ecclesiarum quem emi Barchinone die Jovis sancta compu | tata xxix. dies Marci, anno a nativitate Domini Millesimo ccccxxxii., a magistro | Enrico Ber Badello sedis Barchinone. Precio Triginta quatuor florenorum auri | Aragonum.* Així resulta que, el present manuscrit, d'Avinyó passà a Barcelona, i d'aquí a la nostra Catedral, poc després de l'any 1442.

38. — *BEATI GREGORII DIALOGORUM LIBRI QUATUOR. ENARRATIONES E VITIS PATRUM.*

Manuscrit mútil al final; escrit en pergami; 171 folis; lletra carolíngia negra i vermella, a ratlla tirada; 235 × 175 mm. cada full, i 19 × 13 de caixa; molt sobri d'ornat; unes 24 ratlles per plana. Tota la segona part és de mà diferent de la primera.

Relligadura en pergami moderna.

Segle xi.

N.º 7511 de l'inventari; xcvi del catàleg Villanueva. Procedent de l'Arxiu Capitular de Vich.

Manca el f. 1, en el qual començava la taula dels llibres dels diàlegs, la qual continua en els ff. 1 i 2. Foli 3 : *Incipit liber Dialogorum Beati Gregorii | Pape Romensis. | Quadam die nimiis quorundam...* El llibre segon té principi en el f. 28. el tercer en el 52, i el quart en el 95. El còdex s'interromp després del f. 141, i les darreres paraules són : *...in lacrimis duriciam mentis formemus in proxi...* Això demostra que solament manquen dues curtes ratlles per a quedar completa la famosa obra gregoriana. Pot trobar-se impresa, aquesta, pel *Migne* (col·lecció llatina, vol. lxxvii, cols. 149 a 429, i vol. lxvi, cols. 125 a 204).

El f. 142 comença amb els mots : *...ingressione paciebar cupiens introitum adipisci. Labora | bam enim inanis et vana mihi fiebat...* Termina al tombant de la fulla 148 : *...desiderii uoluptate de hoc seculo migravit | ad dominum. Explicuit vita.* Es tracta d'una vida de santa Maria Egipcíaca, essent el text diferent traducció llatina d'un mateix original, comparada amb la que duu el *Migne* (*Patrologia Latina*, lxxiii, 673 a 690).

Sense títol, en la plana segona del citat f. 148 es dóna inici a un altre text: *Qui nauali prelio dimicaturus sit ante in portu in tran | quillo mari fluctum gubernaculo...* Folí 153 : *...deditum posse mori non posse superari. Explicit | vita monachi captiui.* En el mateix folí, comença, sense epígraf : *Dum predictus frater die sabbati | cum aliquibus fratribus nostris portionem ad providendam salutem | corporis accepisset...* Acaba en el f. 161 : *...in lectulo sumpto viatico ultimam hiis instabilem uite clau | sit ore. Explicit tremende visionis vera narratio.* Sense títol, en el mateix folí : *Memorare uouis | volo fratres karissimi per ordinem | quod de moderno tempore contigit in monasterio sancti petri apostoli | qui nuncupatur longeritus...* Resta truncada la relació en el f. 171 v.º, molt defectuosament conservat. Les darreres paraules llegibles són: *...delectare nimis ut suavitate hac...*

Consta aquest manuscrit, en l'inventari de 1368, amb la denominació de *Dialogorum*.

39. — *BEATI GREGORII PPAE DIALOGORUM LIBRI. ALCUINI QUAESTIONES DE LITTERIS ET LIBRIS. ITEM DE REBUS SACRIS. ORDO QUALITER DIVINA OPERA IN ECCLESIA AGANTUR. ENARRATIONES E VITIS PATRUM ALIAQUE OPUSCULA.*

Volum comprenent dos manuscrits diversos, en pergami, escrits en negre i vermell, de 111 i 38 folis de 32 x 24 cm.; algunes inicials en negre, vermell, blau i groc; lletra carolíngia romànica, no pas tota d'una mateixa mà; dos corondells de diversa mida i nombre de ratlles.

Relligadura moderna de posts i llong de badana.

Segle xi.

N.º 7516 de l'inventari; xxxv de la catalogació Villanueva. Pertany a la Catedral de Vich.

Folí 1 : *Historia in quod diuiditur partes. | Summa litera utriusque testamenti tripha | rie diuiditur idem in istoria in moribus | et in allegoriae...* Acaba al final pel recto del f. 2 : *...Adiuuet omnipotens deus | ad haec facienda nobis per ihesum christum dominum nostrum amen.* Al revers : *Hec sunt festiuitates quas antiquus populus | dei ex legis precepto observabat...* Termina en el folí 3, en la primera cara: *...per omnia secula | seculorum amen.*

Folí 3 v.º : *In nomine Domini | Incipit liber Dia | logorum Beati Gre | gorii Pape Romensis.* Taula dels capítols del llibre primer. *Incipit liber primus | Quadam die nimis...* Els llibres segon, tercer i quart comencen, respectivament, en els ff. 12, 41, 68. Acaba l'obra en el 99 : *...ante mortem deo hostia ipsius fuerimus | Explicit liber dialogorum beati | Gregorii.* Vegeu l'obra en la *Patrologia Latina* del Migne, vol. LXXVII, cols. 149 a 429, i vol. LXVI, cols. 125 a 204.

En el mateix f. 99 : *Incipit excerptum | de libris antiquorum patrum tremende | visionis vera narratio. | Cum predictus frater die | sabbati cum aliquibus fratribus nostris...* Folí 104 v.º : *...clausit ore. Explicit Tremende visionis uera narratio. | Memorare fratres uobis uolo...* Té fi en el f. 111 : *Acta sunt haec omnia viii. idus aprilis | In vi. anno regnante teodorico | rege francorum.*

Encara, omplint el que resta del f. 111 : *Isidorus. | Cleros et clericos hinc apellatos... Acaba : zelus inter illos.* Resulta ésser un extret del llibre segon de l'obra isidoriana *De Ecclesiasticis Officiis*; Migne, vol. LXXXIII, col. 777.

Aquesta primera part del manuscrit podria ben ésser de producció nostral. Presenta inicials d'interès ornamental en els ff. 3 v.º, 22, 41, 69 i 104 v.º

La segona part comença : *Incipiunt questiones. De | Litteris vel Libris vel sin | gulis causis. Karolus | Magistro Suo al | cuino. Interrogabatur. | Quia video | te de escrip | turis vel | lectionibus contendere ad | ipsius scripture radicem... Termina, aquesta reduïda enciclopèdia, en el f. 30 : Amen. hebraice | dicitur. quod latine uere et fide | liter interpretatur. | Explicit Deo Gratias.* Aquest text no l'hem pogut trobar entre les obres d'Albi Flacci Alcuí, publicades pel Migne, vol. ci.

En el mateix f. 30 : *Rescriptio alcuini abbatis | ad senioreum suum Karolum imperatorem. | Benedictus sit deus pater omni | potens qui te creavit... Foli 32 : ...ut faceres iudicium et iustitiam.* És l'epístola LXXX del Migne, vol. c, cols. 259 a 263.

En el mateix : *Interrogatio et optima responsio. | Si pecca | verit vir in virum. | placari ei potest deus... És una curta composició alcuiniana, que té fi al verso en els mots : ...culpa pretendatur poena disci | plinae.*

Al predit verso del full 32 : *Epistola Karoli ad albinum | Carolus dei gratia rex francorum | et longobardorum ac patricius | romanorum... Remata en el foli numerat de 34 : ...florum scripturarum iocundan | tes delectemur. Explicit liber | quam fecit Albinus Abbas ad | Karolum imperatorem De questio | nibus vel libris seu litteris vel singu | lis causis. cum interrogationibus | vel responsis In presenti libro Finit | Deo gratias. Amen.* Pot veure's en el vol. xcvi de la *Patrologia Latina*, columnes 911 a 914.

Canvia, la matèria, seguidament : *Ordo qualiter | divina opera in ecclesia Per totum | annum agatur. | Dominica In mensis decimi | ponitur ad legendum... Resum de consuetudine eclesiàstica segons ritu franco-romà, no especial o particular de cap església. Segueix tot l'any, venint dividit amb els epígrafs : In Ramis palmarum, In cena domini, In parasceven, In vigilia sancto pasce, In sancto pascae, In letaniis, In diem sanctum pentecosten, Qualiter ordinentur omnes ecclesiastice discipline per gradus, De ostiario, De lectore, De exorcista, De acolito, De clerico subdiacono, De diacono, De presbitero, De episcopo.* El manuscrit termina, al verso del full 38, amb les paraules : *...ma | nibus suis capud eius tangant. Amen.*

El còdex sembla escrit a la nostra terra. Les inicials ornades són en els ff. 1, 30 i 33.

Perquè es vegi la varietat de matèries que tracta el llibre de les Interrogacions i respostes d'Alcuí, anem a copiar els epígrafs dels paràgrafs rubricats. Foli 4 : *Incipiunt questiones de | Libro Génesis.* Foli 8 : *In nomine Trino divino. Incipit | Sententia Prima de operibus sex dierum | juxta disputationem Puerorum | cum interrogationibus et respon | sionibus ejus.* Foli 8 v.º : *De operibus sex dierum.* Foli 9 : *De*

natura hominis. Foli 14 v.º : *De sex etatibus mundi mayo | ris videlicet et minoris.*
Foli 18 v.º : *De vetere testamento.* Foli 22 : *De novo testamento.* Foli 24 : *De gra | dibus totius ecclesiae di | gnitatis vii.* Foli 27 : *Qui eiusdem fidei Ratione Plenius | Nosse Desiderat in ordine se | quenti inveniet.*

Pel que es pot comprendre, aquests tractats són extrets d'obres del doctor carolingi.

40. — *FULGENTIUS : DE FIDE CATHOLICA. CONTRA HAERETICOS, DE DIVINITATE ET HUMANITATE CHRISTI. DISPUTATIO ATHANASII, ARRII, SABELLII ET FOTINI.*

Manuscrit en pergamí; 95 folis de moderna numeració, d'uns 22 × 16 cm.; havent intervingut en la seva confecció més d'un escriptor; bons caràcters romànics en negre, tocs de vermell; poc ornament de capitals; ratlles tirades en nombre divers segons les planes; caixa també variable.

Simplíssima relligadura de posts antiga.

Segles XI-XII.

N.º 7512 de l'inventari, i cii del catàleg Villanueva, procedent de la Catedral vigatana.

L'anvers del f. 1 fou deixat en blanc, havent-s'hi escrit, potser en la tretzena centúria : *Fulgentius | Augustinus de fide catholica ad petrum et alius liber | contra ereticos. de divinitate et humanitate christi | et disputacio atanasii. arrii. Sabellii. et fotini.* La part restant de la plana queda embrutada amb versos llatins i amb notes incoherents de lletra gòtica. Foli 1 v.º : *Sermo Sancti Fulgentii episcopi de fide sancte | tri | ni | tatis. | Principaliter itaque scire debet omnis | catholicus christianus. unum esse deum...* Foli 3 : *Augustinus ad Petrum (en lletra del segle XIII) | Firmissime itaque tene et nullatenus | dubites. Patrem et filium et spiritum sanctum unum esse natu | raliter deum...* Continua el tractat fins al recto del f. 12, acabant: *...et si quis aliter sapit. hoc quoque illi deus reue | lauit.*

En el mateix foli i a la mateixa plana, sense títol : *Qui divinas scripturas malis artibus nituntur inuertere per humana uerba...* Segueix sense interrupció fins al verso del full 27 : *...in adula | tione hominum in astutia ad correptionem erroris. | Explicit feliciter.* A la plana darrerament esmentada : *In nomine sempiternae atque indiuiduae trinitatis. In christi nomine Incipit altercatio fidei | dei catholice. inter Arrium presbiterum. et atanasium episcopum probo iudice residente. | Cum apud Niceam urbem. Anno dccc. x. et viii. | episcopis et euangelicis et apostolicis doctrinis...* Foli 49 : *Explicit. | Item tertia die incipiunt Gesta | tertiae cognicionis.* Foli 69 v.º: *Explicit. | Incipit Sententia iudicis.* La sentència final del jutge Prou s'inicia en el full 88 recto, terminant amb manuscrit en el revers del full 94 : *...premium. indubitata sorte ca | pescant. explicit Sententia iudicis.*

El Migne incloué en el volum de la seva col·lecció dels sants pares llatins, numerat de LXV, els escrits de sant Fulgenci, bisbe de Ruspe, a l'Àfrica, qui florí en la primera meitat del segle VI. Mitjançant el contingut del còdex pot identificar-se la peça relativa a la Trinitat, que es troba estampada en el referit volum del Migne, cols. 694 a 706. Com que l'esmentada obreta ha estat falsament atribuïda a sant

Agustí, atribució de la qual es fa ressò el nostre manuscrit, la repeteix la *Patrologia Latina*, vol. XL, cols. 769 a 778.

La controvèrsia de sant Atanasi alexandrí amb els heresiàrques és una obra apòcrifa, que no s'avé pas amb la inserida en la *Patrologia Graeca*, vol. XXVIII, col. 439 i següents a 524.

El manuscrit té poques inicials ornades, per més que totes demostren traça i bon gust. Són de notar les de les fulles 1 v.º, 3, 12 i 49.

Sols podem assenyalar, per dir quelcom referent a l'origen del manuscrit, que aquest es troba indicat a l'inventari més vell de *libre de pergami entich intitulat de fide trinitatis*.

41.—*SECUNDA SECUNDAE SUMMAE THEOLOGICAE DIVI THOMAE AQUINATIS*

Manuscrit en pergami, de 333 folis, mancat de principi, de 325 × 240 mm., a dos corondells de 41 ratlles, en caixa de 224 × 148 mm.; escrit en lletra gòtica ordinària plena d'abreviatures i sigles, en tinta negra, amb caplletres i inicials de cal·ligrafia, en vermell, blau i morat.

Relligadura vuitcentista, en pergami.

Segle XIV.

N.º 7557 de l'inventari, i XXXVII del catàleg Villanueva; provinent de l'Arxiu Capitular de Vich.

El còdex comença a la qüestió XI, resolució de la segona dificultat de l'art. 1.º, a les paraules : *furto oritur et sub eo continetur sicut efectus sub causa vel | sicut species sub genere, ut patet ex his...* Foli 328. Acaba el tractat en la qüestió CLXXXIX, terminant amb les paraules : *...ad quam nos perducat ipse qui | promissit jesus christus dominus noster qui est super omnia Deus benedictus in secula seculorum Amen.* Segueix la taula general de tota la *Secunda secundae*, començant amb la rúbrica : *De virtutibus et vitiis in speciali et primo de teologicis vir | tutibus et primo de fide.* Al verso del f. 333 acaba la taula, terminant el còdex amb els versos : *Finito libro referitur gratiam christo | qui scripsit scribat et semper cum domino vivat | vivat in celis henricus hic fidelis | iste fuit scriptor henricus nomine dictor | hec quaque qui fecit prope christum sit sibi frater amen. Expliciunt rubrice secunda secunde fratris | thome de aquino ordinis fratrum predicatorum.*

Venia la indicació del nom del possessor, que en part ha estat esborrada : *Iste liber est... | quem emit pretio quindecim | florenorum quem habuit cum maximo labore | Est nunc petri de columbario pres | biteri beneficiati in ecclesia vicensi ex legato | per dictum franciscum quod sibi facto in ultimis | diebus suis.* I a continuació s'hi afegí encara : *es nunc francisci de ferriolo | Canonici vicensis qui eundem emit a predicto | herede dicti petri de columbario precio quindecim | florenorum.* El canonge Francesc de Ferriol fou qui donà a la llibreria capitular el present volum, que fou ajuntat a la llista dels llibres de la canònica entre els anys 1435 a 1438. (*Liber quotidià.*)

El manuscrit que ens ocupa ha estat consultat per la comissió de membres de l'ordre de Predicadors, a la qual el papa Lleó XIII encarregà l'edició crítica de les obres de sant Tomàs d'Aquino. Noteu que el manuscrit li diu *fra*, no *sant*, i que la canonització fou en 1323.

42.— *HUGONIS A SANCTO VICTORE DE SACRAMENTIS VETERIS AC NOVI TESTAMENTI*

Manuscrit en pergami; 219 folis de 31 × 21 cm. i 21 × 14 de caixa, a dos corondells i 35 ratlles; text de lletra formada gòtica, en negre i vermell, amb caplletres de cal·ligrafia, en blau i vermelló. Al principi dels llibres en què es distribueix el tractat hi ha inicials grosses, també de penolista, en blau, verd i vermell.

Relligadura de posts i albadina, descomposta.

Segle xiv.

N.º 7593 de l'inventari, i LXVI del catàleg de Villanueva. Propietat de la Seu de Vich.

Foli 1 : *Incipit prologus libri | de sacramentis ab initio usque in finem in unam | seriem dispositi | christiane fidei studio quorundam | scribere compulsus sum in quo | non nulla...* En el primer corondell del verso : *Explicit prologus incipit liber magistri ugonis | parisiensis de sacramentis. ad | sacram eruditionem sacri eloquii | quod fundamentum scientie...* Segueixen uns quants títols de prenotandes, i en el f. 3 v.º s'inicia la primera divisió de l'anterior part del llibre primer, ja que l'obra en té dos. Aquest llibre primer té dotze parts, que s'inicien en els ff. 13, 19 v.º, 28 v.º, 34 v.º, 43, 55 v.º, 65 v.º, 68 v.º, 76 v.º, 84 i 88. En el f. 94 comença el llibre segon, el qual en té divuit, que comencen : la primera en el foli 1, i les altres en els ff. 116, 121, 127, 129 v.º, 131, 140, 141, 146, 149, 150 v.º, 171, 173 v.º, 186, 199, 200 v.º, 209 i 215 v.º L'obra queda completa en el f. 219, terminant amb les paraules : *...ibi vo | cabimus et videbimus et videbimus et ama | bimus amabimus et laudabimus. | Ecce quid erit in fine sine fine. | Explicit liber de sacramentis.*

Es tracta de l'obra *De Sacramentis Christianae Fidei* que publicà el Migne, vol. CLXXVI, cols. 173-618.

L'inventari de mitjan segle xiv porta, entre els llibres de la Catedral vigatana : *un bel libra de pergamins apellat Hugo de sancto victore.*

43.— *ISIDORUS, DE POENITENTIA ET CONFESSIONE PECCATORUM-EJUSDEM, LIBRI SINONIMORUM ET SOLILOQUIORUM-ALCUINUS DE TRINITATE; EPISTOLA EJUSDEM AD EULALIAM VIRGINEM*

Manuscrit en pergami; 105 folis, sense numeració antiga, de 27 × 21 cm.; dos corondells, amb desigual nombre de ratlles; lletra romànica en negre i vermell; caplletres i algunes grans inicials d'aquestes tintes, amb tocs de groc; una miniatura amb representació humana; caixa d'uns 295 × 178 mm.

Relligadura de posts, amb llom de badana, refeta modernament.

Segle xi (any 1056). (Fig. 11.)

N.º 7500 de l'inventari del Museu. Procedeix de l'Arxiu Capitular de Vich, portant la xifra LXXX del catàleg Villanueva.

Comença al revers del f. 1 : *Ysidorus | Hoc est perfectum et rationabilem | ieiunium quando noster homo...* En el f. 2 hi ha el títol : *De confessione peccatorum | et pe-*

nitentia | Ex eo unusquisque iustus... Acaba al final del f. 5 : *...secula seculorum. amen. Finit ac scrip | tum est librum istum per manus erme | miri quodam presbiteri ac si indigni. in | anno xxv. regni henrici regis.*

Foli 6 : *Liber iste vocatur Synonimorum | In subsequenti hoc libro qui nuncupatur | synonyma...* Segueix un altre pròleg, que termina amb la rúbrica : *In nomine Sancte Trinitatis | Incipit liber Soli | lo | quiorum Sancti ysidori | ri his | palensis episcopi.* Combinada amb la lletra hi ha una representació de Moisès rebent la Llei en el Sinaí. El verso del foli comença : *Homo. Anima mea | in angustiis est. spiritus meus aestuatus. cor...* El segon llibre, *Synonime*, principia en el f. 16, acabant en el 29. Segueix un curt text de sant Jerònim : *Qui in fraudulenta...* i dos de sant Isidor : *Bonorum studia... Non nunquam gemino uitio...* En el f. 30 : *In Xpisti nomine. Incipit Liber Soli | loquiorum Sancti Ysidori yspa | lensis episcopi missum ad Sy | sebutum Regem. | In Deo salu | tari nostro optat pacem prosperitatem...* Termina al revers del f. 57 : *...tu es pastor gregum tuorum tu es pastor bonus qui uiuis et regnas | qui | cum patre in unitate spiritus sancti deus per | omnia secula seculorum amen.*

El f. 58 porta un nou tractat, sense títol, que comença : *In principio hoc | est in filio Suum per filium creauit deus...* i fineix al dors del 61 : *...aliud quam terra | et puluis esse veraciter confirmatur.* Resta encara lloc per a un apart, el principi del qual és : *Ysidorus Episcopus. | Non incoantibus premium promittitur...*

En el f. 62 es dóna començament a l'obra d'Alcui referent a la Trinitat amb el pròleg : *Domino glorioso Karo | lo Imperatori augusti | simo atque Christianissimo...;* el qual termina amb sis versos, seguits de la taula o índex de capítols. Al verso del f. 64 : *Incipiunt Libri Tres De | Sancta Trinitate. quos ex | cerpsit alcuinus ma | gister Karoli imperatoris | De Libris sancti summi que doctoris | Augustini. Liber I. | Quamuis | enim in huius exilii | erumnosam caecitatem...* Els llibres segon i tercer comencen, respectivament, en els ff. 71 v.º i 82 v.º. En el f. 95: *Explicit liber tertius. Incipiunt inter | Rogationes uel responsiones. quas | preposuit alcuinus sub breui | tate de supra scriptis libris. | Aicuine nomen erit sophia mihi semper amanti. | Hoc sanctum hoc iustum et inseparabilem quod subtus. | Interrogatio. | Quomodo deus uere sit unitas...* Fineix amb una deprecació en el f. 98.

Al verso del 98 : *Incipit epistola | Sancti alcuini magistri caroli. quam | misit eulalie uirginis filiam prefati | imperatoris de origine animae. | Karissimae In Christi Karitate | sorori Eulaliae virgini | Albinus in Domino | salutem. | Sanctae solitudini vestrae et lauda | bili in deo...* Acaba al revers del f. 104 : *...atque forma salutis uita perhennis | gloria perpes. amen.*

Segueix, al mateix verso : *Ysidorus | Non nunquam gemino uicio christianus...* En el f. 195 : *Item Isidorus | Inter dum mali quod sumus necessi | tate potius...* Més enllà : *De ani | ma caeterisque sensibus. | Vita corporis anima. Vita animae | deus est...* S'interromp el text i el còdex, al revers de la mateixa fulla 105, en les paraules : *...copu | latione confusus. nec naturarum distin...*

Aquest manuscrit sembla tot ell escrit de la mateixa mà (que deu ésser la del prevere Ermemir) que signà el primer tractat l'any 1056. És, doncs, un producte de l'*Scriptorium* anex a la canònica vigatana, de plena centúria onzena. El copista volgué demostrar-hi la seva traça ornant-lo amb treballs de penolista, especialment en els ff. 6, 58, 68 i 98.

El tractat *De Poenitentia*, primer del manuscrit, no l'hem sabut trobar en cap de les col·leccions de les obres de sant Isidor.

Els dos llibres *Synonimorum* són els continguts en el vol. LXXXIII de la *Patrologia Latina* del Migne, cols. 825 a 868.

És també especial que no es trobi entre les obres isidorianes el llibre dels *Soliloquis* que el nostre manuscrit porta, dedicat al rei Sisebut.

El tractat que segueix, que en el còdex va escrit en lletra més petita que els altres, resulta ésser un breu comentari al *Gènesi*, que tampoc hem pogut identificar.

De Flacci Albi, més conegut amb el nom de Alcuí, el doctor de la cort de Carlemany, resulta ésser el tractat *De Trinitate*, el qual pot confrontar-se amb el text vulgaritzat pel Migne, en el vol. CI, cols. 11 a 58. Les *Interrogationes* corresponen a les cols. 57 a 64, i la deprecació final, al principi i fi del text de les 54 a 56.

En el mateix volum del Migne, cols. 639 a 648, es troba el tractat *De Anima*, el qual, com a addició, va seguit de part dels dos *Carmina* del propi beat Alcuí.

El volum de què estem tractant degué restar en la Seu vigatana des del segle XI. És el que hi ha descrit en l'inventari de 1368, quan es fa referència a un altre llibre de pergami apelat *sinonima isidori*. I, perquè no es trobi estranya la identificació, direm que, a l'anvers del foli primer del còdex, deixat en blanc per l'escriptor, hi ha, en lletra no posterior a la catorzena centúria, la indicació: *Isidorus qui dicitur sinonima*. En la llista dels llibres capitulars, datada en 1435, no hi manca: *Ysidorum qui dicitur sinonima continet de penitentia et confessione peccatorum et alia bona opera*. El nostre volum degué per algun temps ésser en préstec de qualque beneficiat. Així ho dóna a entendre una anotació manuscrita, en el pergami que serveix de guarda anterior en el llibre: *Iste liber est... (nom ras) presbiteri beneficiati vicensis qui ipsum michi accommodavit prima die octobris Anno xc. Octavo in Ciuitate vicensi*. L'excel·lent caràcter de la lletra en què va aquesta nota fa versemblant que es tracti d'un copista de finals del segle XIV.

44. — ISIDORVS, DE SUMMO BONO LIBRI QUATUOR. REGULA CANONICA AQUIS-GRANENSIS. APPARITIO BEATI ARCANGELI MICHAELIS IN MONTE GARGANO. OPUSCULA QUAEDAM BEATORUM HIERONYMI, AUGUSTINI ET GREGORII.

Manuscrit en pergami; 152 folis de 335 × 260 mm., sense antiga foliació; dos corondells d'unes 29 ratlles; lletra romànica carolíngia, negra, amb rúbriques; caplletres en negre, vermell, groc, blau i verd; algunes grosses inicials dels mateixos colors; caixa d'uns 265 × 215 mm. Qualques fulls del principi i final del volum són mútils.

Relligadura en pergami, de començaments del segle XIX.

Segle XI (any 1064).

N.º 7501 de l'inventari. Procedeix de l'Arxiu Capitular de Vich, ostentant el n.º xxxvi del catàleg Villanueva.

Foli 1 : Comença amb la rúbrica : *Incipit liber Astrologicus | a beato Isidoro editus. | Domno et filio Sisebuto. Dum te | prestantem ingenio fancundiaque ac uario...*

Segueix tot el pròleg i la taula dels capítols. Al verso del mateix f. 1 es dóna principi al text : *De diebus | dies est solis orientis presentia. | quo usque ad occasum perveniat.* Continua el text fins al f. 16 v.º, en el qual : *Incipiunt capitula | libri secundi.* Aquest llibre comença : *Incipit Liber secundus. Feliciter Deo gracias | quod Deus Summus et incomuta | bilis sit...* Aquest llibre segueix fins al verso del f. 32, en el qual *Incipiunt capitula libri | tertii feliciter...* En el f. 33 s'inicia el text : *De Sapiencia. | Omnis qui secundum Deum sapiens est. | beatus est...* En el f. 53 v.º: *Incipiunt capitula | libri quarti. De flagellis Dei...* En el foli vinent : *Incipit liber quartus | De flagellis Dei | Divinae sapientiae subti | litas...* El tractat acaba en el f. 84 : *...mi | sericordia praecedat. Explicit | Liber qui sumatim dicitur bonus. quem | excerpit beatus ysidorus tole | tane sedis arqui episcopus ex libris mo | raliu sancti gregorii papae quem | misit ad leandrum episcopum uidelicet | libros xxxvi. et inde excerpit | istius volumen prefatus isidorus de po | sitione terrae et mari ac stellis. et | de immensitatem Dei. et quid sunt an | geli et uirtutes in caelo. et de uita | et moribus clericorum et ceterorum | christianorum. et qui appossuerit ibi | cor ditabitur et exaltabitur et pos | sidebit regnum dei. De hinc vero in | antea scripta est uita canoni | ca quam constituit Ludouicus im | perator ad universos qui pie | uiuere uelint in sancta professione | clericos. Ego autem ermemirus | quamuis indignus sacerdos. istos | duos libros. feci quoadunari | eos in uno uolumine. ut ple | nius acuratus quisque legens | in sancta professione confestim in | ueniet lectionem unde possit | animam suam salvam facere Amen | Pax omnibus a Deo ista legentibus et or | tamus et vestris orationibus adjuue mur. | Scripta sunt a hec in sancta sede beati petri | uico in anno iiii. regnante philippo | rege. (Fig. 12.)*

Segueix una nota referent a l'emperador Constantí, de qui es diu que prevaricà al final de sa vida, i també un cànon d'un concili toledà sobre consanguinitat en els matrimonis. Aquest cànon comença : *Nam et hec salubriter precavenda sancimus. Ne quis fidelium Christi quam sanguinis | sui usque quo affinitatis...*, acabant: *caritatis aliquandiu habeatur extraneus.* Tot això sembla una addició del segle XII.

El revers del f. 84 porta : *In nomine Dei Summi in | cipit prologus de excerp | tis diversorum Patrum | de ordinibus sacris. | Cum in nomine sancte et indiui | duae trinitatis Christianissimus ac | gloriosissimus ludouicus diuino mune | re uictor augustus. Anno incarna | tionis domini nostri Jesuchristi dcccxvi...* En el f. 87 v.º, després del pròleg i la taula de capítols : *Incipiunt | dicta beati Isidori Ispalen | sis episcopi. in libro de genere | officiorum | de tonsura...* Aquest text fineix en el f. 144 v.º : *...qui manet cum pa | tre et spiritu sancto regnum et imperium | sine fine in secula seculorum. Amen. | Explicit institutio canonica.*

En el mateix foli, però d'una altra mà, poc posterior si no contemporànea a la d'Ermenir : *Incipit de invencione basilice Sancti Mi | chaelis in monte gargano. | Memoria | (f. 145) beati michaelis arcangeli to | to orbe venerandam...* Continua fins al final de l'anvers del f. 146 : *...Prestante domino nostro | jesu christo. qui vivit et regnat in secula seculorum. Amen. Alias | lectiones require in secundo libro capite x.*

Al verso del f. 146 : *Sermo Sancti Hyeronimi presbiteri. | A ... ad nostram patriam in celesti | beatitudine. Ubi non invenis essu | rientem...* És quasi segur que entre aquest foli i el vinent manca una fulla d'aquest tractat referent a la vida benaventurada. Acaba al verso del f. 148 : *...sed tunc eam | creari et quando corpus creatur.*

Ve encara la rúbrica : *Augustinus ad conjugatos. | audite Karissimi membra christi et | matris catholicae fidei...* Aquesta homilia segueix fins que termina : *...isto tempore separator.* Segueix un altra exortació augustiniana : *De commemoratione mortuorum | pompa funeris agmina exequiarum | Sumptuosa diligentia sepulture...* finint al f. 150 : *...allegantur nec omnino ambigendum | sic ista prodesse defunctis.*

El f. 150 ostenta la rúbrica : *Sermo Beati Gregorii | papae contra eos qui | carnis ressurectio | nem non credunt : — Quisquis itaque contemtis | rebus temporalibus...*, terminant el f. 152, que és molt incomplet i té el verso en blanc.

La llarga rúbrica que hem copiat, i que es troba al final dels quatre llibres *De Summo Bono* de sant Isidor, explica prou bé qui fou l'escriptor d'aquest volum, que resulta ésser un altre dels productes sortits del *Scriptorium* vigatà del segle XI.

És inútil buscar, entre les obres de sant Isidor que corren impreses, els quatre llibres *De Summo Bono*. Aquesta obra resulta ésser la combinació de dues del doctor Hispalense, essent el llibre primer no altra cosa que el *Liber de Natura rerum* que publicà el *Migne* en el vol. LXXXIII de la seva *Patrologia Latina*, cols. 964 a 1016. Els tres llibres següents són idèntics als vulgaritzats amb el nom de *Sententiarum libri tres*, publicats en la dita *Patrologia Latina*, volum citat, cols. 537 a 736.

Les *Excerpta diversorum Patrum* són les ordinacions de la vida canònica aquisgranesa del concili de l'any 816, que trobem en el vol. XIV del *Collectio Conciliorum* de J. D. Mansi, cols. 147 a 246.

L'escriptor del volum posà gran cura en la seva confecció, ornant-lo amb un cert luxe i a diverses tintes. En el llibre primer *De Summo Bono* enclougué dibuixos referents a la matèria exposada al f. 1 v.º, 3, 4 v.º, 5 i 10, posant també boniques inicials en els ff. 16 v.º, 33, 54 i 87 v.º

El còdex que ens ocupa figurà sempre entre els llibres de la canònica ausetana, trobant-se'l assenyalat amb el nom *De Summo Bono* en les llistes de 1368 i 1435. Aquest darrer parla de : *Liber astrologicus et de Summo Bono Beati Isidori in quo sunt multa alia bona*. El manuscrit degué ésser posat a la disposició del bisbe de Vich Joan Baptista de Cardona, qui deixà la seva signatura en el f. 1 amb data de 21 d'abril de 1587.*

* 202. — ISIDORUS DE SUMMO BONO

Manuscrit en pergamí, 134 folis de 205 x 178 mm., sense antiga foliació, a línia tirada i unes 22 ratlles; lletra carolíngia, negra, amb rúbriques; caplletres en negre, vermell, groc i verd, més abundant en la segona meitat del volum que en la primera.

Relligadura de posts, cobertes de badana avellanada amb gofrats, que pot ésser de la primera meitat del segle XVI.

Principis del segle XII.

N.º 7975 de l'inventari. Adquirit.

Foli de guarda verso : *Liber aureus et diivinus vocatus | Ysidorus de Summo bono | Sunt quatuor*

45. — *SUMMA AUREA DE VIRTUTIBUS*

Manuscrit en pergami, de 2 més cxciii folis de 22 × 16 cm.; caixa de 165 × 103 mm. i 45 ratlles; molt ben escrit en negre i vermell; inicials de bon treball cal·ligràfic en vermell i blau.

Interessant relligadura originària de posts amb badana gofrada de bell dibuix. (Vegeu *Museum*, III, pàg. 244.)

Principis del segle xv.

Inventariat amb el n.º 7582. En el catàleg Villanueva resta assenyalat amb el xcvi.

Foli 1 : Comença : *Presens opus habet quinque partes | principales. Prima est de vir | tute in comuni. Secunda de tribus | virtutibus theologis. Tertia de qua | tuor virtutibus cardinalibus. Quarta | de donis. Quinta de beatitudinibus.* El capbreu del tractat de fe comença en el primer corondell del mateix f. 1, seguint el resum referent a les altres virtuts teològals, a les cardinals i a les altres parts del llibre, ocupant per enter els dos primers folis, que són sense enumeració antiga. Foli i : S'inicia el tractat *de virtute in comuni*. Foli viii : Comença la part relativa a les virtuts teològals iniciant-se per la fe. Foli lxxi v.º : *De spe*. Foli lxxii v.º : *De charitate*. Foli lxxx : Comença la tercera part per *De prudentia*. Foli xcii : *De Temperantia*. Foli cv v.º : *De fortitudine*. Foli cxxii : *De justicia*. Foli clvi v.º : Es dona principi al tractat *De donis*. En el clxxiv v.º el *de beatitudinibus*; acabant tot el tractat moral en el f. cxcii, en el segon corondell del qual s'hi posa fi amb les paraules : *...quinto quare ipsi hunc | honus celestis hereditatis in presenti et imo merito | in futuro emolumentum ejus de hereditate ad eos | pertinebit presentes presure sunt debitas quibus obli | gaverunt presentes nostri celestem hereditatem. Trac | tatus virtutum explicit. Benedictus | dominus virtutum qui incepit et | perfecit amen.*

Entre les notes que hi ha en les guardes del volum no n'hi ha cap d'aprofitable per a fer la seva història; solament alguna parla de 10 florinès i alguna altra

libri et habes tabulas in prin | cipio cuiuslibet libri de capitulis eorum. | Sum Monasterii beate Marie de | Stagno, ordinis Sancti Augustini vicensis diocesis. Tot això va escrit en lletra del segle xiiii. Foli 1 : Títols dels capítols del primer llibre, començant : *Quod deus sumus et incommutabilis sit.* Foli 1 v.º, després del títol comença el text : *Sumum bonum | Deus est quia | incommutabilis | est et corrumpi om | nino non pote | st...* Foli 37 v.º acaba el capítol xxxi del llibre i, començant la taula de capítols del llibre ii amb el títol : *De sapientia*. Foli 38 v.º : *Expliciunt capitula libri tertii (sic).* Foli 80 : *Incipiunt capitula libri quarti | I. De flagellis dei.* El marge del foli és aprofitat per incloure-hi la lliçó d'Isaïes, profeta del dia, del Sant Natalici amb neumes en la primera i segona ratlla. Foli 81 v.º : *Incipit liber quar | tus De flagellis dei.* Foli 134 v.º : Termina el text *...quos celestis aula letifi | candas includit per Xpm dominum nostrum amen. explicit.* Segueix de la mateixa lletra un text que comença : *Estote ergo misericordes sicut et pater vester misors | est...* que s'interromp a la dezena ratlla amb les paraules *...alterumne cogaris ferre sententiam. Vnde paulus apostolus ait...*

Aquest tractat *De Summo Bono* no és altra cosa que el *Libri sententiarum* en els tres llibres, si bé amb algunes variants en l'enumeració i anunci dels capítols. Vegeu el volum lxxxiiii del *Migne*, cols. 537-738.

Sembla que el volum fou escrit en la nostra contrada, intervenint-hi més d'una mà.

d'un deute a cobrar. Però no n'hi ha cap que doni una data o un nom propi. El P. Villanueva, en catalogar els llibres de la Catedral de Vich, titulà el manuscrit que ens ocupa : *Summa Theologiae moralis quae aurea appellatur in fronte*. Nosaltres hem adoptat el títol que li dóna el *Llibre quotidià*, en fer la llista dels volums de la llibreria del Capítol en 1435.

46. — *ALCUINI OPUSCULUM DE VITIIS ET VIRTUTIBUS. HUBERTI CARDINALIS LIBER CONTRA SIMONIAICOS.*

Manuscrit en pergami; 69 folis; incomplet al final; de 22 x 18 cm.; de senzilla escriptura en negre vermell; lletra francesa, no d'una sola mà.

Relligadura de nues posts, antiga, amb llom de pell negra renovada.

Segle XII.

Inventariat amb el n.º 7533, i amb el civ pel Villanueva; procedent de l'Arxiu Capítular de Vich.

Foli 1 : Porta l'epígraf *De Vitiis et Virtutibus*. Foli 2 : *Iste liber est ecclesie vicensis*. Apuntaments litúrgics sense cap interès. Foli 3 : *Incipiunt capitula*. Segueix l'índex del llibre d'Alcuí. En el verso : *Expliciunt capitula*. | *Incipit Liber de vitiis et virtutibus*. | *Dilectissimo filio Vvidoni comitis humilis leuita alchuinus* | *salutem. Memor petitionis tuae...* Foli 21 : Porta el final : *...secundum meritum boni operis. perpetua coro* | *nabitur gloria*; per més que duu addicionat un nou capítol sense numerar : *De equanimitate aut vera* | *aio quod nunc aio...* | *Lapis etenim quadrans eque stat quocumque latere* | *versus fuerit...* Final al verso : *...nichil nisi quod comunis ipsius regula elegerit* | *facere* | *Explicit liber Alchuini. De vitiis et virtutibus* | *Deo gratias. Amen*.

Correspon, aquesta obreta alcuiniana, a ço que hi ha en el vol. CI de la part llatina de la col·lecció *Migne*, cols. 613 a 638.

Foli 22, sense títol : *Nicholaus episcopus seruus servorum dei. Omnibus episcopis cunctoque clero et populo* | *salutem karissimam et benedictionem apostolicam. Vigilantia universa* | *lis regiminis assiduam sollicitudinem omnibus...* Termina al començament del foli immediat : *...apostolice sedis pace et comunione. atque benedictione gau* | *dere*. És una butlla del papa Nicolau II comunicant la condemnaió de certs errors, feta en el concili romà de l'any 1059. En el mateix document el pontífex regulà la forma de les eleccions papals amb un decret que ha donat molt a discutir a canonistes i a historiadors, segons pot veure's en el vol. IV, pàg. 1139, de l'edició francesa de la història dels concilis de l'Hefe. El còdex vigatà, en la part referent a tal qüestió, diu : *Primo* | *namque inspectore deo est statutum si quis apostolice sedi sine concordia et chan* | *nonicha electione hac benedictione cardinalium episcoporum. hac de* | *inde sequentium ordinum religiosorum clericorum intronizatur. Non* | *papa vel apostolicus set apostaticus habeatur. Et ut moriente roma* | *no pontifice vel cuicumque civitatis. nullus presumat facultates illorum* | *inuadere set successoribus eorum reseruentur integre*.

Foli 23 : A l'anvers porta la retractació de l'heretge Berenguer, qui havia negat la transsubstanciació eucarística. El text comença : *Ego berengarius indignus diaconus ecclesie sancti mauricii andegauensis...* Acaba : *...lecto et prelecto sponte subscripsi.* Vegi's en Hefele, pàg. 1173.

En el verso es fa relació al decret del mateix Nicolau II, promulgant ço que es decidí en l'al·ludit concili de Latran contra la simonia; peça que l'escriptor féu els possibles per encabir en tot el foli següent, i que fa d'introducció a l'obreta que va a continuació.

Aquesta és deguda a un contemporani del concili, essent-ne autor el cardenal Humbert, savi i influent personatge, bibliotecari i canceller de l'Església romana, i un dels més nots assistents al concili de l'any 1059. Sense títol de cap mena, té principi en el f. 25 del manuscrit, essent així les primeres paraules de ço que resulta ésser el pròleg : *Ne sibi sapiens videatur respondere stulto...* Al verso del f. 26 : *Explicatur Prefacio. Incipit libellus primus contra hereticos maxi | me simoniacos instar dialogi sub nomine corruptoris et correptoris | heditus ab humberto sancte romane ecclesie cardinali episcopo. Correptor. Caput I | In ipso controversie suae vestibulo...* La divisió en capítols únicament és feta fins al XIII; seguint després sense interrupció tot el llibre primer, que termina, en el f. 58, amb : *...hic finis hujus libelli fiat.* Immediatament segueix : *Incipit secundus Caput I. | Principis apostolorum piissimi Simonis Petri sententiam...* S'interromp el text al capdavant del f. 59 : *...sanis sermonibus domini nostri ihesu christi et ei que secundum...* Tot fa venir la idea que l'escriptor deixà el manuscrit sense acabar, ja que el f. 60 era en blanc, amb tot i formar plec amb el 59. El citat f. 60, porta, amb anotació musical, sense rúbriques, part del ritu de dedicació d'esglésies, l'ofici de difunts i de la Mare de Déu. El *Migne* ha donat l'obra del cardenal Humbert en el vol. CXLIII, columnes 1007 a 1058.

El llibret de vicis i virtuts és el que denomina el present còdex en els inventaris de l'església vigatana, ja en el segle XIV, sense que del manuscrit hi hagi res que faci referència al seu origen.

47. — LIBER DE VIRTUTIBUS ET DE HONESTATE VITAE. OPUSCULA DE TRINITATE.

Manuscrit en pergami, mútil al principi i a l'acabament; 134 folis de 26 × 18 cm. i 20 × 11 de caixa; 30 ratlles tirades per plana; pulcrament escrit en lletra gòtica itàlica, en negre i vermell, portant caplletres en vermell, blau, verd i carmesí, ultra dues inicials policromes florejadades en els ff. 1 i 80 v.º. Tot el volum sembla d'origen italià.

Relligadura en pergami, vuitcentista.

Segle XIV.

Inventari n.º 7543, i LXXXVIII del Villanueva; procedent de la Catedral de Vich.

Falta el foli que devia ésser primer, ja que el manuscrit s'inicia, en el f. 1, amb l'epígraf del cap. XLVII corresponent a la taula del primer tractat que conté el volum, continuant els títols fins al LXXXVI. El text pròpiament comença, en el mateix f. 1,

quan diu : *De caritate. capitulus i. | Dominus | dicit in evangelio. Majorem caritatem nemo habet quam ut | animam suam ponat quis pro | amicis suis...* Aquest tractat continua sense interrupció fins al verso del f. 77, on queda truncat en les paraules : *...ita ex divinis | eloquiis interior homo nutritur ac pascitur.* La circumstància de mancar en el còdex el començament i acabar el llibre sense la més petita indicació, fa difícil indagar qui sigui l'autor d'aquest tractat ascètic que nosaltres hem titulat *De virtutibus et de honestatae vitae*, ja que aquest títol dona idea de la matèria tractada en el còdex. En la part exterior de les cobertes del còdex, algú, en el segle XVIII, posà l'epígraf *Opuscula Alchuini*. No obstant, si tal indicació es refereix al text que ens ocupa, resulta que aquest no es troba pas en les col·leccions estampades de les obres d'Albí Flacci Alcuí; essent del tot divers del llibre *De virtutibus et vitiis*, com de dit autor. La llista dels volums propis del Capítol de Vich de l'any 1435 porta com a pertanyent a la llibreria canonical un tractat de *Summa aurea de virtutibus*, que ignorem si té relació amb l'obreta que ens ocupa.

En el mateix f. 77 v.º hi ha, sense títol, una referència als concilis de Nicea, Constantinoble, Efès i Calcedònia, seguint immediatament una epístola del papa sant Lleó dirigida als fidels d'Itàlia sobre possessió de béns i llur repartició a les esglésies. Foli 78 : Sense títol, decret sobre sepultura eclesiàstica. Foli 78 v.º: Decret sobre fals testimoni, seguit d'altres decrets sobre judicis, un dels quals és del papa sant Gregori el Gran, un altre de sant Agustí, i un altre del papa sant Silvestre. Acaba, en el f. 80, amb tres lleis sobre infames.

Foli 80 v.º : *Incipit epistola Alchuini ad Karolum | imperatorem. De libro sancte Trinitatis. | Domino Karissimo Karolo imperatori | augustissimo atque cristianisi | mo humilis levita Alchuinus.* Acaba aquesta carta, al verso del f. 81, amb sis versos també dedicats al mateix emperador. Foli 82 : Taula dels capítols dels tres llibres de l'obra alcuiniana dedicada a la Santíssima Trinitat. Foli 83 : *In nomine sancte et individue trinitatis. Incipit prologus libri i. | Quamvis in hujus exilii erunt nostram ceci | tatem...* Al verso del mateix foli acaba el pròleg i comença el llibre primer, essent el títol : *Incipit liber i. quod ad veram | beatitudinem nisi per fidem catholicam pervenire ne | mo poterit.* El pròleg del llibre segon comença al verso del f. 90, i el del llibre tercer també al verso del f. 101; terminant el tractat, en el f. 113, on hi ha : *Explicit liber iii. Alchuini diaco | ni de fide Sancte et individue trinitatis.* Pot veure's, aquesta obra, en el vol. CI del *Migne*, cols. 11 a 54.

En el mateix f. 113 : *Incipit invocatio et confessio ineffabilis trinitatis | misericordie imploratio ac gratiarum actio.* Al verso del mateix foli : *adesto lumen verum pater omnipotens deus...* És la invocació que va en el volum citat, cols. 54 a 56. Foli 114 : *Fidei catolice recapitulando...* És el text de les cols. 56 a 58. Foli 115: *Epistola ad Gredegisum.* Foli 115 v.º : *Interrogatio et responsio.* Tractadet que acaba en el f. 117 i que correspon a les cols. 57 a 64. Foli 117 v.º : *Incipit prologus in expositione fidei catolice.* És l'exposició del símbol dit de sant Atanasi, la

qual arriba al f. 124, acabant amb els mots : *illius laude vivamus de illius laude nos gloriemur amen.*

Foli 124 : *Capitula opusculi sequentis | Fides cccx. et viii. patrum apud niceam editam | Fides cl. patrum apud constantinopulum editam | Item symbolum | Explanatio simboli beati nicete aquileyensis episcopi habita ad competentes | Item de simbolo sancti augustini ad competentes | Ejusdem de oratione dominica ad eadem | Item disputatio ejusdem juxta seriem simboli contra omnes hereses.* L'explanació de sant Nicetas comença en el f. 125, i el tractat de sant Agustí sobre el símbol en el f. 129. L'exposició de l'oració dominical es troba en el f. 150 v.º, i la disputació contra els heretges comença en el f. 132. Aquesta darrera obreta, després d'una introducció, té capítols contra els patripasians, els pagans, els arrians, Foti, els maniqueus, els apol·linaristes i hales, interrompent-se en el f. 134 amb les paraules : *stulti homines et miseri quod aut ipsi facere non possunt.*

48. — GUILLELMI PERALDI SUMMA DE VITIIS

Manuscrit en pergami, de 5 i 167 folis de 155 × 112 mm.; text en menuda lletra gòtica corrent, en negre i vermell i amb tocs de blau, a dos corondells, amb unes 43 ratlles, i dintre caixa de 118 × 78 mm. Relligadura en pergami, vuitcentista.

Segle XIV.

Inventariat amb el n.º 7551. El Villanueva, en catalogar els llibres del Capítol de Vich, li donà la xifra cxx.

Els ff. 1 a 5 sense numerar, i els foliats de 1 a 6 són quelcom incomplets per haver estat rosegats de rates. Dels sense numerar, els 1, 2, 3 i part del 4 porten la taula general de l'obra. Al verso del f. 4 hi ha la rúbrica *Expliciunt capitula item de peccato lingue. Incipiunt capitula moralia de septem vitiis priminibus et de peccato lingue.* El f. 5 continua aquesta matèria, acabant, en el segon corondell del verso, amb l'*Explicit de vitiis et peccatis.* Els folis que segueixen duen antiga numeració aràbiga, començant la matèria pròpia del llibre. En el f. 1 s'inicia el tractat *De luxuria.* En el 22 comença el d'*Avaricia.* En el 40 v.º : *Incipit de acidia.* En el 88 v.º : *incipit de superbia.* En el 137 v.º es dona principi al tractat de *invidia* i en el 186 comença *de peccati lingue*, seguint la matèria fins al f. 167, on *explicit summa de vitiis.* Aquest foli té el verso en blanc, seguint encara un altre en la cara posterior del qual s'anota : *Ego Franciscus de Ferriolo vicensis canonicus | presentem librum emi ab heredibus discreti. | Guillelmi de ulmo quondam Rectoris de Munter pretium trium florenorum.* Segueixen unes màximes que no tenen cap relació amb el llibre.

Entre els llibres que Francesc de Ferriol oferí a la Llibreria Capitular vigatana en la dècada de 1430 a 1440, hi havia *Summa aurea de vitiis*; llibre del qual fa notar el *Liber quotidiana que non fuit receptus tempore dicti honorabilis francisci vivet.* De totes maneres el present llibre, que resulta ésser l'obra del mestre Guillem Peraldí, figura entre els llibres vigatans des de mitjan segle XV.

49. — *SANCTI RAYMUNDI DE PENYAFORT SUMMA DE POENITENTIA ET DE MATRIMONIO*

Manuscrit en pergami ras; 55 folis de 34 × 24 cm.; caixa de 27 × 17; dos corondells i 60 ratlles; lletra gòtica rodona, poc acurada, negra i vermella, amb senzilles caplletres també en vermell.

Vella relligadura de posts amb albadina, mal conservada.

Finals del segle XIII.

Inventari n.º 7579, i XLIX en el catàleg del Villanueva. Pertany al Capítol de Vich.

Foli 1 : *Incipit suma magistri Raymundi de penaforti fratris ordinis predicatorum de penitentia | Penitentia ut ait Hieronimus secunda post naufragium ta | bula est culpam simpliciter confiteri ne inperitia minis | trantis predictam tabulam sub mergi contingat aliquando | naufragantes. Ego Raymundus inter fratres ordinis predicato | rum minimus immo inutilis servus ad honorem domini nostri | Jesucristi et gloriose virginis matris ejus...* Després del pròleg segueixen els capítols del llibre primer, començant per *De simonia*. El tít. II comença en el f. 13. El tít. III en el f. 23 v.º. El IV en el f. 40, acabant en el f. 47, on hi ha : *Explicit Summa de penitentiis Magistri Raymundi de Penaforti : fratris ordinis | predicatorum capellani et penitentialis domini pape*. Al verso del mateix foli : *Incipit summa de matrimonio composita a fratre Raymundo de Penafort. | Quoniam frequenter in foro penitentiali dubitationes | circa matrimonium ymo etiam interdum quasi perplexitates | occurrunt ad honorem dei et animarum profectum post sumu | lam de penitentia specialius de matrimonio subjeci tractatum primo | desponsalibus et matrimoniis secundo de xvi. impedimentis matrimonii | tertio qualiter ad matrimonium conjungendum vel disjungendum agatur de filiis insuper | legitimis et dotis et donationibus propter nuptias ordinate osten | dens ponendo rubricas in locis debitis et dubitationes diversas | ad rubricas singulas pertinentes. Incipiunt capitula...* Acaba, a la primera columna del f. 55, amb les paraules : *...ut capite de impensis in re | bus dotalibus factis libro i. voluptarias vero perdit sicut ibidicitur | Explicit summa de matrimonio.*

A 16 de les calendes d'agost de 1348 morí el prevere Guillem de Palau, qui llegà a la canònica de Sant Pere de Vich diversos llibres, entre els quals hi havia la *Summa fratris Raymundi* (*Necrologi*, IV, f. 39). També, en morir el canonge Francesch de Ferriol en la dècada de 1430, va fer donació a la mateixa llibreria de *Summa magistri Raymundi de penafort* (*Liber quotidià*, f. 145). Aquestes dues indicacions fan referència a llibres diferents, i és per elles solament difícil dir a quina fa al·lusió el present volum.

50. — *COMMENTARIA IN SUMMAM CONFESSORUM SANCTI RAYMUNDI DE PENYAFORT ET TRACTATUS DE INSTRUCTIONE CONFESSORUM A FRATRE JOANNE DE FRIBURGO EDITA*

Manuscrit en pergami avitel·lat; 251 folis de 36 × 27 cm.; dos corondells, unes 66 ratlles, i caixa de 27 × 19 cm.; escriptura gòtica rodona en negre i vermell, amb majúscules, calderons i caplletres de cal·ligrafia en blau i vermelló, havent-hi gran nombre d'inicials de miniaturista en or i colors,

acabant de donar riquesa al volum els ff. 1, 2, 40 v.º, 83 i 183, que tenen inicials historiades, de les quals surten rinxols que orlen la plana d'obra de miniador.

Relligadura de posts i cuir negrés.

Principis del segle XIV.

N.º 7592 de l'inventari, i xxix del Villanueva. Es de la Seu de Vich.

Comença en el f. 1 : *Nota collectio ista iohannis ante compilationi hujus summe confessorum fecerat tabulam supra summam Raymundi et apparatus ejus verifica | tioni que seu declarationi...* A la setena ratlla comença el pròleg : *Prologus fratris Joannis lectoris in priorem libellum questionum casualium...* Acabat aquest pròleg en ve un altre del mateix Joan de Friburg, acabat el qual hi ha els títols del llibre primer i dels llibres següents. Foli 2 : *Incipit summa confessorum compilata a iohanne lectore ordinis | fratrum predicatorum Rubrica | Quoniam inter ecclesiastica crimi | na symoniaca heresis optinet primum locum...* El llibre segon s'inicia en el f. 40 v.º. El tercer en el 83. El quart en el f. 183. Acabant, al revers del 204, amb : *...ani | marum salutem tam de penitentiis quam de misteriis hic conclusit, cui est honor et potestas in secula seculorum amen.* Segueix una enumeració dels títols de cada un dels llibres, que arriba fins al verso del f. 206, on *Incipiunt statuta de sextu decretalium quae sufficit ad summa confessorum.* En el f. 214 v.º : *Incipit tabula super summa confessorum.* És una taula alfabètica que arriba al f. 243, on : *Incipit tractatus de instructione confessorum,* el qual arriba fins al f. 251, on : *Explicit confessionale deo gratias.*

Abans del tractat de la instrucció de confessors, al final de la taula alfabètica, es llegeix : *Explicit tabula super summa confessorum deo | gratias Finis adest mete mercedem que aerte | ut potem lete vinum detur michi de te.*

En la guarda posterior del volum es llegeix : *Este liber est bernardi de fenestris archidiaconi | ecclesie vicensis in Cathalonie et nunc est ecclesie | vicensis quod fuit sibi assignatus pro xxxv. libris.* En el *Necrologi* IV, f. XLVII, es llegeix que aquest ardiaca, que morí a VI idus d'agost de 1371, llegava a la Catedral vigatana, entre altres llibres, *Summam vocatam joanninam.* En 1402, el canonge Pons de Bru, en morir, llegava també *johanninam* (*Necrologi*, IV, f. IV). I en l'inventari de la Catedral de Vich del segle XV es parla de *I apellat Joanina lo qual ha donat mossen Gabriel Cogols e sta fermanat ab cadena en i. feristol nou donat per lo dit mossen gabriel lo qual libre comensa : Nota quod lectori iste Johames e fina. Explicit tabula super summam confessorum.* Les Joanines de Pons de Bru i de Gabriel Cogolls no es conserven pas.

51.—HUGONIS DE RIPLA COMPENDIUM THEOLOGIAE MORALIS. LIBER SOLILOQUIORUM BEATI AUGUSTINI.

Volum integrat per dos manuscrits diferents, de CLXXIV folis de 188 x 144 mm., escrits amb lletra gòtica i tintes negra i vermella; inicials de cal·ligrafia en blau, vermell i morat, més formoses en el primer manuscrit que no pas en el darrer. Aquell va a dues columnes de 39 ratlles i en caixa de 130 x 95 mm.; l'altre és a ratlla seguida i 19 línies, amb 135 x 92 mm.

Relligadura de posts i albadina, amb llom de cuir negre, moderna.

Segle XIV.

N.º cxvi del Villanueva, i 7603 de l'inventari.

Foli I : *Incipit liber qui dicitur compendium theologie | ologice veritatis. prologus | Veritas theologie sub...* En el segon corondell del mateix foli comença el llibre primer, que tracta de la Divinitat. En el f. xvii hi ha el segon llibre, *De creatione rerum*. El llibre tercer, que tracta del mal i del pecat en general, va en el f. xxxviii. El quart llibre, parlant de la humanitat de Crist, s'inicia en el f. LI v.º. El cinquè llibre, *De virtutibus et gratia*, s'inclou al verso del f. LXV. El sisè llibre, de sagraments, principia en el f. LXXXVII. El setè llibre, que és *De fine mundi*, va en el f. CVII. Termina amb les paraules : *...qui tam felici fine quisque beatus secundum merita recipiat suum finem. Explicit benedictus*. Segueix la taula, que abraça fins al f. CXXI v.º. En el foli següent hi ha, escrita amb lletra notarial, una nota que diu : *istum librum qui vocatur veritatis theologie fecit et composuit effective frater Hugo de ripla | ordinis predicatorum conventus argentine de Alemania qui fuit solummodo lector teologie illius conventus | et nullum alium gradum habuit. et si hoc vis scire ibi invenies predictum librum propria manu scriptum ipsius fratris | et qui vidit testimonium facit. Ideo nullus decipiatur | quod sit alterius doctoris*. Al verso d'aquest foli hi ha escrita una recepta mèdica, seguint un foli en blanc.

Foli cxxiv : *Incipit liber | soliloquiorum | beati augus | tini | Cognoscam te domine cog | nitor meus. cognoscam te | virtus anime mee. Omnimode mihi consolator meus | ut videam te oculorum meorum...* Acaba el tractat, en el f. CLXXXIII v.º, amb les paraules : *...sed jubilate facis omnia ossa mea et reminiscere facis ut aquila canos meos. | Explicit liber soliloquiorum beati Augustini | tini | Qui scripsit scribat et semper cum domino vivat. Amen*. Segueix una oració escrita d'altra mà. Foli CLXXIV: Hi ha escrita una oració de sant Tomàs, i al verso un tros d'una epístola de sant Joan; tot fet de mà posterior.

En el foli de guarda posterior del volum es veu que hi havia escrit el nom del possessor, que fou esborrat i ras. Pot ésser que un segon nom pugui interpretar-se: *Ego franciscus de Podiolo*. Entre els llibres de la llista del *Llibre quotidià*, existents a Vich en 1435, s'hi posa : *Compendium theologie magistri alexandri de alis et in fine soliloquium beati augustini*. És molt de notar aquesta equivocació de confondre l'Alexandre d'Ales amb l'Huc de Ripla.

52. — MAGISTRI THOMAE DE HIBERNIA MANIPULUS FLORUM

Manuscrit en pergami, incomplet al final; 218 folis de 26 x 19 cm.; dos corondells; 42 ratlles; caixa de 195 x 135 mm.; escriptura gòtica en negre, i caplletres blaves i vermelles, a vegades amb rasgueigs, en els quals intervé el to viola; una inicial en el f. 1, obra de cal·ligrafia, en blau i or.

Relligatge en pergami, del segle XVIII.

Segle XIV.

N.º 7544 de l'inventari, i LXXXVII de la catalogació Villanueva dels llibres de la Catedral de Vich.

En el volum que ens ocupa consta que fou ofert a la Catedral de Vich per l'ar-diacia Bernat de Finestres, mort a 8 d'agost de l'any 1371. (*Necrologi*, iv, f. XLVIII.)

Foli 1 : *Incipit tabula originalium si | ve manipulus florum secundum or | dinem alphabeti extracta a libris | xxxvi. auctorum edita a magistro | thoma de hybernia quondam so | cius de Sorbona. rubrica | a Rut booz ur a | grum et colle | git spicas | post triga metis...* Al verso del mateix foli comença l'exposició referent al mot *Abstinentia*, seguint, segons l'ordre de l'alfabet, els paràgrafs corresponents a altres mots, el darrer dels quals és *Xps.*, terminant el llibre, en el f. 112, amb els mots: *...hoc opus est copilatum a magistro | thoma de ybernia quondam socio de | Sorbona.* En el mateix f. 112 comença la llista de les paraules a què s'ha fet referència en l'obra anterior, ocupant fins al f. 213.

Foli 213 : *Notandum est quod libros originali | um sanctorum et doctorum quantum ad | principia vel fines ac principalium librorum | numero hic signare curavi ut si | alicui occurreret facilius possit eos | cognoscere securius allegare. quo | rumdam autem librorum augustini praecipue | quos ipse in suo libro retractationum enu | merat penes non vidi...* Segueixen capítols dedicats als llibres de sant Dionís, sant Agustí, sant Ambròs, sant Jerònim, sant Gregori, sant Bernat, sant Hilari, sant Isidor, sant Joan Crisòstom, sants Pròsper i Damascé, sant Anselm, Ramon de Sant Víctor, Huc de Sant Víctor, Alcuí i Alà, a més de llibres de diversos autors : de Ciceró, de Boeci, de Sèneca; interrompent-se el volum al principi d'aquest darrer epígraf que correspon al f. 218 del manuscrit. De Sèneca sols té lloc a citar les epístoles a Paulí.

53. — FRATRIS UBERTINI DE CASALIS ARBOR VITAE CRUCIFIXI IESU

Manuscrit en pergami; 370 folis de 34 x 24 cm. i 225 x 162 mm. de caixa, a dos corondells; lletra gòtica rodona poc acurada, en vermell i negre, amb caplletres de cal·ligrafia en vermelló i atzur; 46 ratlles per plana.

Bella i primitiva relligadura de post; cobertes de vedell amb gofrats d'artístic conjunt. (Vide *Museum*, III, pàg. 247.)

Segle xv.

Inventari, n.º 7586; Villanueva, xxxiii. És del Capítol de Vich.

El manuscrit de l'obra del famós místic franciscà Ubertí de Casalis comença en el f. 1 : *Incipit prologus libri qui ti | tulatur arbor vitae crucifixi jesu | Univer | sis Cristi | jesu | vere | fideli | bus et sancti pauperta | tis amicis maxime gementibus et dolenti | bus super malis inun | dantibus ecclesie deformate et | benedicti jesu...* El pròleg arriba fins al f. 4, on comença un segon proemi : *Vivo ego jam non | ego vivit vero in me | christus. Quod autem vi | vo in carne in fide vivo filii Dei...* En el segon corondell del f. 5 comença el primer llibre. El segon té principi al verso del f. 47. El tercer, al verso del f. 86. El quart, en el f. 203. El cinquè i darrer, al verso del f. 324. Termina el volum al verso del f. 370, en el primer corondell, amb les frases : *...si quid | vero digne etiam spiritus christi jesu fecit nos di | cere illi fideliter reddimus et ipsi soli jesu gratie | persolvantur qui cum Patre et spiritu sancto*

vivit et | regnat immensus et unus deus benedictus et bene | dicendus in secula seculorum amen. | Explicit quintus liber per consequens totum | opus domini ubertini de ordine minorum | deo gratias.

El *Liber quotidià* ens dóna notícia que el present volum fou donat pel canonge Francesc de Ferriol, fent-ne present a la Llibreria Capitular. Per això, entre els llibres afegits en aquella els anys de 1435 a 1438, s'hi conta *Albertinus de vita christi*.

54. — ITINERARIUM VITAE SIVE TRACTATUS DE VII TERMINIBUS VITAE AETERNAE

Manuscrit en paper, molt ben conservat, portant els folis numerats de l'11 al 85; mida, 221 × 145 mm.; text quasi exclusivament en negre, a ratlla seguida, de 34 línies, en caixa de 14 × 10 cm. Excel·lent lletra notarial, amb inicials de cal·ligrafia en blau, vermell i morat.

Bona relligadura de posts cobertes de badana, amb gofrats, dibuixant un conjunt de tradició mudèjar. (*Museum*, III, pàg. 248.)

Segle xv.

Inventariat amb el n.º 7599; Villanueva, cIII; de la Seu de Vich.

Fou comptat com a primer foli del llibre el que ve després del de guarda, que és en blanc, portant el n.º 11, no sabent-se que contingués els deu folis que falten, tota vegada que el manuscrit comença bé. Així trobem en el dit f. 11 el títol *Itinerarium vitae | Presens liber qui itinerarium vitae dicitur, juxta ipsius vii. | principalia itineraria continet proemio computato octo capitula | quorum quodlibet vii. distinctiones continet sive partes, ex | cepto secundo quod vi. distinctiones habet. Proemium generale hujus operis ut infra patebit et de intrinseco secreto et eterno manerio domino Jesu ad quod dicta septem itineraria dirigitur. Ad ipsorum vii. itinerum tabula et ordo iste est...* Segueix la taula, que abraça fins al segon corondell del foli 12, on comença el text: *Eum qui querit ad me non ejiciam foras | joanni vi. Augustinus libro de cognitione vere vitae in primo ait. Cum christus veritas et vita dicat...* Segueix el llibre fins al f. 85, on termina amb les paraules: *ad hujus eternitatis accesum nos perducatur qui trinus et unus sine | fine vivit et regnat Amen | Explicit tractatus de vii. terminibus vite eterna.*

55. — FASTIDII EPISCOPI LIBELLUS DE VITA CHRISTIANA. XXIII SERMONES SANCTI AUGUSTINI DE INFORMATIONE REGULARIS VITAE. YSAAC DE SYRIA DE VITA CONTEMPLATIVA ET HEREMITICA.

Manuscrit en paper, de 13 més 63 més 75 folis; mida, 215 × 145 mm.; caixa generalment de 145 × 85 mm., a ratlla tirada; lletra notarial gòtica negra i vermella; algunes inicials vermelles o blaves, i una en or i colors, ornant a faisó de miniatura el principi del segon dels opuscles.

Relligadura originària, en pasta, mostrant gofrats i un ben suggestiu aspecte.

Segle xv (any 1457).

Inventari n.º 3999. Adquirit.

En la guarda anterior del present volum es llegeix: *Eximii poete Ffrancisci Petrarche versus super libros confessionum Beati Augustini*. Segueixen dos versos

llatins. El foli següent, també de pergamí, repeteix diferents vegades els títols del contingut del volum, ultra la nota dient que en 1494 un tal Gabriel Rovira, administrador del monestir de Santa Maria de l'Estany, donà a aquest, per remissió dels seus pecats. Folis 1 a 13 : Conté el *liber Beati augustini de vita christiana ad sororem suam*, que comença : *Ut ego peccator et ultimus insipientior cete | ris et imperitior universis te ut santitatis | et justicie...* Acaba amb les paraules : *et cum fueris | talis nostri memento qui te tantum diligimus ut | quod tibi presentes prestare non possumus confera | mus ausentes amen | deogratias*. Segueixen dos fulls en blanc. El verso del segon fou aprofitat per a portar en lletra vermella la taula del següent tractat.

Foli 1 : *Sermo sancti augustini episcopi ad fratres morantes in eremo de informationes regularis vitae | Fratres mei et letitia cordis mei corona mea et gaudium meum quod estis pax vo | bis que charitas cum fide...* Conté, el llibre vint-i-tres, sermons, terminant, en el f. 63, amb les paraules : *orate pro nobis fratres quod ante meum recesum cupio vos salutare in osculo santo amen | finis deogratias amen*. Segueix la següent anotació : *Ego Johannes Benedicti de carbio scripsi presentem librum sancti Agostini de vita solitaria et ere | mitica. In arce civitatis narni tempore domni Gabrielis Rovira sanctissimi domini nostri cubicularii se | creti gubernatoris civitatis praedictae nec non | predictae arcis castellani amici domini et be | nefactoris mei quem Deus conservet et cu | stodiat ab omni malo ac etiam exaltet et | exaltatum conservet ad vota sub anno domini m | cccclvii. pontificatus Sanctissimi in christo patris et domini nostri | domini Calisti divine providentiae papae iii. anno ejus iii. mense Januarii die 27. | Idem Johannes Benedictus suscripsit et confirmavit | cancellarius prefati | domini gubernatoris, etc.* El verso d'aquest foli i el següent estan en blanc.

El primer d'aquests tractats, o sia el de la vida monàstica, dirigit a la seva germana, és un dels falsament atribuïts al sant bisbe d'Hipona, fent-se de Fastidi, bisbe bretó, segons diu el vol. XL, de la *Patrologia Latina* del *Migne*, columnes 1031 a 1046. Tampoc semblen de sant Agustí els vint-i-tres sermons d'*Informatione vitae regularis*. El *Migne*, en recollir, en els vols. xxxviii i xxxix, l'obra predicable del sant doctor, no aplega pas els que consten en el nostre còdex, amb tot i que n'hi ha de matèria ben semblant.

Foli 1 : *Incipit liber beati isach | anima quae deum diligit in solo deo quia te amavit...* Acaba, en el f. 74, amb les paraules : *...has depositiones ser | vaberis homo et custodiri te ipsum semper in | meditatione dei in veritate videbit anima tua | in semetipsa lumen christi et in seculum non te | nebrescet. ipsi honor et gloria in secula seculorum | Amen. Laus deo omnipotenti | Finis libri beati isach de ciria*. Segueix un curt paràgraf, que comença : *Nunquam de ore monachi turpis aut lascivis sermo egrediatur...*, terminant al verso del mateix foli, on hi ha uns *versus beati bernardini de senis cum | intravit sacram religionem in civitate | Senarum*. Són set versos. El f. 75 fou aprofitat per a escriure-hi una notícia sobre la parentela de la Mare de Déu i aclarir els graus de parentiu que hi hagué entre diferents personatges bíblics i Jesucrist.

La llista dels llibres del monestir de l'Estany, de 1820, parla, amb el n.º 1, del present volum, dient que conté : *Libellus notabilis beati Augustini de vita christiana ad sororem suam et sermones ejusdem ad fratres in heremo commorantes de informatione regularis vitae*. Amb referència al Gabriel Rovira, vegeu el vol. III de *Analecta Sacra Tarraconensia*, pàg. 292.

56. — *DIVI BONAVENTURAE LIBELLUS DE TRIPLICI VIA VENIENDI AD SUMMAM SAPIENTIAM : EJUSDEM ITINERARIUM MENTIS AD DEUM : ITEM BREVILOQUIUM PAUPERIS IN SCRIPTURA, BREVILOQUIUM FRATRIS JOANNIS GALENSIS, ITEM ORDINARIUM VITAE RELIGIOSAE. LIBRI DE TEMPORALI VEL AETERNA CHRISTI NATIVITATE. ALTERCATIO DUORUM JUDEORUM.*

Manuscrit en pergami; 145 folis de 25 x 17 cm., dos corondells, 38 ratlles i caixa de 18 x 11; lletra notarial gòtica en negre i vermell; inicials de cal·ligrafia en blau i vermell.

Relligadura de posts i badana, moderna. Segle xv.

N.º 7600 de l'inventari, i xciv del catàleg Villanueva. És de la Catedral de Vich.

Folis 1 i 2 : En blanc. Foli 3 : *Incipit libellus | quantum ad triplicem | Viam per quam venit ad | summam sapientiam a fratre | Bonaventura ordinis mi | norum generali ministro compo | situs. Ecce descripsi eam proverbiorum | xxii. cum omnis scientia generat | trinitatis insigne et precipue | illa que docetur in sacra scriptura...* Acaba, aquest opuscle, al verso del f. 10, amb les paraules : *...amplectenda per osculum canonem et hoc seraphim.*

Foli 11 : *In nomine domini incipit prologus in itinerarium | mentis ad deum a fratre bonaven | tura ordinis fratrum minorum generali ministro compositum | In principio primum principium | a quo cuncte illuminationes | descendunt tamquam a patre luminum...* Acaba l'opuscle en el f. 23 v.º, amb les paraules : *...scriptus liber esse videtur plurima miranda | gerit hic et recitanda | Explicit itinerarium mentis in | deum compositum a fratre bonaventura.* (Foli 24) *ordinis fratrum minorum gene | rali ministro.* Segueix un nou llibret : *Breviloquium pauperis in scriptura. | Flecto genua mea ad patrem | domini nostri Jesuchristi a quo omnis | paternitas in caelo et in terra...* En el f. 28 v.º : *Explicit prologus*; portant seguidament els capbreus dels set capítols de les set parts en què es divideix l'obra. La primera és *de Trinitate*; la segona, de la *creatura mundi*; la tercera, *De corrupte la peccati*; la quarta, *De incarnatione verbi*; la cinquena, *De gratia spiritus sancti*; la sisena, *De medicina sacramentali*; la darrera, *De statu finalis judicii*. En el f. 29 : *Incipit prima pars de trinitate dei*, que comença : *In principio intelligendum est quod sacra doctrina videlicet theologica...* Acaba, en el f. 82 v.º, amb les paraules : *...gaudium domini mei qui est tri | nus et unus, deus benedictus | in secula seculorum amen.*

Foli 83 : *Incipit Breviloquium fra | tris Joannis valencis or | dinis fratrum minorum. | In nomine domini | hujus brevilloqui quod est de | sapientia sanctorum sunt octo ca | pitula.* Al cap de 15 ratlles : *Incipit brevilloquium de philosophia sive de sapientia sanctorum.* El primer capítol comença : *Cum vani sint omnes homines | in quibus non est scientia dei...* Foli 88 : *Explicit tractatus de sapientia sanctorum.*

Foli 88 : *Incipit ordinarium | vitae religiose sive alfabetum a fratre johanne valenci or | dinis fratrum minorum compositum. | Numquid nosti ordinem coeli et rationem ejus ponis in terra?...* La segona part, *que dicitur Loquarium*, comença en el f. 110, i la tercera, *que dicitur itinerarium*, en el f. 113 v.º; terminant, en el f. 123 v.º, amb les paraules: *...et in hoc finis | hujus collationis deo gratias a | men. | Explicit ordinarium vite religi | ose sive alfabetum a fratre Joan | ne valenci ordinis fratrum mino | rum editum amen.* Segueixen dos versos desvergonyits, que algú cuidà d'esborrar en part, llegint-se únicament avui : *Detur pro pena scriptori | ...non sit in villa quod sit...*

Foli 124 : *Incipiunt capitula | primi libri de eterna vel | temporali christi nativitate quam | edidit beatus ysidorus ad conju | tandam judeorum ceterorumque perfidiam | et ad corroborandam fidem christianam.* Segueix una enumeració dels punts tractats, i, en el f. 125, el text, que s'inicia amb les paraules : *Impii judeii credere dei pro | phetis ut increduli abne | gantes christum filium dei esse | malunt ignorare...* En el f. 141 v.º acaba aquest tractat amb les paraules : *...sequitur contemnam illud hodie et restituam sibi.* Segueix una *altercatio duorum judeorum peritorum super lege sua | Disputatio contra judeos | Qui inimici Crucis christi et christianae religionis adve | rsam christianam fidem...* Acaba en el f. 145, en el primer corondell del qual hi ha les paraules finals : *quí a nobis cunctis pari | ter orthodoxis prestare digne | tur ipse dei filius qui cum | patre et sancto flamine vi | vit et regnat in secula seculo | rum amen.*

58. — OPUSCULA BEATI JOANNIS CHRYSOSTOMI, HUGONIS A SANCTO VICTORE, BEATI BERNARDI CLAREVALLENSIS, BEATI AUGUSTINI ET PETRI RAVENNATIS

Manuscrit en pergamí ras, de 149 folis de 31 × 23 cm. i 22 × 15 de caixa, dos corondells i 42 ratlles; lletra gòtica formada, en negre i vermell, amb inicials de cal·ligrafia en aquest color i en morat i blau, havent-hi en el f. 81 una capital miniada en colors sense or.

Relligadura de posts i pell negra.

Segle XIV.

N.º 7594 de l'inventari, i LI dels volums de l'Església de Vich, catalogats pel Villanueva.

Foli 1 : *Liber crisostomi de eo quod nemo ledit | ur nisi a semetipso | Scio quod crasioribus quibusdam | et presentis vitae intellectus | inhiantibus...* Arriba aquest tractat fins al f. 9, on comença una rúbrica que diu : *Johannes Constantinopolitanus episcopus | admirande scientie vir et vita ac sanctitate in omnibus imitandus, scripsit multa et valde necessaria omnibus ad divina preparantibus | prima ex quibus sunt duo de compunctione anime libri. Unus neminem posse ledi | nisi a semetipso. in laude beati pau | li volumen egregium de excessibus et offensione eutropii prefecti pretorii et re | paratione lapsi. et multa alia ut | diximus. que a diligentibus possunt | inveniri.* Sense cap classe de nou títol, comença aquesta epístola amb les paraules : *Quis dabit capiti meo aquam | et oculis meis fontem lacrimarum.* Foli 24 : *Explicit liber sancti johannis de penitentia.* I seguidament : *Incipit liber i. de compunctione ad deme-*

trium (aquestes darreres dues paraules són addició posterior). Comença : *Dum te intueor beate | demetri sequente insistere...* Foli 32 v.º : *Explicit liber i. Item ejusdem liber ad sceleucum. Rubrica | et quando poterit fieri quod...* En el f. 37 v.º : *Explicit liber sancti Johannis Crisostomi | de compunctione ad seleucum.*

Foli 38 : *Incipiunt capitula libri de medicina | anime Rubrica.* Després de l'índex el títol : *Incipit prologus magistri hugonis de | sancto victore In libro de medicina | animae. Rubrica. Cogis me frater carissime ut ea que de medicina animae...* El primer capítol comença en el segon corondell del mateix foli. Foli 46 : *Explicit liber de medicina animae editus ab hugone. | Incipit tractatus magistri hugo | nis de sanctorum victore de meditati | one rubrica. | Meditatio est frequens cogitatio...* Foli 47 v.º : *Explicit | tractatus de meditatione editus ab hugone de sancto victore.*

Foli 48 v.º : El títol va escrit en lletra del segle xv : *Incipit Bernardus de | amore dei | Venite ascendamus | ad montem domini et ad domum dei...* Acaba, en el f. 63, amb les paraules : *...et sepe fiunt primo novissimi | primi.*

En el mateix foli : *Incipit augustinus de contemptu mundi | ad clericos | Audite fratres carissimi | salutiferam patris nostri...* Foli 65 : *Explicit aug | ustinus de contemptu mundi ad | clericos | Incipit liber de beato latrone.* Al verso comença amb les paraules : *Deus erat in mun | dum reconcilians...* Foli 67 v.º : *Explicit liber de beato latrone. | Incipit liber de honestate mulie | rum rubrica | Nemo dicat fratres quod tem | poribus nostris martirum | certamina...* Foli 68 v.º : *Explicit liber de honestate mulierum. | Incipit liber de triplici habitaculo. | rubrica | Tria sunt sub omnipotentis manu habitacula...* Foli 71 v.º : *Explicit liber de triplici habitaculo | augustini.*

En lletra del segle xv ve el títol : *Sequitur sermo Petri Ravenae de sancto Johanne Baptista. | Hodie dilectissimi dies | illuxit magnus...* Acaba, en el f. 76 v.º, amb les paraules : *quo dicta sunt de laude johannis ad gloriam re | demptoris.* Vénen tres folis en blanc.

Foli 81 : *Incipit admonitio sancti augustini ut non so | lum lingua sed opere et moribus laudetur | deus. Rubrica | Resurrectio et clarifica | tio domini nostri jesu christi...* Foli 82 : *Explicit admonitio augustini de | laude christi. | Incipit liber de charitate augustini | Incipit tractatus primus.* El text comença amb les paraules : *Meminit sanctitas vestra evangelium secundum johannem.* Segueixen els deu tractats fins al f. 117, on : *Explicit liber sancti augustini de trini | tate | Incipit primus liber beati augustini ad inquisitiones januarii | libri duo quorum titu | lus ad inquisitiones | januarii multa de...* Foli 126 : *Explicit liber beati augustini ad | inquisitiones Januarii. | Incipit liber de substantia dilec | tionis dei. rubrica | cotidianum de dilectione | ser monem fecimus.* Foli 128 : *Incipit epistola augustini ad casulanum presbiterum de jeunio | sabbati. rubrica | dilectissimo et desideratiss | imo fratri et compresbitero ca | sulano augustinus in | domino salutem.* Foli 133 v.º : *Incipit exemplar regulae vere fidei augustini. rubrica | Credimus et tenemus et fideliter predicamus* Foli 135 v.º : *Explicit liber beati augustini de regu | la verae fidei. | Incipit*

sermo sancti augustini de | sancta et individua trinitate. | Catolice fidei fidissimum | fundamentum post cristum apostolos... Foli 136 v.º : *Sermo de quatuor virtutibus charitatis. rubrica. | Desiderium charitatis vestre | a nobis exigit debitum.* Foli 139 v.º : *Explicit sermo de quatuor virtutibus charitatis : Incipit tractatus beati augustini in libro de magistro. rubrica | per idem tempus scripsi | librum cujus est titulus...* Foli 149 v.º : En el principi del segon corondell acaba el llibre amb la rúbrica : *Explicit tractatus beati augustini de magistro ad deodatum.* Segueix un foli en blanc, en el verso del qual hi ha un capbreu de ço que conté el volum.

59. — EPISTOLAE BEATI AUGUSTINI

Manuscrit en pergami ras; 246 folis de 45 × 31 cm.; escrit amb molt bona lletra francesa, en negre i vermell, a dos corondells de 44 ratlles; caixa de 35 × 21 cm.; caplletra i inicials d'elegantíssim dibuix, en vermell, blau, verd i groc; dues formoses miniatures en or i colors, una altra no acabada i quatre dibuixos marginals en negre.

Relligadura de posts folrades de pell negra, amb una peça formant cairó, al mig de cada tapa, feta de pell avellanada, la qual porta pintada una tarja amb un os en camper d'or i tres estels d'argent sobre verd, armes de Jordi d'Ornós, bisbe de Vich (1425-1445). Les tapes presenten, també, claus de llautó.

Finals del segle XII.

N.º 7519 de l'inventari, i VI de la catalogació del Villanueva. Procedeix de la Catedral vigatana, a la qual fou llegat pel citat bisbe Ornós.

Foli 1 : En blanc. En el verso té, en lletra del segle XV, una nota que diu : *Equest libre es stat de micer ... ornos deles parts de crestians lo hu en sciencia lo qual ere bisbe | de la seu de Vich en lany m.cccc.xxxx.iv. E per se bondat lo gequit en la present librerie.*

Foli 2 : *Incipit annotatio epistolarum Sancti Augustini Episcopi.* Ve la llista de les 225 epístoles que conté el còdex, numerades amb xifres aràbigues, expressant el nom de la persona a qui foren adreçades i les paraules amb què s'inicia llur text. L'ordre seguit és divers dels dos que es troben en el vol. LIII de la *Patrologia Latina* del Migne. La primera del manuscrit és *ad Volusianum*, i comença : *De salute tua qua in hoc seculo et in Christo...* La darrera, o sia la 225, és : *Ad Felicem. Novit optime religio tua...* Ocupen des del f. 5 al verso del 245, on l'escriptor sembla abandonar la seva tasca, deixant el primer corondell suspès i quasi mig en blanc; no havent-hi, per tant, ni senyal de final ni menys encara subscripció. El f. 5 presenta una magnífica miniatura en or i colors, motivada per la D inicial, en la qual figura, assegut, un bisbe revestit d'ornaments pontificals i amb bàcul, com si estigués conversant amb un clergue, també assegut, que, com aquell, llueix el nimbe dels benaurats; fent pensar si farà referència a sant Ambrós i sant Agustí. Al marge del f. 76 hi ha dissenyats dos grius encarats de caràcter ornamental. Al verso del f. 77 i a la primera plana de l'immediat es dibuixen, respectivament, també en els marges baixos, un cavaller armat d'elm, amb nasal, tarja, llança i camisol de malla; i un monjo assegut. La plana girada del f. 84 ofereix tres ancians coronats com a reis, asseguts, portant cítares i sengles copes, fent al·lusió a personatges de l'Apo-

calipsi. Aquests quatre dissenys no semblen tenir relació amb el text que els és vehí, no passant d'ésser una genialitat d'un amanuense, que cal considerar contemporani del manuscrit. Al revers del f. 121, començament de l'epístola xcv, hi ha una D excepcionalment rica, en or i varietat de tons. Més important hauria estat la R inicial de la carta ci, que es troba al versò del f. 125, la qual, si fou elegantment començada en negre i or, fou deixada sense posar-hi tot el metall i els colors.

La quasi columna i mitja que restà en blanc al versò del full 245 fou aprofitada per a escriure-hi, en molt bona lletra, la relació que el cardenal llegat, titulat de *Sant Esteva in Celio Monte*, féu al canceller de Colònia, donant-li compte de la prodigiosa aparició d'una semblança de crucifix entre núvols a Verdun de Frísia, en 1214. La pretinguda aparició estava relacionada amb la necessitat de promoure una creuada per l'alliberament de la Terra Santa. El marge inferior de la mateixa plana fou emprat per a escriure-hi l'admirable sanitat obtinguda per un cavaller francès, la qual estigué relacionada amb la salvació de l'ànima d'un Felip rei de França, que degué ésser l'*August*, cosa que faria a tal addició poc posterior a l'any 1223. Al versò del mateix foli hi ha addicionada la carta que *B. Princep d'Antioquia* dirigí a Guillem, rei de Sicília, demanant que acudís a prestar-li auxili, puix que d'altra manera estava a les acaballes el domini cristià a la Terra Santa. El document no duu pas data. Ha d'ésser de la segona meitat del segle XII, per més que l'escriptura sembla ja de la centúria següent. Resta encara lloc per a donar compte, en prosa i en vers llatí, de la victòria que el ja citat rei Felip *August* obtingué, en 1214, sobre els nobles flamencs i alemanys, *inter villam que dicta est sanguinea et pontem de bovinis*. L'escriptura té caràcter força acostada a l'any citat.

Pel que s'ha dit anteriorment pot veure's com entrà el present còdex a la llibreria dels canonges de Vich. El volum, que per res té aire català, és possible que fos adquirit a França pel bisbe Ornós, quan hi estigué de pas, anant o tornant del concili de Basilea, en el qual prengué part ben albiradora el prelat vigatà; valent-li això, per una banda, la porpra cardenalícia, i per una altra la definitiva deposició i pèrdua no sols del capell vermell, sinó també de la mitra. Si el llibre ingressà en la col·lecció canonical en 1444, amb raó podia dir-se que l'Ornós era estat bisbe de Vich, convenint-li únicament el títol de *Micer*. Una anotació, posada en el foli darrer del volum, diu que aquest valia 20 florins; però una altra anotació de la guarda posterior afirma que : *Presens liber de novo estimatur xxv. florenos e costan xxvii. florins*. Sigui com sigui, actualment li assignariem molt major preu.

60. — HOMILIAE IN EVANGELIA TOTIUS ANNI

Manuscrit en pergami, faltat de primers folis; 100 fulls de 25 x 19 cm., i 19 x 15 de caixa; no tot escrit d'una sola mà; a ratlla tirada; lletra romànica, carolíngia, en negre i rúbriques; inicials de poca pretensió en ambdós tons.

Relligadura en pergami, del segle XVIII.

Primera meitat del segle XI.

N.º 7515 de l'inventari, i LXXXVI del Villanueva; procedent de l'Arxiu Capitular de Vich.

Foli 1 : Primeres paraules llegibles : ...*alter lucet in animas alter in animalibus. Sic | lucet in homines per gratiam sed illos rationales et capaces...* Acaba en el f. 2: ...*benedicti patris mei in secula seculorum*, fent pensar que sigui referent a l'evangeli del natalici de Crist. En el mateix : *In natale Sancti stefani. secundum Lucham*. Segueix ço que pertoca a la festa de sant Joan evangelista, la fugida a Egipte, la Circumcisió, dominica després de Nadal, octaves de Nadal i sant Esteve, l'Epifania, dominica després de l'Epifania i tres següents, la Purificació, Septuagèsima, Sexagèsima, Quinquagèsima, Quaresma i quaresmals, dia de Rams, vigília i dia pasqual, dominiques després, dominica de l'Ascensió, Pentecosta, amb les altres dominiques del cicle litúrgic. La darrera és comentari homiliètic a l'evangeli de sant Joan (capítol vi, vers. 5 i ss.), en què es parla de la multiplicació dels pans i dels peixos; acabant : ...*qui uenit in nomine domini*. Correspon a ço que antigament era anomenat *la cinquena dominica abans de Nadal*, o precedent a les quatre de l'Advent, les quals devien anar al principi del manuscrit. Entre els ff. 97 i 98 manca un quadern, que devia contenir part de ço que correspon a la dominica xvi després de Pentecosta i següents abans de la iv després d'Epifania.

En cap lloc aquest còdex dóna nom a l'autor de les homilies. Devien servir en la recitació de l'ofici diví, constituint el present volum ço que era anomenat l'*Homiliarum*, llibre del qual parlen freqüentment les donacions de les esglésies.

L'homiliari que ens ocupa no es pas, ni en extret, el que Pau Diaca compilà per ordre de Carlemany (*Migne*, xcv, 1159). És ben possible que fos escrit a la nostra terra i producte de l'oficina escriptòrica ausetana, figurant a l'Església de Vich des dels temps antics. L'inventari de 1368 l'anomena *libre entich de legenes e de sermons apellat karla*. Igual referència posa el mateix inventari quan parla dues vegades d'un *libre de pergamins entich en que ha expositions de evangelis divinals*.

61. — SERMONES DOMINICALES

Manuscrit en pergami ras, de 6 més ccxxvii folis de 173 x 120 mm., caixa de 123 x 90, dos corondells i 37 ratlles; text en negre i vermell, amb senzilles inicials de cal·ligrafia en blau i porpra; lletra rodona pitjada.

Relligadura de posts amb camussa en altre temps verda; molt desfeta.

Fi del segle xiv.

N.º 7588 de l'inventari; Villanueva, cxviii; del Capítol vigatà.

El present còdex té els folis de l'1 al 5 destinats a taula de matèries. El f. 6 té l'anvers destinat a contenir diverses anotacions pertanyents a la matèria del volum. Foli 1 : *Dominica prima in adventum | Abjiciamus opera tenebrarum et in | duamini arma lucis | sicut in die honeste ambulemus | salmo xiii. Scriptum est hebdomada iiii. adeamus cum fiducia ad tronum gloriae ejus...* Segueixen les homilies de totes les dominiques de l'any, començant per les quatre d'Advent, les de Tèmpores, festivitats principals com Nadal, la Circumcisió, l'Epifania, dia de Cendra,

in cogitationibus etiam peccatis. in meditationibus pueris. in suspicionibus falsis. in iudiciis temerariis. in consilio malo & consilio iniquo. in concupiscentia carnali & delectatione de pollutione immunda. In uerbis detestatis & superfluis. luxuriosis atque contumeliosis. in mendaciis. in falsitatibus in iuramentis multamodis & diuersis. In detractionibus assiduis. in rixis ac discidiis seminatis. In irrationibus. in ouositate. In contumptione. In emulatione. In dolositate. In malignitate. In susceptione in animales. In omni malo lingue in murmuracionibus in blasphemis. In scurrilitatibus. In caecis. In somnolentis. In maledictis. In contumaciis. In turpi loquutionibus. In insultacionibus. In dissimulatione. In iugiter deo contrariis. In transgressionibus preceptorum dei. In dilectione dei & proximi. In usu auditu gustu odoratu & tactu superfluo & immundo. & in omnibus cogitatione. In uoluntate & actione peccatis suis. In omnibus & in aliis omnibus uicibus quibuscunque. humanis a frogibatur cogitandi

& creatoris sui. aut cogitando aut loquendo aut operando aut delectando. aut concupiscendo peccare potest. In omnibus me peccasse. & reum in conspectu dei supponi homines et cognosco. & uoce flebilis cum interno rugitu mea culpam confiteor. Et deo supplico uobis omnes sancti in quorum conspectu ego omnia confessus sum. ut testes mihi sint in die iudicii contra diaboli hostes & inimicum humanam generis. Hec omnia confessus fuisse. quatenus non quidem de me hunc cursum. & non gloria aduersum me in die iudicii dicent. Peccata & scelera mea me tacuisse. & confessus non fuisse. sed sic gaudium in celo de me. sic dicit in euangelio dominus. De uno peccatore poenitentiam agentem. In ipso prestante qui cum de peccatis & cum spiritu sancto uiuit. In regno purissime celestium. Amen. Finit ac scriptum est liberum istum per manus eius memorati quodam patris ac sancti digni in anno .xxv. regni henrici. regis

infirmitas: ualla reprehensione
 aut oburgatione. nichodius sed mi
 sericordia precedat. Explicit
 liber qui summatim de bonis que
 excerptis beatus ysidorus tole
 tane sedis archiepiscopi ex libris mo
 raliu sei gregori pape quem
 misit ad leandru epim uide licet
 libris xxxvi. & inde excerptis
 istius uolum p fcat ysidor. depo
 sitione tunc & in mari aestellu. &
 amimoniam di. & quid sit an
 geli & uirtutis in glo. & d uita
 & moribus clor. & ceteror. q.
 apianoy. & qui apposuerit lib
 rar dicitur & exaltabit. & pos
 sident regnu di. Dehinc u m
 amica scripta est uita canoni
 ca qua constituit ludobianus im
 perator. ad iuuuenos qui pie
 uinere uelit in seq p fessione
 clericos. Ego aut er memurus
 qua uis u indignus sacerdos istor
 duos libros: feci quo ad uicari
 eos u uino uolumine u ple
 nur aciuuatur qsq; deger
 u uita p fessione cofesta in
 ueniat lectione unde possit
 amiam sua salua facere am.

P axonibus adeo istalegerit. & or
 tam uenit orationibus adiuuen.
 Scripta hec in caesede beati petri
 uico uariano uiii regnante philippo
 rege.

Constantinus imperator regnauit annis. xxx.
 Iste primus imperator xpianus effectus. licet niam
 dedit. xrliaquis libere congregari. & orare. xpi
 basilicas constru. Hoc temporibus hereticis ama
 corruu. Mox uq; coelum a constantino impre
 ad condonatione anni congregatur. uenit illius
 sterna ortur. Et deo tempus. or uelut ab illo
 constantini matre theodosium repella est.

Constantinus aut heretico uitae suae. ab eulibia
 nicomediense episcopo supras. auis. inuarianu
 dogma amittitur. De ypidolor. bono. istis pri
 apio & sine malo. In sic o. ho. Tolera. o.

Nam hoc salubri pauca sacra. nos solum p pica regnum
 sui usq; ad primu lineam. in uocione genit. cognoscat
 in matrimonio sibi d. sibi. copulati qm scripta. Omis hon
 ad p. t. h. a. s. g. u. s. u. i. n. a. c. e. s. s. i. t. u. r. e. u. e. l. e. t. p. a. d. o. i. e. c. i.
 necesse d. u. d. i. c. a. t. i. o. n. e. s. e. c. e. s. s. a. p. a. n. l. o. p. i. n. f. e. t. & d. i. s. i. n. o. n. a.
 que fecerit d. a. b. o. m. i. n. a. t. i. o. n. i. b. i. s. t. i. s. q. u. i. p. a. p. e. r. b. a. d. i. n. o. s. o. p. p. l. i. s. u.
 i. q. s. q. h. a. d. e. r. e. t. a. n. i. t. o. n. o. r. e. x. e. r. c. i. t. h. a. e. r. e. t. i. c. a. l. u. o. l. u. n. t. p. i. s. p. i. e. r. e.
 t. i. t. o. g. r. a. t. i. o. n. i. s. m. u. l. t. i. t. u. d. i. s. s. e. c. e. s. s. a. r. e. g. e. s. s. a. t. e. q. u. a. d. o. s. p. p. i. q. u. i. s. u. e.
 a. u. c. o. p. u. l. a. r. e. s. e. m. a. l. i. t. s. u. e. o. r. i. g. i. n. i. s. e. e. n. a. m. b. i. g. e. l. i. t. a. q. u. i. m. o. d. o. n. o. t.
 e. x. c. o. m. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. i. s. t. p. e. a. p. i. c. o. p. o. r. e. & s. u. e. n. i. a. n. t. e. s. e. r. u. e. t. p. u. b. l. i. c. e.
 q. u. a. e. u. s. i. n. t. e. p. r. i. n. c. i. p. i. o. n. i. s. s. i. g. n. a. n. t. e. d. i. s. t. i. n. c. t. i. o. n. e. p. o. s. s. u. n. t. h. u. i. i. n. s. t. i. t. u. t. i. o. n. i. s. r. e. g. u. l. a. q. u. e. s. u. b. s. c. r. i. p. t. i. s. i. n. s. i. n. g. u. l. i. s. a. u. t. o. r. i. t. a. t. e. n. o. t.
 s. p. o. n. d. i. t. e. r. u. a. t. i. o. n. e. d. e. s. t. a. n. t. e. a. m. p. u. l. t. e. o. r. u. q. u. e. s. e. c. u. n. d. o.
 e. x. h. a. e. p. a. n. t. a. d. s. i. n. g. u. l. i. t. a. s. l. i. b. r. i. s. o. r. d. i. n. a. t. i. o. n. e. s. u. a. n. t. e. p.
 s. u. p. e. r. a. t. u. t. s. e. l. l. o. r. e. a. d. i. m. p. l. e. r. e. n. e. g. l. e. x. e. r. e. t. e. a. u. t. e. a. u. t. e. n. t.
 o. r. d. i. n. a. t. i. o. n. e. s. a. b. q. u. i. d. u. i. h. a. b. e. r. e. e. x. t. r. a. n. e. u. n. t.

Fig. 12. — Museu Episcopal de Vich : Còdex 44, f. 84 (1064)

Dijous sant, Dissabte sant, Pasqua, fèries II i III després de Pasqua, dies de rogacions, vigília de l'Ascensió, dia de l'Ascensió, vigília i dia de Pentecosta, fèries II i III, i dissabte després de la vinguda de l'Esperit Sant, dia de la Trinitat i xxv dominiques després de Pentecosta. Les homilies tenen la redacció de glosses del text sagrat, llegides en l'evangeli o epístola de cada una de les diades. El text pròpiament acaba en el f. ccxxvi, terminant amb les paraules: *...et hoc est initium de quo dicitur hic mortuus est, etc. Explicit.* En tot ço que resta del f. ccxxvi i en el començament del ccxxvii hi ha addicions contemporànies al text anterior.

El volum no porta cap indicació sobre la seva pertinença ni sobre la seva història. És possible que sigui dels afegits, entre 1435 i 1438, a la col·lecció capitular vigatana, ja que a la llista d'addicions hi consta un *Item Sermones dominicales*.*

* 203. — *HOMILIARIUM PASTORALE*

Manuscrit en vitela, 178 folis, 215 × 155 mm., dos corondells, caixa de 140 × 95 mm., 33 ratlles, escrit en bona lletra rodona, en negre i vermell i amb inicials i calderons en blau i vermell, sense foliar i incomplet al final.

Relligadura de posts, amb lлом de pell avellanada i amb gofrats, en part contemporània, al manuscrit. Segle xv.

N.º 7301 de l'inventari del Museu, en el qual entrà després de la confecció del catàleg.

En el full interior, que li fa de guarda, es llegeix, en lletra del segle xvi: *sermones comunes de omnibus | sanctis et de visitacione et de | synodo, vide tabulum siue | repertorium in fine libri.*

Foli 1: *Incipit... | Sermo de uno | apostolo | Prtexti | me virtute ad | bellum | Mos isto | rum nobilium est sicut | regnum et principium...* Segueixen diversos sermons per festivitats d'un apòstol, fins al f. 12 v.º, on comencen els *de pluribus apostolis*. Foli 38 v.º: *Sermo de uno martire*. Foli 65: *de pluribus martiribus*. Foli 96: *De uno confessore*. Foli 123: *de pluribus confessoribus*. Foli 126: *De virginibus*. Foli 130 v.º: *de una virgine*. Foli 135 v.º: *De pluribus virginibus*. Foli 142 v.º: *de virgine*. Foli 146 v.º: *Sermo in visitacione*. Foli 156 v.º: *Sermo in synodo*. Foli 164 v.º: *Sermo in consecracione virginum*. Foli 175: *Sermo de dedicatione*. Foli 178: *Sermo in eleccione*. S'interromp el manuscrit al verso del mateix foli, amb les paraules: *...hujus autem eleccionis forma tangitur ab | apostolo petro. actuum I oracio ex hiis viris...* Sembla que manquen dos folis.

204. — *VISIONS I INSTRUCCIONS DE LA BEATA ANGELA DE FOLIGNO*

Manuscrit en estat fragmentari, contenint 15 folis de la vida i revelacions de la Beata Angela de Foligno. Els fulls amiden 202 × 135 mm. i porten numeració moderna de l'1 al 8 i del 90-96, i són en pergami els corresponents als ff. 1, 2, 8, 93 i 94. El manuscrit va en bona lletra gòtica, en negre i vermell i en caixa de 137 × 80 mm. i 27 línies per plana.

Segle xv, relligadura en mitja pasta moderna. Adquirit. N.º 7076 de l'inventari.

Foli 1: *...havia de amor que portava al seu amat Jesucrist | tornant tota buyda secca e groga, entant que | ere gran compassio...* Foli 8 v.º: S'interromp en les paraules *visions | e consolacions deles quals algunes ne son aci | daual escrites...* La plana següent devia començar per les paraules *per tant*. Foli 90: Principia amb les frases: *Donchs sia donada gloria a deo omnipotent al | qual ha plagut que nos que no erem res siam | alguna cosa...* El verso del f. 96 queda truncat en les paraules: *...e per aquesta humilitat | pregona mes es enfusa en la anima la diuinal gracia e | alli crex. E ayiant com la diuinal gracia mes a pregona...*

El còdex present fou vist per don Ernest Moliné i Brasés abans que els fragments vinguessin

62. — *SERMONARI*

Manuscrit en paper, mútil; 86 folis de 21 × 15 cm.; escrit en lletra protocolària, tinta negra.

Relligadura en mitja pasta, moderna.

Finals del segle xvi.

N.º 5914 de l'inventari. Adquirit.

Conté, el present volum, una col·lecció de sermons, tant de festes de temps com de sants, com així mateix alguns de circumstàncies. Estan escrits en castellà, exceptuats el de la Transfiguració i el de la fèria vi de la dominica iv de Quaresma, un altre sobre el tema *attendite a falsis prophetis* i un altre de la Transfiguració, els quals van en els ff. 71 i 72, que estan en català. No tots els sermons estan desenrotllats pel llarg, sinó que n'hi ha que queden purament indicats. Notarem el principi del primer sermó de la Transfiguració, que comença : *Quant lo rey don felip vol recrearse un dia va | se al pardo ho al narangel a donarse un vany ab | dos o tres grandes amics seus no mes com lo comte ximpo don | diego de cordova ho alguns altres amics y privats...*

al Museu de Vich; però el degué trobar en estat més complet que no és avui, tota vegada que en publicà uns textos que no són en el nostre manuscrit. (Vegeu la revista *Catalana*, any ix, n.º 209, corresponent al 28 de febrer de 1926.)

Corresponen els fragments del nostre manuscrit a l'acabament del segon pròleg de fra Arnau, que escrivia el que li dictava sor Angela, i el començament de les Visions en la part que la beata parla dels divuit passos que va caminar pel camí de la penitència. El segon fragment correspon, en part, al capítol LXI, i també el començ del LXII. (Vegeu *Le livre des visions et instructions de la Bienhereuse Angèle de Foligno traduit par Ernest Hello*, cinquena edició, pàgines 34-64 i 266-281.)

La Biblioteca de Catalunya té un exemplar del text de sor Angela, provinent de la col·lecció Dalmaes, n.º 473.

SECCIÓ TERCERA

LITÚRGIA

63. — DOMINICALE ET SANCTORALE EPISTOLARUM AC EVANGELIORUM

Manuscrit en pergamí; d'1 a ccxiiii folis numerats; 235 × 180 mm., escrits en negre i vermell en lletra itàlica; caplletres en vermell i blau, de poca apariència; planes filetejades de vermelló; 18 línies de ratlla tirada; caixa de 183 × 125 mm.; havent restat en blanc els llocs on es portava el projecte de dissenyar-hi miniatures.

Relligadura de posts, cobertes de plaques d'argenteria i esmalt, feta en 1561 per l'orfebre Sebastià Roure (àlies) Sitjar; llom de pell amb restes de gofrats.

Mitjan segle xvi (1557).

Aquest volum porta el n.º 2189 del catàleg del Museu Episcopal; és propietat de la Catedral vigatana i serveix encara avui en els juraments de les preses de possessió. Sobre aquest exemplar del *Textus Argenti*, vegeu la revista *Museum*, vol. II, pàgs. 57 a 64.

Foli 1 : *Dominicale. | epistolarum | ac evangeliorum | totius anni secundum | usum alme ecclesie Sancti Petri | vici feliciter incipit | Dominica prima Aduen | tus.* Folí 1 v.º : *Lectio epistole : beati Pauli | Apostoli. Ad Romanos xiii. Capite.* Segueix fins al f. cxxiv, restant el verso d'aquest folí i la primera cara del següent en blanc. Folí cxxv v.º : Després d'un gran espai en blanc : *Sanctorale epistolarum ac evangeliorum | totius anni : secundum consuetudinem | predictae vicensis ecclesie feliciter incipit. | In vigilia Sancti Andree.* Folí clxxxx : *In festo dedicationis ecclesie.* Segueix l'octava, i, després, en el f. clxxxxiv v.º : *In festo Nativitatis Marie;* l'octava dedicació de la Santa Creu, sant Joaquim, dissabte de santa Maria, la Concepció i la Transfixió. Folí ccxii : Acaba, venint l'addició sense títol de ço que correspon a les misses de difunts, terminant així el còdex. Segueixen un folí en blanc i dos d'índexs fets de mà diferent de la del còdex.

Un inventari poc posterior a la confecció del llibre fa referència al present en aquests termes : *Item un test modern y en la coberta squerra hi ha un xpo en lo mig y ntra Sora. ha ma dreta y St. Joan en la squerra y en la cuberta dreta hies lo salvador y St. Pere y St. Pau tot de plata y un llebrero en cada cuberta y en cada cuberta hi falta un clau de plata.*

La primera nota que trobem referent a paga de l'escriptor del *text petit* és de 6 d'octubre de 1557, en què rep 2 lliures 10 sous; tres dies després cobrava altres 2 lliures 8 sous; i el dia 23 del mateix mes, 7 lliures 2 sous; fent aleshores l'Antoni Vilareal, prevere escriptor, època de totes les quantitats rebudes. A 11 de desembre rebia 8 lliures. A 30 de març de 1558 el relligar el text valia 1 lliura 6 sous, comptant-hi les posts, començant aleshores les pagues fetes a l'argenter, que foren ultimades a 1 d'octubre de 1561, en què feia època de 42 lliures 9 sous (Arxiu Capitular : *Tre-soreria. Comptes del temps*).

64. — EVANGELIARIUM

Manuscrit en pergamí finíssim, de II a CCII folis de 31 × 22 cm., bellament escrit en lletra gòtica formada; tinta negra i rúbriques; abundància de miniatures en or i colors, quasi sempre donant algun dels símbols dels Evangelistes, i ornamentació espimpellant d'estilització vegetal; 17 ratlles tirades per plana; caixa de 19 × 13 cm. Manquen els ff. I, XXXIII, CXL, CXLII i CLXIII.

Relligadura de posts, que antigament anaren xapejades d'argent, i que fou desfeta ja molt avançada la segona meitat del segle XVIII.

Mitjan segle XIV, constant que fou pagat pel canonge Bernat de Lerç, qui finà en 1354. L'escriví en tal any el prevere Bernat Truyol (fig. 13).

N.º 7514 de l'inventari; procedint de la Seu de Vich. En parla la revista *Museum*, vol. II, pàgs. 63 i 64.

Manca el f. I; el II comença : ...*faciat illos discumbere...*, seguint l'evangeli de la festa de Sant Tomàs apòstol, el de la vigília de Nadal i els altres. Els ff. XXXI i XXXII són del segle XVI, escrits amb lletra itàlica substituint els antics, corresponents a les festes de Santa Llúcia, la Transfixió de la Mare de Déu i deu mil màrtirs. Manca el f. XXXIII, on devia començar el propi de temps per a la primera dominica d'Advent. Foli LXXXXIX : *Passio*, amb text notat sobre una ratlla vermella i una de groga; vénen els altres tres *Passio*. Foli CLXXVIII : Evangeli de la generació de Crist segons sant Mateu, amb anotació musical. Foli CLXXXIII : Evangeli del baptisme de Crist, segons sant Lluc, igualment amb anotació. Foli CLXXXVIII : *Exultet*, amb anotació. Foli CLXXXIX v.º : Evangeli de difunts, addicionat en el segle XV. Foli CC v.º : Evangeli de solemnitat de sant Jordi, del segle XV. Foli CCI : Evangeli de la coronació d'espines, afegit a principis del segle XVI. Al verso : Evangeli de la visitació, afegit en el segle XVI. Foli CCII i darrer : Evangeli de sant Cristòfor i dels sants Llucià i Marcià, igualment del segle XVI.

L'inventari de l'any 1368 parla d'un *evangelister de pergamins ab cobertes e uns tancadors tot de argent sobraurades e istoriades lo qual digueren que donave en Bernat Lers quandam al dit sen pere*. Inventaris posteriors designen el volum amb el nom de *test mayor* i detallen els damnatges que anava sofrint el volum; *el qual en les cobertes en la una part es lo crucifix cum Maria et Johanne e sen pere sen pau e sen andreu e en laltre part figures de Sede magestatis ab los quatre evangelistes e la salutació de la Verge Maria*. En 1547 els danys devien ésser molt notables, no tardant-se a fer-ne una restauració, de la qual parla un inventari de 1604 dient : *es estat renovat y vuy es tot blanch y de mayor pes a la una part es lo Crucifix Nostre Senyor e Sant Joan y en la mateixa part es Sant Pere y Sant Pau y Sant Andreu, lo camp obrat de zizell e en laltre part Sede Majestatis y la Salutació*. Així estigué el volum fins que un inventari de l'any 1787 detalla que *aquest llibre fou despullat de les planxes d'argent de les que sen feren unes sacres*.

La Catedral de Vich, com les altres esglésies catalanes, posseï des del segle X luxosos llibres del tipus del present, que eren designats amb el nom de *text*. Un inventari de l'any 957 parla de *texto I*; i un altre del 1343, del *textus evangeliorum cum coopertis dargent*. L'inventari de 1368, ultra parlar del present volum, fa esment de

dos altres evangelisters ab cobertes d'argent, l'un dit el text mitjà, que era cobert de fulla d'argent daurat ab images e un Crucifix y de altre text antich e manor cobert de fulla de argent blanca ab algunes images; volums dels quals es perd el rastre durant els segles xvi i xvii.

Sembla que per allà l'any 1400 es gastaren 45 florins, o sia 24 lliures 15 sous, operi texti evangelii argenti (*Secret. Capit. Libre de possessions, f. xxxvii v.º*).

Dos llibres d'aquesta mena, coberts de plaques d'argent, figuraven a l'altar major, com a ornament, durant les grans solemnitats, trobant-se'n notícies a l'acta de les visites episcopals. Per allà l'any 1620, un inventari ens parla de *dos llibres intitolats tests ab les cubertes de argent obrades ab diversos personatges en que son los evangelis y passios lo un intitulat ferial y lo altro sanctoral los quals estan ordinariament en lo altar major.*

Ultra l'Evangelister amb cobertes d'argent, la Catedral vigatana en posseï de més senzills. L'inventari del començ del segle xvi parla d'un, del qual es consigna l'existència fins l'any 1604.

En la visita que el bisbe Aciscle de Moya féu a la Catedral l'any 1556 es parla que visità *textum quod est supra altare, i, demés, librum vocatum evangelisterium et adinventum yllum devastatum et non bene cornatum.* Igualment hi trobà: *librum in pergameno descriptum littera de manu vocatum evangelisterium et in aliquibus suis partibus erat devastatum et legi non poterat et debet reparari.* (Arxiu Episcopal : *Visites.*)

65. — COMES. EPISTOLARIUM SEU LECTIONARIUM MISSAE.

Manuscrit en pergami-vitel·la; de 149 folis, quasi tots de numeració antiga, de 305 × 232 mm.; escrit en bona lletra gòtica formada, en negre i vermell, a 21 ratlles tirades per pàgina, amb caixa de 21 × 13 cm.; inicials i caplletres en vermelló i atzur, ornades d'imbricacions i rasgueigs en vermell i morat; tot cuidadosament traçat.

Relligadura de posts encuirades i gofrades, de la segona meitat del segle xvi, no molt ben conservada. Segle xiv-xv.

Inventariat amb el n.º 7513; portant la xifra cxxiii en el catàleg Villanueva.

Foli 1 : Comença : *Quamquam licentier assumam | tur in opere congregatio | celestium lectionum et ipsum opusculum ipsum | ab ecclesiasticis viris | comes solebat appellari...*; acaba en el f. 1 : *explicit precatio ieroni | mi presbiteri.* En el mateix foli: *In Christi nomine incipiunt lectiones de | toto anni circulo liber comiti. Imprimis in vi | gilia natalis domini viiii. Kalendis Januarii.* Continuen les epístoles de temps fins al f. cxv v.º; falten els ff. cvii, cviii i cviiii. Foli cxv v.º : *in nomine domini inci | piunt epistole sanctorum un | festivitatis, primum in | die sancti stephani prothomartiris...* El santoral s'interromp després del f. cxi en l'epístola de la degollació de sant Joan baptista, passant al f. cxlvii, a la diada de Santa Felicitat (23 de novembre), i seguint en el mateix foli, fins el dia de Sant Tomàs apòstol. En el mateix f. cxlvii v.º : *In dedicatione basilice, seguint in dedicatione ecclesie, dominica de sancta trinitate, feria secunda de sancto michaeli, de sancta cruce, de sancta Maria, pro quacumque tribulatione, pro infirmo, pro iter agentibus, in agenda*

mortuorum, de feria vi., de corpore christi, interrompent-se en el f. CL v.º. Els folis que segueixen són els que falten després del f. CXL, portant la part del santoral que allà es troba a faltar. Però, de totes maneres, manca el f. CXLVI. El darrer foli del volum porta : *Pro unione...* I, al verso, una addició d'epístola de difunts.

El pròleg pot veure's al principi del *Liber Comitís*, inclòs en el *Migne*, vol. xxx, col. 487.

És possible que a aquest volum faci referència el que llegim en la visita que el bisbe Aciscle de Moya féu a la Catedral d'Uch en 1556 : Sobre l'altar major hi notà : *librum epistolarum cum coopertis argenti coopertum et adinvenit ipsum discornatum et debet reperari crucifixus ibi positus et fabricatus*. És possible que aleshores es traguessin les tapes d'argent i es fes l'actual relligadura que té caràcter d'aquella època.

No sabem si és aquest l'*Epistoler nou* de què parla l'inventari A. En aquest mateix inventari s'hi enumera també un *Epistoler vey*. En 1540 s'anota que d'aquests dos volums no n'hi ha sinó un.

En el nostre manuscrit encara es dóna el llibre de les epístoles el nom de *Liber comitís*, designació tradicional adaptada per la litúrgia a fi d'assenyalar el llibre que era *comes* o company del dels Evangelis.

El llibre de possessions antigues, f. 38, amb lletra de principis del segle xv, diu que aleshores foren tretes certes quantitats de la caixa de les capes per fer-ne un epistoler. (Secretaria Capitular, *Lib. poss.*, f. 38.)

En 1556 el bisbe Moya, ja citat, visità, a l'altar major de la Catedral, *quoddam librum vocatum epistolarum cum folis pergameneis in quo erant plures folie quodlegi non poterant propter vetustatem sive antiquitatem*.

66. — SACRAMENTARIUM VICENSE

Manuscrit en pergami, de xxii més 109 folis de moderna foliació, no tots complets; mútil al principi; de 352 x 215 mm.; dos corondells; unes 26 ratlles; escrit en bona lletra romànica francesa, en negre i rúbriques; caplletres d'una certa apariència, en negre, vermell i groc; caixa de 255 x 186 mm.

Relligadura poc antiga en cartó i pell negra.

Segle xi (any 1038).

N.º 7504 de l'inventari. Pertany a la col·lecció de la Catedral ausetana, portant l'ordinal XLVIII del catàleg del Villanueva.

Foli i : Comença el còdex amb les paraules : *...adae peccatum nostrum ad christi mortem deletum est...*, pertanyent a l'*Exultet* que es canta el Dissabte Sant en la benedicció del foc. Foli ii : *benedictio ignis, Domine sancte pater omnipotens...*, seguint les lliçons i les oracions que els corresponen i la missa. Foli iv : Porta l'ofici de Pasqua amb missa, seguint ço que correspongui fins a l'octava de Pentecosta, continuant l'ofici de la segona setmana de juny els dies quart, sisè i dissabte de Tèmpores, i els mateixos dies de la setmana tercera de juliol; passant immediatament a la dominica primera després de l'octava de Pentecosta, i a la segona i tercera, interrompent-se el manuscrit a l'anvers del f. xvi. El foli següent pertany al san-

toral : s'hi inicia l'oració dels sants màrtirs Valentí, Vidal, Felícula i Zenó, que corresponen al dia 16 abans de les calendes de març (14 de febrer); seguint el còdex fins a la *secreta* del dia 16 abans de les calendes de juliol (16 de juny), en què queda truncat al final del f. xxii.

El f. 1 comença amb l'oració de la missa de la festivitat de Sant Joan Baptista, a 8 de les calendes de juliol (24 de juny), donant a comprendre, també, que hi deu faltar un altre full. Segueixen, sense interrupció, les misses del santoral fins el dia xii. *Kalendis Ianuarii. Natale sancti thome apostoli*; seguint encara : *In natale Sancti Sotheris* (22 d'abril). I també : *sexto Kalendis martii natale sancti Matthie apostoli*. Al verso del f. 25 comença el comú : *in vigilia unius apostoli*. Foli 30 : Comencen les misses especials : *Missa de sancta Trinitate, sancte crucis, sancte Marie et de omnibus sanctis, de sancta sapientia, de sancta Karitate, sancti Spiritus, ad gratiam sancti spiritus postulandam, ad suffragia angelorum, ad suffragia evangelistarum, in honore omnium sanctorum, in plurimorum, pro salute vivorum, vel in agenda mortuorum, pro episcopo vel plebe sibi commissa, tam pro vivis quam pro defunctis, vivorum et requiem defunctorum, missa communis, specialis sacerdotis, pro sacerdote, pro sacerdote, sancti Augustini, sancti Augustini, sancti Augustini, sancti Augustini, specialis sacerdotis, pro sacerdote, pro sacerdote, alia missa, item alia, item alia, pro sacerdote, qua sacerdos canere debet, pro sacerdote in die aniversarii ejus quam ordinatus est presbiter, pro abbate (pro episcopo) et congregatione, pro cunctis qui ecclesiam dei presunt, pro omni gradu ecclesie, pro fidele amico, pro fidele amico, alia missa, pro fidele amico, item alia, item alia, pro amico, pro amico, pro familiaribus, pro salute principum, pontificum, sacerdotum, et monachorum atque virginum et omnium fidelium, pro petitione lacrimarum, pro temptatione carnis, pro temptatione inimicorum invisibilium, pro salute vivorum et mortuorum, pro salute vivorum vel in agenda morte, pro petitione lacrimarum, in honore omnium sanctorum, in commemoratione omnium sanctorum, in honore omnium sanctorum, alia missa, in commemoratione sanctorum, pro peccatis, pro remissione peccatorum, item alia missa, pro peccatis pro temptatione diaboli, in remissione peccatorum, pro salute vivorum, in sanctorum omnium, missa quam sacerdos pro se canere debet, de quacumque tribulatione, pro pace, pro fratribus in via dirigendis, pro iter agentibus, pro peccatis, de quacumque tribulatione, alia missa, pro tribulationibus vel presuris sustinentibus, contra paganos, contra inimicos et persequentibus, in contentione, in tempore belli, pro infirmis et infirmitate laborantibus, pro reddita sanitate, pro femina viva, ad pluviam postulandam, ad poscendam serenitatem, pro sterilitate, contra fulgura et tempestates, pro gratiarum actione, pro tempore mortalitatis hominum, pro mortalitate animalium, pro inimicis et persequentibus, contra iudices male agentes, contra obloquentes, ad fructum omnium postulandum, in aniversario dedicationis ecclesie, alia, sancti Segismundi regis.*

En el f. 66 : *Incipiunt orationes pro peccatis*, seguides d'algunes més, entre les quals hi ha les matutinals i les vesprals. Segueix : *Missa pro is qui a demonio vexantur*, continuant altres dues per l'estil.

Foli 73 v.º : *Benedictio arrarum, ordo thalami*. Foli 76 v.º : *Oratio pro iter agentibus. Exorcismus salis, In domo post aspersionem*; venint diferents benediccions.

Foli 80 v.º : *Incipit ordo unctionis seu pontificalis sive presbiteralis*. Foli 83 v.º : *Missa pro infirmis si videatur ut ille die moriatur. Pro infirmo si cito venerit ad salutem*. Foli 84 v.º : *Incipit ordo infirmorum; Exequies*. Foli 92 : Misses de difunts: *In die depositionis, defuncti primi iii, vii, aut xxx., pro episcopo vel sacerdote, alia missa, pro sacerdote defuncto, pro sacerdote, spetialis sacerdotis, unius defuncti, alia missa, pro defuncto nuper baptizato, alia missa, pro defunctis desiderantibus penitentiam, pro femina defuncta, utriusque sexus, alia missa, alia, missa defunctorum, alia, missa de cujus anima dubitatur, pro is qui in cimiterio quiescunt, pro vivis et salutis debitum mortis, pro fratribus defunctis, in aniversario defuncti, in aniversario, pro episcopis et abbatibus et canonicis et parentibus et ceteris aliis*.

Foli 100 v.º : *Finit Deo Gratias. | Anni domini ab incarnatione Millesimi xxxviii. sic fuit | ecclesiam sancta petri in vico dedicata ii. kalendis sep | tembris. anno viii. regni regis enrici. et | iste libellus scriptus in prefata sede in predic | to tempore in diebus domini Olivae anno ordi | nationis sue in episcopatu xxi*. (fig. 14).

Foli 101 : *missa sanctorum omnium comunis sancti Juliani et Basilisae, sancte Fidis, in dedicacione ecclesie, benedictio tumuli, pro se ipso* (aquesta missa i la següent són escrites de mà diversa), *sanctorum innumerabilium, confessio pluralis, confessio ad deum et ad sacerdotem*. Foli 104 : *Prologus sancti iheronimi presbiteri de penitentia ad theodorum, sententia iheronimi presbiteri ad theodorum qualiter unusquisque homo potest penitere vel redimere, orationes ad reconciliandum penitentem in cena domini*. Acaba el volum en el f. 109, que té el verso en blanc.

No s'ha de ponderar la importància del present manuscrit, el més antic sacramentari que potser hi ha a Catalunya, ja que ultra la seva valor litúrgica, en té de paleogràfica, car es tracta d'un llibre datat l'any 1038. Pertany, quant a la seva filiació ritual, a la litúrgia franco-romana; essent, quant als elements que el componen, fet en gran part sobre el *Liber sacramentorum*, que té el nom de gregorià i que pot veure's publicat en la *Patrologia Latina* del Migne, vol. LXXVIII. La disposició que presenta el nostre manuscrit, separant la part de santoral de tot allò que podríem anomenar *ofici de temps*, està en correspondència amb el *Sacramentarium gelasianum*, també publicat pel Migne, vol. LXXIV. No es cregui, per això, no obstant, que segueixi servilment el llibre gregorià, ja que té moltes coses que no són pas dintre l'al·ludit *sacramentari gregorià*. El present còdex, amb tot i ésser escrit aquí, presenta ben poques coses a les quals no sigui atribuïble una filiació franca.

És difícil la identificació del present còdex amb algun dels que es troben esmentats en els inventaris més antics. El de 1368 fa referència a *dos missals de pergamins entichs ab oracions i a altro així semblant missal*.

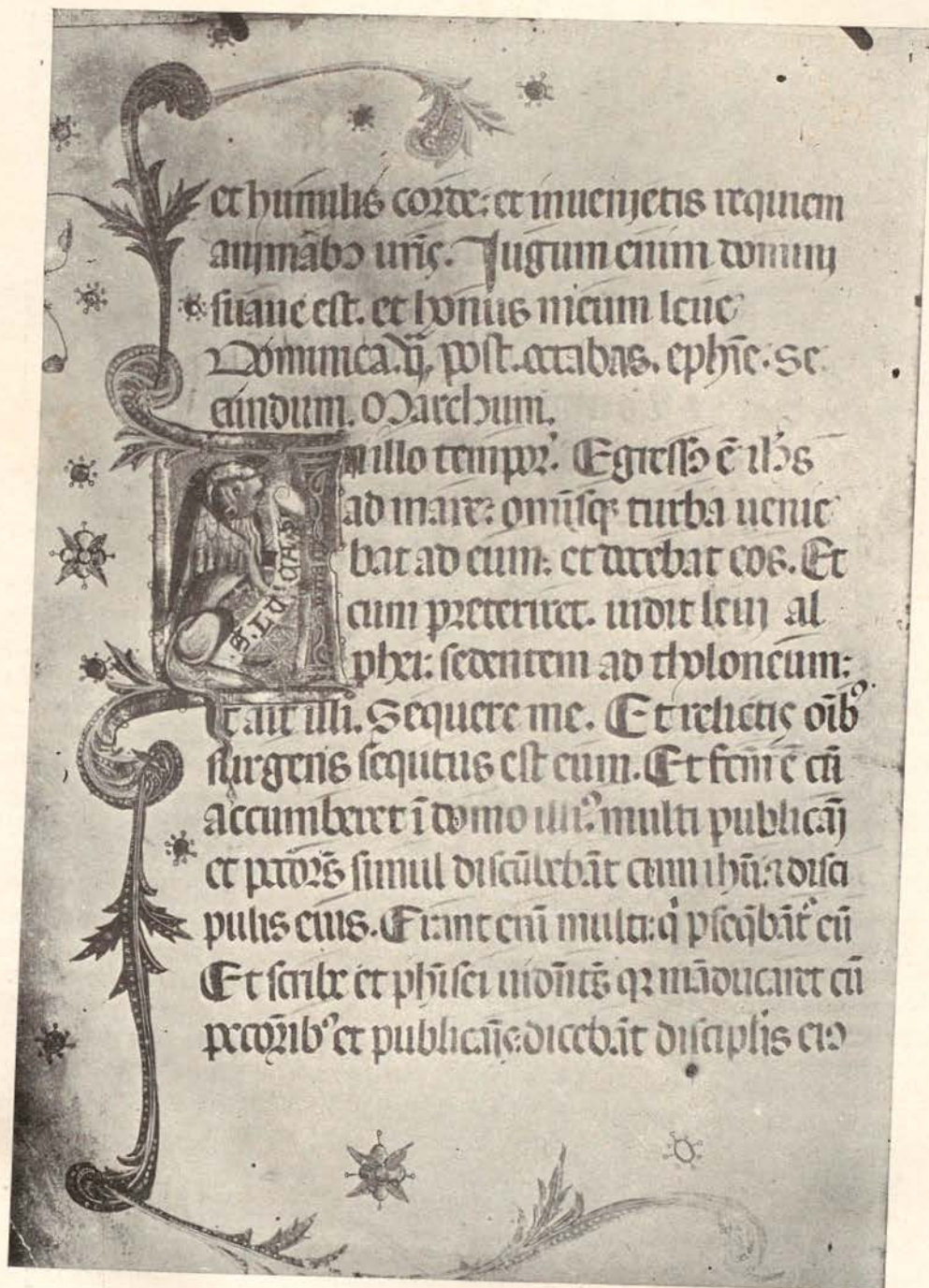

Fig. 13. — Museu Episcopal de Vich : Códex 64, f. 83 (1354)

Fidelium dñi omniū cōditor
& redēptor animabus fa
muloy tuoy. omniū epoy.
abbatū. canonicoy. mo
nachoꝝ. genitoꝝ. seu paren
tū nroꝝ. nec nō & eoy qui se
in nris cōmendauer oratio
nibus. & qui nob suas largi
tis sit elemosinas siue omniū
utriusque sexus fidelū de
functoy. remissionē cunc
toꝝ tribue peccatoꝝ. ut
indulgentiā quā semp op
tauer piis supplicationib?

Hostias tibi dñe humili
placatione dferimus ut
amē famuloꝝ tuoy omniū
epoy. abbatū. canonicoy
monachoꝝ. genitoꝝ. seu
parentū nroꝝ. nec nō & eoy
qui se in nris cōmendauer
orationibus. & qui nob lar
gi sunt elemosinas. siue
omniū utriusque sexus fidei
liū dñi. p̄ hoc placat

cionis offitua tuā misericordiā cōsequan
tur. p̄ p̄ cōm.

Animabus q̄s dñe famuloꝝ famu
larumq; tuay. omniū epoy.
abbatū. canonicoy. manachoꝝ.
genitoꝝ. seu parentū nroꝝ. nec nō
& eoy qui se in nris cōmendauer ora
tionibus. & qui nob largi sunt ele
mosinas. siue omniū utriusque sexus
fidelū dñi. misericordiam dōced
p̄petuam. ut eis p̄stare in eternū
gāntē. sperauer & crediderunt p̄

F I N I S **D O** **G R A S**

Ab in car natione
Anno dñi Millesimo. CCC. VIII. Sic fuit
eccliam sci petri in uico d'adica. n. b. l. s. q.
tomb. anno. viii. regni regi henrici. &
iste libell' scriptus in p̄sentia sede. in p̄dic
to q̄nt. in. l. c. d. m. d. l. i. anno. dñi.
nationis sue in episcopatu. d. s.

Fig. 14. — Museu Episcopal de Vich : Còdex 66, f. 100 v. (1038)

67. — SACRAMENTARIUM VICENSE

Manuscrit en pergami; 221 folis de 295 × 225 mm.; caixa a ratlla tirada, de 21 × 14 cm., amb 19 línies; excel·lent caràcter franco-romànic; negre i rúbriques; senzilles inicials, també en negre i vermelló; tocs de groc. Manquen els primers fulls.

Relligatge modern, encartonat i pell negra.

Finals del segle xi.

N.º 7505 de l'inventari, i LXX de Villanueva. Procedent de la Seu vigatana.

Foli 1 : Comença el manuscrit en el *canon* després de la consagració, en l'oració anterior al *Memento* de difunts, seguint tot el que és referent a l'ordinari de la missa. Foli 2 v.º : *Post celebrata missa*; i interrompent-se en el *Placeat tibi*. Foli 3 : S'inicia en el final de la *Secreta* de la dominica *Post natalem domini*, seguint la missa de la vigília Epifania y continua ço que pertoca als dies següents fins a bona part de l'*Infractionem* de la festa dels Reis. Foli 4 : Comença en part del *Postcommunio* del dia de l'octava de l'Epifania, venint la dominica primera *post Epiphaniam* i seguint ço que és propi de temps fins al f. 92, en què, després de les dominiques *ante natale domini* i dels dies ferials d'Advent, acaba aquesta part amb la dominica *vacat ante natale domini*. Segueixen *orationes infra hebdomada de adventu domini* i *prefaciones de adventu*.

Foli 94 : *Missa de nativitate, passione, Resurreccione vel ascensionem in celis, missa in dedicacione ecclesie*. Segueixen oracions diverses sense títol i les pròpies d'ofici matutinal, vespertí i *ad vespervas*.

Foli 100 : El santoral comença : *viii. Kalendis ianuarii, natale sancti Anastasii*. En el f. 161 v.º : *xii. Kalendis ianuarii, natale Sancti Thome apostoli*; restant truncat el prefaci, amb evident senyal de faltar-hi un full.

Foli 162 : Misses de comú, començant per *In commemoracione omnium apostolorum*. Foli 163 v.º : Recull de misses especials després del *Ordo ad reconciliandum apostatam a iudaismo*. *Missa de sancta Trinitate, item alia, feria ii. sancti Michaelis arcangeli, feria iii. de sancta sapiencia, feria iv. de sancta Karitate, feria v. de petitione lacrimarum, feria vi. de sancta cruce, sabbato de sancta Maria. Missa votiva de sanctis, alia missa, ad gratiam sancti spiritus postulandam, de sanctis quorum reliquiae venerantur, de omnibus sanctis, alia missa, pro gratiarum actione, pro repellendis pravis cogitationibus, pro salute vivorum vel mortuorum, missa votiva sancti augustini, alia missa, missa votiva, pro peccatis, alia missa, item alia, in remissione peccatorum, pro abbate et congregacione monachorum, pro loco, specialis sacerdotis, alia missa, item alia*. El manuscrit està mancat almenys d'un full després del foli 183, continuant amb part d'una altra missa especial per al sacerdot; la qual va seguida de *Pro se ipso, alia, pro fidele amico, alia, quodcumque volueris, alia, pro salute principum et pontificum, sacerdotum vel monachorum, virginum et omnium fidelium, alia, alia, pro iter agentibus, pro pace, in concordia fratrum, contra iudices male agentes, pro episcopo, pro quacumque tribulacione, pro tentacione carnis, pro peccatis, pro*

quacumque tribulacione, pro mortalitate hominum, ad pluviam postulandam, ad postulandam celi serenitatem, pro tempestate, de primitivis vel pro frulgibus terra, contra paganos, in tempore belli, pro exercitu ad bellum contra paganos, pro peste animalium, in contencione, pro inimicis, pro sterilitate mulierum, pro invidia diaboli vel pro se ipso, pro his qui a demonio vexantur, pro incursu vel tempore demonum, pro infirmo, alia missa, pro febricitantibus, ad infirmum ad exitum, in depositione unius defuncti, per trigenarium, alia missa, pro episcopo vel sacerdote, alia missa, plurimorum, in ciminteriis, alia missa.

En el f. 211 verso : *Explicit liber sacramentorum*. Una altra mà, que sembla no posterior al segle XII, va consignar en aquesta mateixa plana el que segueix : *Andreas de tonna praepositus mensis augusti qui hoc firmo salvo jure canonice et omnibus et salvo directa illius amen*. Dessota hi addicionà unes oracions de missa de difunts referents al pare i a la mare del sacerdot, ja que l'escriptor primitiu havia deixat bona part de la plana en blanc.

A la part baixa de la mateixa plana : *Oracio ad exitum animae*. Foli 212: *Per aspersionem aque*, amb oracions per a fer l'aspersió de l'aigua beneïta en les diferents dependències de la casa o canònica. *Benedicció carnis*. *Ordo ad visitandum infirmum*. Segueix el ritu de la unció del malalt, exèquies i la resta fins al sepeli, acabant el còdex en el f. 221.

El present còdex és de gran importància ritual, pertany a la litúrgia franco-romana i porta moltes indicacions estacionals en el cos de la part dominical. És fet sobre el *Liber sacramentorum* gregorià, amb addicions indicadores d'una inspiració francesa. Hi és ben oberta la divisió entre el propi de temps i el de sants. No porta pas cap missa especial o pròpia de l'església vigatana, però, en canvi, no hi falten referències a sant Narcís i a sant Feliu de Girona. En una missa dedicada a sant Eudald, diu que aquest benaurat *in presenti requiescit ecclesia*, ço que podria indicar que, el còdex, o ha vingut de Ripoll o és copiat d'un que era propi de tal església ripollesa. Sabut és que la translació de les relíquies de sant Eudald es fa referir a l'any 978, fent-se'n una altra a l'altar propi l'any 1004.

L'inventari de les joies i objectes de la Catedral de Vich fet en 1368 parla de dos missals de pergamins antics amb oracions, ço que, sens dubte, pot referir-se al present llibre i a l'anterior. No podem saber quin d'aquests dos volums era el que inventaris posteriors assenyalen com a posat al servei dels domers a la missa matinal. En 1514 es notava que el volum *es tot squinsat* deixant de senyalar-se'l.

68. — MISSALE

Manuscrit en vitel·la; 210 folis de 27 x 18 cm.; mancat de final i d'algun foli; escrit en excel·lent caràcter gòtic, en negre i vermell; caplletres abundants en vermell, blau, argent i or; diverses grans inicials de tota plana i altres de menors, en les quals intervé fauna i flora; caixa d'uns 18 x 10 cm., contenint 17 ratlles tirades.

Relligadura de posts, actualment nues, recosida en els nostres dies.
Segle XIII.

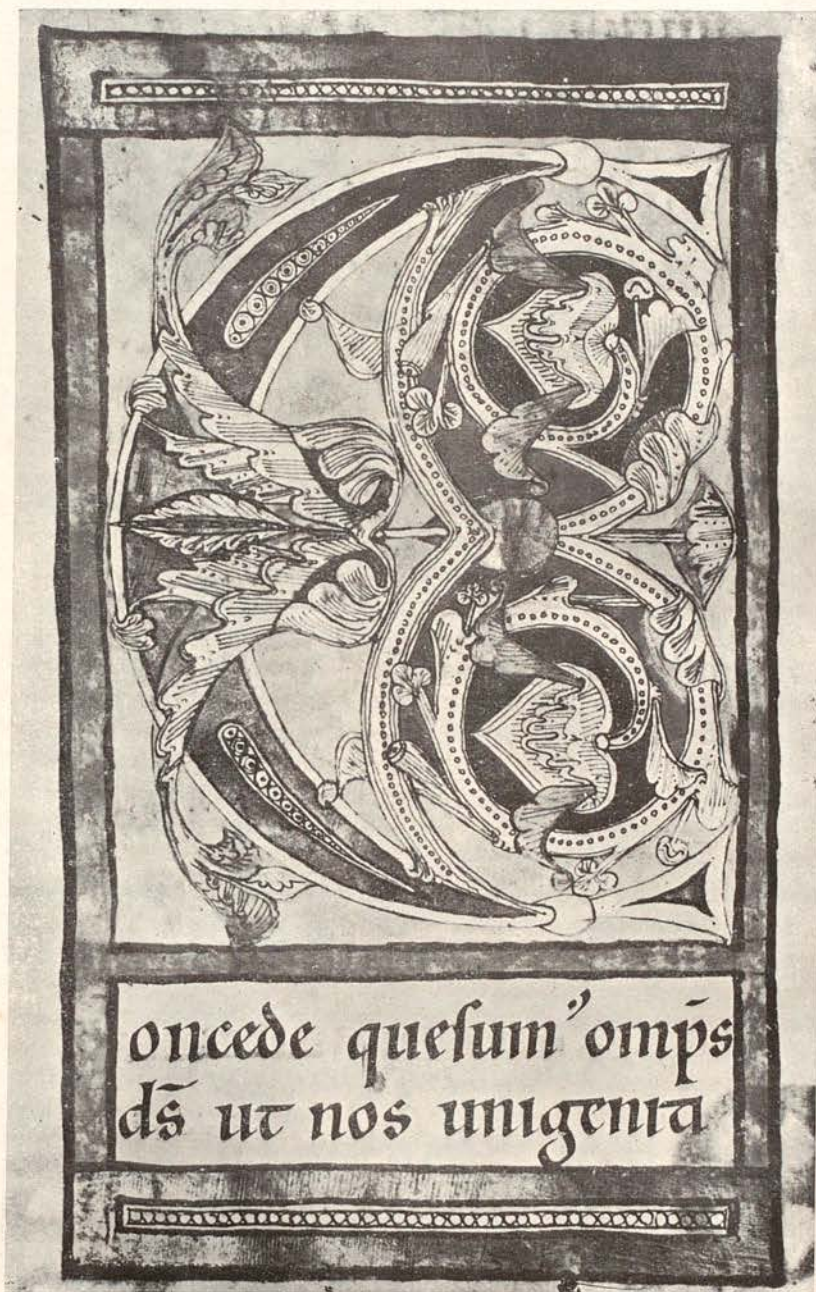

Fig. 15. — Museu Episcopal de Vich : Còdex 68, f. 12 v.

Fig. 16. — Museu Episcopal de Vich : Còdex 68, f. 80 v.

N.º 7021 de l'inventari. Adquirit.

Encara que aquest volum hagi sofert per la humitat, no és pas de dolenta conservació. En conjunt resulta un magnífic exemplar, que té poc de característicament català; essent-hi de notar la profusió amb què hi són usats l'or i l'argent mats, segons sembla posats com a tintes.

Foli 1 : Versos referents a la celebració de la missa, començant : *Astans altari pia mens gaude lacrimari*. Segueixen 19 versos més. Verso en blanc, aprofitat per a encloure-hi, en lletra del segle XIV, diverses oracions de l'ofertori. Folis 2 a 4 : Calendari orlat ricament. Foli 5 : En blanc. Foli 6 : Gran inicial E de *Excita*. Al verso segueixen les oracions de la missa de la dominica i d'Advent. Foli 12 v.º : Gran inicial C de la primera oració de la tercera missa de Nadal (fig. 15). Foli 15 v.º : Inicial D de la missa de l'Epifania. Foli 24 : Inicial D de la dominica de Quaresma. Foli 50 v.º : Inicial O del Dijous Sant. Foli 77 : Inicial P de la dominica després de Pasqua. Foli 80 v.º : Gran inicial C de la missa de l'Ascensió (fig. 16). Foli 100 : Termina la missa de la dominica xxv després de Pentecosta, la qual va seguida de la missa de Trinitat, dedicació d'església, commemoració de la Santa Trinitat, d'Encarnació, Nativitat i Aparició de Santa Creu, de santa Maria, de sant Miquel, de sant Pere, de Tots-Sants, *pro se ipso, pro peccatis, in tribulationibus, pro iter agentibus, pro pace, pro tempestate, pro pluvia, pro serenitate, pro egrotis, pro febricitantibus, pro familiaribus, pro paganis, pro mortalitate hominum, pro loco et habitantibus, pro vivis et defunctis, in nuptiis*. Foli 116 : *Incipiunt benedictiones episcopales*, començant per les d'Advent, seguint les de sants, les de temps i les de comú, acabant amb la de dedicació d'església. Folis 126 v.º i 122 : Acta de la invenció del Santíssim Misteri de Sant Joan de les Abadesses, en 1426. Foli 128 : Prefacis. Foli 132 v.º : Gran inicial P dels versets del prefaci. Entre aquest foli i el 133 manquen almenys dos fulls. Foli 133 : Cànon de la missa, començant per : *...milie tuae quaesumus domine ut | placatus accipias...* Foli 138 v.º : Acaba l'oració *Post Missam*, i resta un tros en què s'escrigué amb lletra menudíssima la rúbrica directiva de l'ús del *Gloria in excelsis*, del qual s'hi posaren també les entonacions amb neumes. Foli 139 : En blanc. Foli 140 : Gran D inicial de la missa de sant Esteve protomàrtir. Foli 164 : Gran inicial C de l'oració I de la missa de sant Joan Baptista (Natalici). Foli 180 v.º : Inicial Q de la missa de sant Miquel arcàngel. Abans del f. 186 falta un full en el qual devia anar el principi de la missa de l'Assumpta. Foli 199 v.º : Acaba el santoral amb la missa de sant Tomàs apòstol, i comencen les de comú. Foli 203 : Misses de difunts. Foli 209: Queda interromput el manuscrit, al qual manquen almenys tres folis. Foli 210: Guarda amb addició posada en el segle XV, referent a l'elecció de prior.

Aquest missal, tot ell respirant bon gust i distinció, porta generalment, de cada festa, la *Collecta*, *Secreta* i *Postcomunio*.

69. — *MISSALE SECUNDUM RITUM ECCLESIAE VICENSIS*

Manuscrit en pergami, de 6 més cxxlviii més 12 més cxxxii folis de 325 × 225 mm.; dos corondells; unes 26 ratlles i caixa de 24 × 16 cm.; text en gòtic format, en negre i vermell; caplletres i inicials de cal·ligrafia, en vermell, blau i morat, amb imbricacions i rasgueigs.

Relligadura de nues posts amb lloç de cuir, renovada.

Mitjan segle xv.

Inventariat amb el n.º 7069. Adquirit.

Es tracta d'un missal complet, de força interès per als ritus, del segle xv. Folis 1 a 6 : Calendari. Foli I : *Incipit missale secundum | ecclesiam vicensem. Dominica | prima adventus domini...* Continua tot el còdex amb el propi de temps, fins al f. cxxlv, en què acaba l'ofici de la dominica de la Trinitat. Foli cxxlv : *In die transfixionis beate Maria officium.* Foli cxxlvii v.º : *In festo xi m. virginum.* Foli cxxlviii v.º : En blanc. Segueixen dotze folis sense número, que porten la preparació i ordinari de la missa, prefacis i el cànon. El darrer foli queda en blanc i porta una nota que diu : *Nos Guillelmus dei gracia abbas | monasterii sancti vincencii ville Cardone et | reverendi in christo patris et | domini domini Jacobi de Cardona miseracione di | vina vicensis episcopi in spiritualibus et temporali | bus vicarius generalis premissum examina | vimus canonem atque nostrum interponimus | de cretum manu nostra suscribentes.* Torna a començar nova foliació. Foli i : *Incipit sanctorale of | ficiorum per totum anni circulum.* Comença pel dia de Sant Esteve. Foli cv v.º : Ofici de sant Tomàs apòstol i de santa Anastàsia. Foli cvi : Sant Honorat, Sant Cristòfol i festa de la Concepció de la Mare de Déu. Foli cvii : *Incipit comune sanctorale,* començant pel comú d'apòstols. Foli cxiv : *Missa pro suffragio angelorum, pro gratia sancti spiritus postulanda, in honore sancte crucis, de omnibus sanctis, pro tribulatione, pro vivis et defunctis, alia, pro seipso, pro amico, familiaribus, petitione lacrymarum, pravis cogitationibus, pro peccatis, pro pace, contra iudices male agentes, tempore belli, pro iter agentibus, navigantibus, paganis, ad pluviam postulandam, pro serenitate, pro tempestate, mortalitate hominum, loco et habitatoribus, pro his qui a demonio vexantur.* Foli cxxii v.º : *Missa pro defunctis.* Foli cxxviii : *missa pro nubentibus.* Foli cxxxii : *In secundis nuptiis.* Terminant així el còdex.

La referència al bisbe Jaume de Cardona (1445-1459) fa que el còdex s'hagi de referir a mitjan segle xv.

70. — *MISSALE SECUNDUM RITUM ECCLESIAE URGELLENSIS*

Manuscrit en pergami, de 8 més d'xi al c folis de 348 × 248 mm.; dos corondells de 20 ratlles, i caixa de 212 × 165 mm.; lletra gòtica formada, negre i rúbriques; caplletres de cal·ligrafia, en vermell, blau i morat.

Moderna relligadura en mitja pasta.

Segle xv.

Inventariat amb el n.º 4165. Adquirit.

Foli 1 : Preparació i ordinari de la missa, començant per la rúbrica : *Ad manus levandas*. Segueixen els prefacis, i després, en el f. 7, el cànon de la missa, que s'interromp, al verso del f. 8, a l'oració : *suplices | te rogamus | omnipotens deus jube hec | preferri per manus sancti...* Foli xi : Falten els primers folis de les misses corresponents al santoral. Comença amb les paraules : *ipse levatis oculis in discipulos suis dicebat. Beati pauperes...*, que pertanyen a l'evangeli de la missa de sants Fabià i Sebastià, del 20 de gener. Segueix, sense interrupció, tota la part santoral fins al f. xcii v.º, on hi ha la missa de sant Tomàs apòstol, i comença: *In natale apostolorum officium*, o sia la part de les misses de comú. Foli c : S'interromp el volum amb les paraules : *...labia sapientium disseminabunt scientiam corstul...*, que pertanyen a una de les epístoles de les misses de comú de màrtirs.

71. — *MISSALE PARVUM. TEXTUS QUATUOR EVANGELIORUM. EPISTOLAE ET EVANGELIA TOTIUS ANNI.*

Manuscrit en pergami; 237 fulls de 152 x 120 mm., a ratlla tirada; lletra romànica en negre i vermell; unes 25 ratlles; caixa de 113 x 78 mm.; una miniatura de tota plana i quatre de més petites, ultra dues planes de titulars i vint-i-tres de concòrdies evangèliques, orlades; poques caplletres; tot en negre, vermell, groc i verd.

Relligadura de posts antiga, molt deteriorada. Segle xii.

N.º 7506 de l'inventari i cxix de Villanueva, de la Seu de Vich.

Després d'un foli de guarda, que fou deixat en blanc, comença el foli primer, en lletra quadrada : *Ad glorificandam Deum pa | trem et ad consecrandum | Corpus et Sanguinem | ejus Filii per invocationem | Spiritus Sancti ab utroque proceden | te. Incipit liber precum | editus a Papa Gregorio | de precipuis sol | emnitatibus que cele | brandae sunt in Ecclesia : | et dominicis diebus.* Foli 1 v.º : *In nomine domini incipiunt orationes ad introitum.* Segueixen les oracions pertanyents a l'ordinari de la missa, que acaben en el f. 2, en què comença el prefaci. Foli 2 v.º: Sigla de *Were dignum*, la qual porta inscrita la representació del Crucificat, amb la Verge i sant Joan. A baix, en dues ratlles, el començament del prefaci, que continua en el f. 3, incloent-se per llarg tot ço que pertany a l'ordinari de la missa, acabant amb l'*Himnus angelicus*.

Foli 6 v.º : Misses especials i d'algunes festivitats : *de sancta trinitate, in annuntiatione, sancte marie, dominica iii. ante natale domini, dominica i. in adventu.* Foli 22 v.º : Després de l'oració única de la dominica xxiii de Pentecosta : *in purificatione sancte marie, in vigilia, benedictio cerei, in transfiguratione domini, in inventione sancte crucis, in exaltatione sancte crucis, in imaginis christi, de nativitate et de passione et de ascensione, vigilia omnium sanctorum, in die, in vigilia sancte Marie, in assumptione sancte marie, in nativitate sancte marie, in sancti michaelis, in natale sancti Johannis baptiste, in vigilia, in die, in vigilia sancti Petri, in die, in natali Sancti Andree, natale Philipi et Jacobi, natale sancti Johannis, in sancti*

bartholomei, simonis et jude, Sancti Thome, in Sancti Jacobi, natale innocentium, in natali sancti Stephani.

Foli 28 v.º : Misses de comú, a les quals segueixen les *ad gratiam spiritus sancti postulandam, in agenda mortuorum.*

Foli 31 : *Incipit ordo ad catechumenum faciendum*, amb benedicció de les fonts.
Foli 36 v.º : *Dominica in palmos, feria vi. in parascevem, sabbato sancto.* Foli 45 v.º : *ordo ad visitandum in firmum* ab extremaunció.

Foli 48 : Comença l'evangelari amb l'epígraf : *Ad privilegium glorie et lau | dis sempiterni Regis Jesu | Christi Domini nostri : Liber qua | tuor animalium : scilicet | quatuor evangelista | rum instar iiii. fluminum | de uno fonte paradi | ssi manantium videlicet de | una fide Divini Verbi vel | instar e iiii. virtutum vel | quatuor rotarum in | vicem se complectentium | ita descriptus incipit.* Foli 48 v.º : Pròleg de sant Jerònim en els llibres dels quatre Evangelis, començant : *Beatissimo Papae Damaso.* Foli 50 v.º : Taules de concòrdies evangèliques que arriben a tot el f. 61, passant un poc al foli següent : *Explicit | Canon | decimus | in quo | Iohannes propie.*

En el f. 62 : *Incipit prefatio in evangelio Mathei | Matheus interpretatur donatus et bene donatus...* Al verso : Comença la taula resum de l'evangeli, la qual termina en el f. 63, on va el verset : *Hoc Matheus agens hominem generaliter implet.* Al verso : *Ad privilegium gloriae et laudis | sempiterni regis Jesu Christi domini nostri | Liber iiii. evangelistarum de una | Fide divini verbi descriptus incipit ita. | Initium Sancti Evangelii secundum Matheum | Liber generacio | nis Jesu-Christi domini nostri...* Termina en el f. 98, al verso del qual hi ha el fi del pròleg de sant Jerònim sobre l'evangeli de sant Marc i el començament de la taula resum, que acaba, al recto del foli següent, amb el verset : *Marchus ut alta fremit vox per deserta leonis | Incipit evangelium domini nostri jesu christi secundum Marchum.* Acaba en el f. 123, on hi ha també el pròleg i capbreu de l'evangeli de sant Lluc, terminant amb un altre pròleg jeronimià en el foli següent. Foli 124 : *Initium sancti evangelii secundum Lucham | Jure sacerdotii Lucas tenet ore Juventii.* Aquest evangeli fineix al verso del f. 165, on comença el pròleg de sant Jerònim i el sumari de l'evangeli de sant Joan. Foli 167 : *More volans aquilae coeli petit astra johannes, | Incipit evangelium secundum Johannem.* Foli 197 v.º : *Explicit evangelium Kata johannem.*

Foli 197 v.º : *In nomine domini incipit breviarium ex ordi | ne evangeliorum et epistolis de precipuis sollemp | nitatibus quae celebrande sunt in ecclesia domini nostri Jesu | christi. Inprimis. Dominica v. ante Natale domini | de sancta trinitate. Lectio epistolae Beati Pauli apostoli ad romanos.* Segueixen les epístoles de tot l'any fins al f. 236, en què acaba : *Finit Deo gratias | Petrus scripsit die et anno quo supra.* Segueixen dues planes d'addicions del segle XIII referents a les dominiques VII, VIII i IX després de Pentecosta, pertanyents a la part epistolar.

Al verso del f. 237 hi ha una nota que diu : *Iste liber quem tenet Bernardus de Nogarria est | Sancti Petri quem sibi accomodavit.* La lletra sembla del segle XIII, venint a continuació, de mà poc posterior : *Bernardus de Angularia claviger Sancti*

Fig. 17. — Museu Episcopal de Vich : Códex 82, f. 314

Magnificare dñe dñr nr in scis tuis.
& hoc in iplo tibi edificato appa
re ut qui cuncta in filiis adop
tionis operis ipse sep in tua here
ditate lauderis. **℟. ℣. m.** Deinct
incipiat pontifex dñ sinistro an
gulo ecclē ab oriente scribere
pprium tū cū cabuta sua to
tū alfabetū usq. in dextrum
angulū occidentalē.

AB. Γ. Δ. Ε. Ϛ. Ζ. Η. Θ. Ι. Κ. Λ.

Μ. Ν. Ξ. Ο. Π. Ϙ. ϙ. Τ. Υ. Ϝ.
Χ. Ψ. Ω. Incipiensq. similiter.

Petri. A la guarda de pergami de la coberta de fusta anterior, amb lletra del segle XIII, s'hi apuntà : *Iste liber est Sancti Petri et ecclesiae vicensis*. Una nota, també del segle XIII, posada al començament del f. 1, diu : *Missale cum tractu et angélica est Sancti Petri quia Bernardus de Moraria acomodavit mihi Bernardo de Noguera*. En el còdex no s'hi troba pas la data a què fa referència la nota final del f. 236. Potser, entre la part missal i l'evangelari, hi manca algun foli on devia anar aquesta data.

Consta que En Bernat de Morera morí en 1312, i que el Bernat de l'Angle sembla ésser un personatge citat en el testament de sant Bernat Calvó, en 1243.

Aquest interessant volum resulta una reducció del *Sagramentari*, feta a ús d'un sacerdot al qual no devia caldre la possessió d'un missal complet. Falta un foli, certament, entre els signats 2 i 3; de manera que el còdex està mancat de bona part del prefaci i del començament del cànon. És possible que aquest foli portés una miniatura representant el Senyor *in sede majestatis*, la qual devia fer goig a algú que l'arrencà, fa ja molts anys, ja que el n.º 3 posat al cim del foli té tot l'aire d'haver-hi estat escrit pel canonge Jaume Ripoll i Vilamajor.

L'inventari de 1368 al·ludeix a un *bel missal de pergamins* amb oficis i oracions, el qual tenia cobertes de couro verd; i, segons un altre inventari, *era apellat missal sens evangelis e epistoles el qual tenia algunes capletres illuminades daur*. No seria aquest. Molts altres eren els llibres pertanyents a la missa que estigueren al servei de la Catedral vigatana i dels quals no ha arribat més que la notícia. Important, entre tots, fou el *Missale mixtum et completum* que llegà el bisbe Galceran sa Costa. L'inventari de 1368 l'esmenta com un *missal de pergamins complert ab evangelis e epistoles que dona ço digueren lo dit mossén Galceran*; llibre que trobem consignat en altres inventaris fins l'any 1557. Un inventari de principis del segle XVI cita *lo missal major scrit en pergamins complit en lo qual son les epistoles e evangelis e serveix en la quaresma*. També parla d'un altre *missal major complit e son hi les Epistoles e Evangelis e comença en lo vermey feria iiii. post natale e en lo negre ffratres hoc*. La invenció de la impremta i la vulgarització dels missals impresos, seguida de la imposició del ritu romà, foren causa de la pèrdua d'aquests còdexs, els quals a vegades servien com a material per a cobertes i reforços per a relligar altres llibres.

72. — MISSALE PARVUM

Manuscrit en pergami; 4 més LI folis de 22 x 15 cm.; dos corondells i caixa de 18 x 11, amb 27 ratlles; lletra gòtica formada, en negre i vermell, i amb qualche inicial en blau, de senzill aspecte, amb tocs de groc.

Moderna relligadura en mitja pasta.

Segle XIV.

N.º 6234 de l'inventari. Adquirit.

Aquest *Missale parvum* té en poc relleu tot ço que sigui ordinari de la missa. Foli 1 : En blanc. Foli 2 v.º i 3 : Missa de la Visitació, addicionada al còdex. Folis 3 v.º i 4 : Taula general del volum. Foli 4 v.º : Addicions d'una epístola de la solemnitat de Nadal i de sant Nicolau. Foli 1 : Comença per la missa de Nadal, que és única, seguint les dues solemnitats de sant Esteve, sant Joan, els Inno-

cents, la Circumcisió, l'Aparició i la Purificació. Foli viii : Misses de l'Anunciació, la Resurrecció, l'Ascensió i Pentecosta. Foli xiii : La Trinitat, Corpus, sant Marc, sants Felip i Jaume, rogatives, sant Joan, sant Pere i sant Pau, la Conversió de sant Pau, octava dels apòstols, sant Jaume, santa Magdalena, l'Assumpció i la Nativitat de la Mare de Déu. Foli xxvii : sant Miquel arcàngel, Tots-Sants, el comú d'apòstols, les cadenes de sant Pere, sants Bartomeu, Maties, Judes, Andreu i Tomàs. Foli xxxii : Misses de comú de màrtirs, confessors, pontífexs, confessor, abat, verge i màrtir, verge. Foli xxxvi : Missa de la Trinitat, el Sant Esperit, la Santa Creu, la Mare de Déu i els àngels. Foli xliv : Misses de difunts, a les quals segueix la de per tribulació. Foli xlvii v.º : Acabada aquesta missa en segueix una de completa, amb prefaci d'apòstols, prefaci de la Mare de Déu i prefaci comú, la qual serveix d'ordinari de la missa i acaba en el f. l. Foli l v.º : *Missa contra paganos*, addicionada al còdex. El f. li té l'anvers en blanc i el revers amb l'addició *pro tranquillitate ecclesie* i la llista dels sants anomenats en el cànon de la missa.

73. — MISSALE PARVUM VICENSE

Manuscrit en pergamí, d'1 més cxi fols, quasi tots de numeració originària, mancant-hi el v i el vi; mida, 245 x 175 mm.; caixa de 19 ratlles tirades, en àrea de 155 x 113 mm.; escriptura gòtica, en negre i vermell, amb caplletra en vermell i blau, i amb rasgueigs de cal·ligrafia en morat i vermelló.

Relligadura antiga, de posts cobertes de pell negra, amb gofrats i ratlles, oferint bon conjunt.

Finals del segle xiv.

N.º 3759 de l'inventari. Adquirit.

Foli 1 : *Hic notantur omnia officia | que sunt in libro sequenti*. Segueix la taula des del dia de la Circumcisió fins al dels Innocents, seguint els oficis de comú i els votius. Foli i : Ordinari de la missa, que continua fins al f. x inclusiu. Foli x : Missa de Nadal. Segueix sant Esteve, sant Joan, els Innocents, la Circumcisió, l'Epifania, la Purificació, santa Eulàlia, l'Anunciació, els Rams, el Dijous Sant, Pasqua, sant Marc, la Invenció de la Santa Creu, l'Ascensió, Pentecosta, la Trinitat, Corpus, sant Joan Baptista, sant Gil, sant Pere i sant Pau, sant Cristòfol, santa Magdalena, santa Anna, santa Marta, sant Llorenç, l'Assumpta, sant Bernat, el Natalici de la Verge, l'Exaltació de la Santa Creu, sant Miquel arcàngel, sant Francesc, la Translació de santa Eulàlia, Tots-Sants, sant Martí, santa Catarina, sant Nicolau, la Concepció (*in sanctificatione sancte Marie*) i la vigília de Nadal. Foli lxxii : Comencen les misses de comú. Foli lxxxiii : Oficis votius, havent-hi els de la Trinitat, els Àngels, l'Esperit Sant, la Santa Creu, la Mare de Déu, per a malalts, *pro pace*, *pro pluvia*, *pro serenitate*, *pro tempestate*, *de omnibus sanctis*, *specialis sacerdotis*, *pro tempestate carnis*, *pro familiaribus*, *pro iter agentibus*, *pro navigantibus*, *pro ecclesia*, *pro vivis et defunctis*. Foli xciii v.º : Misses de difunts. Foli xcix v.º : *ordo nuptiarum*. Foli civ : *in honorie sancti Antoni confessoris*.

beati yvonis. Al verso del f. civ i següents, fins a acabar el còdex, sembla haver-hi una addició, poc posterior a la confecció del còdex, que acaba en el f. cxl.

Les guardes anteriors al còdex, que es componen de tres folis, porten diferents notes, una de les quals diu : *x. de juliol en l'any de mccccviii. jo Berenguer sesgleya | prevere compre lo present missal pel preu de lxxxviii. sous | lo qual m'ha librat en Pere dez col corredor | jurat de la ciutat de Manresa en la plasa de | Manresa etc... lo qual missal fou de fra joan | Bayona de l'ordre dels predicadors*. Amb tot i aquesta nota, el missal no és pas propi dels frares de sant Domingo. En les guardes posteriors hi ha una nota de col·lació d'una capellania en 1539.

Al recto del f. x, al final de l'ordinari de la missa i al marge inferior del foli, hi ha la següent nota : *Nos petrus de tresserres prepositus Monasterii Sancti petri de arquellis et Reverendi domini vicensis | episcopi vicarius generalis premissum examinavimus canonem cui nostrum interponimus | decretum manu propria suscribendo*.

74. — MISSALE PARVUM URGELLENSE

Manuscrit en pergami; 49 folis de 185 x 137 mm.; unes 18 ratlles tirades i caixa de 113 x 82 mm. lletra gòtica formada, en negre i rúbriques, amb les inicials també vermelles i molt senzilles.

Relligadura de posts i albadina.

Finals del segle xiv.

N.º 4163 de l'inventari. Adquirit.

Foli 1 : *Incipit officium de sancto romano*. Comença per l'introit : *Laetabitur justus in domino*, seguit de *Kyries*, *gloria* i *credo*, *sanctus* i *agnus*; tot anotat de tetragrama i notes musicals, a quatre rengleres per plana. Foli 7 : *Officium in luce in natale domini*, seguit el de l'Epifania, Pasqua, l'Ascensió, Pentecosta, Corpus, Tots-Sants, missa dels sants Angels, l'Assumpció de Maria, sants Joan evangelista i Joan baptista. Foli 23 : Evangelí segons sant Joan, referent a Maria al peu de la creu, seguit de l'exorcisme de la sal i benedicció de l'aigua. Entre el f. 24 i el 25 n'hi falten almenys tres : de manera que el 25 correspon a la temporada d'Advent, a l'ofici de la Mare de Déu, seguit el de Nadal i misses de la Trinitat, un altre de la Mare de Déu, el del Sant Esperit i el de la Santa Creu. Foli 31 v.º : Comencen les misses de comú, principiant per la d'un apòstol, venint les de màrtirs, confessors i verges. Foli 38 : Sense títol de cap classe, hi ha el *gloria in excelsis deo* i l'ordinari de la missa, amb prefacs (ordinari, de la Santa Creu, el Sant Esperit, la Trinitat, els Apòstols, la Mare de Déu), acabats els quals segueix una oració preparatòria de la missa i el cànon en el f. 42. Foli 46 : *Hic incipit officium pro mortuis*. Foli 48 : *Hic sunt orationes vestim entorum*, que deuen ésser les que diu el sacerdot en revestir-se els ornaments sagrats, les quals van seguides de tres evangelis referents al dia de Nadal. Termina el còdex al verso del foli 49.

75. — *MISSALE PARVUM*

Manuscrit en paper; 140 folis de 222 × 142 mm.; text a ratlla seguida, en negre i vermell; lletra notarial grossa i pitjada; unes 19 línies dintre caixa de 195 × 105 mm.

Relligadura de posts i camussa blava; renovada del llom.

Segle xv.

N.º 5370 de l'inventari. Adquirit.

Foli i : Comença la preparació i ordinari de la missa, iniciant-se el còdex amb les paraules : *Confessio | Sancti spiritus adsit nobis gratia | Amen. et cetera. | Iste orationes infrascripte | Dicantur post factam confessi | onem ante introitum misse...* Al final del f. III comença el prefaci, dels quals n'hi ha diferents, faltant-hi els folis VII i VIII, que corresponen a les oracions de després de la consagració. En el f. X : *Officium sanctae trinitatis | die dominica*, havent-hi tota la missa, amb epístola i evangeli. Al verso del f. XI s'inicien les misses de difunts, començant pel propi de la fèria II, i després pel de *in depositionis defuncti*. Segueixen diverses commemoracions, amb oracions pròpies per a determinats difunts. Al verso del foli XVII hi ha una nota interessant que diu : *Ferie III Dicatur missam de | altari proprio. Et ideo officium sancti | marchi evangeliste cujus sum | licet indignus beneficiatus duxi scribendum*. Això vol dir que el present llibre pertanyia al benefici i especial altar de sant Marc evangelista, sant del qual segueix tota la missa. Foli XIX v.º : *Officium sancti spiritus*. Foli XXI v.º : *in festo sancti miquaelis*. Foli XXIV : *Officium sancte crucis*. Foli XXVI : *Missa beatae mariae per totum annum*. Segueix, en el f. XXVIII v.º, l'ofici de la Mare de Déu en Advent. En el f. XXXI verso hi ha un altre ofici de la Mare de Déu per al temps que va de la Nativitat a la Purificació; i després, en el f. XXXIV, per al que va de la *dominica in albis* a Pentecosta. Foli XXXV v.º : *In natale unius martiris*, seguint el de *plurimorum martirum*, el de confessors i verges. Foli XLIII v.º : *In natale Sancti anthonii viannensi*, i segueix la missa *pro infirmitate, pro mortalitate* i el de les Onze Mil Verges. Foli LI v.º : En blanc. Foli LII : Comencen les misses del propi de temps, per les de Nadal; segueixen sant Esteve, sant Joan evangelista, els Innocents, la Circumcisió, l'Epifania, la Purificació, l'Assumpció de la Mare de Déu, sant Agustí, la Nativitat de la Mare de Déu, Tots-Sants, la dedicació d'església i comú d'apòstols. Foli LXXXVI : Missa de vigília i dia de sant Llorenç, sant Blai, sant Benet, Pasqua, l'Ascensió, Pentecosta, Corpus, sant Pere i sant Pau, sant Pere màrtir, santa Catarina, sant Francesc, santa Marta, sant Honorat, sant Nicolau, santa Llúcia i sant Ermengol. Foli CX : Comença amb les misses votives i especials, de les quals hi ha : *pro pluvia*, santa Maria Magdalena i sant Mateu. Foli CXVI v.º : En blanc. Foli CXVII : Missa de sant Iu, sants Cosme i Damià, sant Martí. Foli CXXIV : *Missa de seipso, pro quacumque tribulatione, pro peccatis, pro infirmis, pro benefactoribus*. Foli CXXX v.º : Missa de sant Domingo. Foli CXXXIII : En blanc. Foli CXXXIV : *tempore belli*. Foli CXXXV v.º : *Contra paganos*. Foli CXXXVI : Addició *In*

natale unius martiris; exorcisme de la sal i benedicció de l'aigua; acabant al recto del f. CXXXVII. Foli CXXXIX v.º : *Pro femina*. Foli CXII : Fragment de l'índex. Foli CXLII v.º : *Canticum angelorum*, o sia *gloria in excelsis*. Foli CXLII : *Fides catholica*, o sia *el credo*. Al verso del mateix foli : dues epístoles de misses de difunts.

La circumstància d'haver-hi en aquest còdex la missa de sant Ermengol podria indicar que aquest manuscrit procedeix de la part d'Urgell.

76. — *MISSALE PARVUM*

Manuscrit en pergamí; XLIV folis de 25 × 19 cm. i 17 × 13 de caixa; 21 ratlles tirades; lletra gòtica rodona, molt clara, en negre i vermell; inicials de cal·ligrafia en blau, vermell i morat. En el f. XIII la plana recto va ocupada per una representació del Calvari, amb crucifix entre Maria i Sant Joan, en or i colors.

Bona relligadura en pasta, amb gofrats, del segle XVIII.

Finals del segle XV.

N.º 7075 de l'inventari. Adquirit.

Abans de començar el f. I en un dels folis de guarda hi ha l'himne *Veni Creator*, afegit posteriorment amb lletra del segle XVI. Foli I : Missa de santa Magdalena. Foli II v.º : *in natale evangelistarum*. Foli IV : Missa de sant Miquel arcàngel, seguida de la missa de l'Àngel custodi. Foli VII : En blanc. Foli VIII : Comencen les oracions preparatòries de la missa, seguides de l'ordinari. Foli XIII: Làmina policromada abans del cànon. Foli XVII : Missa de Trinitat, seguida de les del Sant Esperit, la Santa Creu, santa Maria (d'aquesta, tres), sant Gabriel, sants apòstols màrtirs, màrtirs, confessor, pontífex, confessors, confessor laic, Verge, verges, continents. Foli XXXIV : Misses de difunts. Foli XXXVIII v.º : *Incipit ordo qualiter consecrentur nuptiae*, amb missa de casament. Foli XLII v.º : *Incipit officium secundarum nuptiarum*. Acaba en tot el f. XLIV.

En un dels folis de guarda hi ha la llista de misses que deuen dir-se per al sufragi antigament anomenat *de sant Amador*.

77. — *MISSALE PARVUM*

Manuscrit en paper, mútil, constant primitivament de LV folis, ara molt retallats els 25 que en queden, el de major mida dels quals és de 22 × 16 cm.; text a ratlla seguida en unes 25 línies, i caixa de 188 × 115 mm.; escriptura semiitàlica gens perfecta, en negre i vermell, essent del darrer to les capletres.

Relligadura en mitja pasta, moderna.

Finals del segle XV.

Inventariat amb el n.º 5850; propietat del Museu.

Foli I : En blanc. Foli II : Oracions que diu el sacerdot abans de la missa: en el lavatori i en posar-se els induments. Foli II v.º : Oracions preparatòries per

a la missa. Foli III : Himne angelical, credo i ordinari de la missa. Foli IX v.º: *In nativitate domini*. Manca el f. XI. Foli XII v.º : *In coena domini*. Foli XIV v.º: *In die sancto Pasche*. Foli XV : *In die ascensionis domini*. Foli XVII : Segueixen el dia de Pentecosta, Corpus, la Trinitat, de la Mare de Déu per a tot l'any, ofici de la Mare de Déu per a Nadal, ofici pasqual de la Mare de Déu i la festa de l'Assumpció. El còdex s'interromp des del f. XXV fins al LIV, en què hi ha l'acabament de la missa de santa Susagna. Foli LV : Index general del llibre.

78. — FRAGMENTA MISSALIS MIXTI ET COMPLETI

Manuscrit en pergami; 8 de folis 26 × 23 cm.; dos coronells; lletra gòtica, negra i vermella; caplletres d'aquestes colors i blaves, amb senzilles imbricacions; caixa de 17 cm. d'ample.

Segle XIV.

Relligadura moderna, en mitja pasta.

Número de l'inventari, 7020. Propietat del Museu.

Recull factici modern, de folis que devien haver pertangut a un mateix còdex i que havien estat aprofitats per a relligar alguns llibres, retallant-los-hi un dels marges laterals i l'inferior. Tot el text fa referència a les misses del santoral, portant l'introit, ofertori, gradual i comunió, amb interessant anotació neumàtica d'una sola ratlla. Comença per la missa dels sants màrtirs Hermes i Julià (28 d'agost), seguint les de sant Joan Degollaci, santa Savina, sants Feliu i Adaucte, el Natalici de Maria, sants Gorgoni i Doroteu, sant Vicens, l'Exaltació de la Creu, sants Mateu, Maurici i Fruitós, sants Cosme i Damià, l'Aparició de sant Miquel arcàngel, Tots-Sants, sant Lleonard, els quatre coronats, sants Teodor, Menat i Martí, i, finalment, de sant Emilià (12 novembre), no essent pas complets tots els textos.

Si no pel seu contingut, pel seu caràcter i disposició general pot suposar-se que aquest manuscrit és català.

79. — FRAGMENTA CODICUM MANUSCRIPTORUM MISSALIU

Recull de 13 folis en pergami, pertanyents a volums d'època i condicions diverses, d'uns 31 × 21 cm. quasi tots.

Relligadura en mitja pasta, moderna.

N.º 5393 de l'inventari. Adquirit.

Folis 1 i 2 : Són dues fulles de 225 × 195 mm., pertanyents a un *Sagramentari* del segle XII, portant les oracions de revestir-se el sacerdot i el començ de la missa, i demés un fragment del cànon, des de la consagració fins al *nobis quoque peccatoribus*. Folis 3 i 4 : Són el XIV i el XXIII d'un missal del segle XIV, portant fragments del propi de temps entre l'Epifania i la Quaresma. Folis 5 i 6 : Són dos altres folis d'un missal trescentista, foliats de CV i CVI, amb fragments de ritu de Setmana Santa i el *Passio* segons sant Lluç. Folis 7 i 8 : Dos fulls que podrien

ésser del missal penúltimament al·ludit, amb els ff. cxii i cxv portant ritus de les dominiques després de Pasqua. Folis 9 i 10 : Dos folis del missal penúltim, amb texts de la dominica antecedent a la de la Trinitat, ultra una part de l'ordinari de la missa des de l'evangeli fins a l'ofertori del calze. Folis 11 i 12 : Semblen també del penúltim missal citat, i porten el ritu pertanyent a la part santoral del principi del novembre. Foli 13 : Full d'un missal del segle xv, amb el ritu de la dominica xv i de la xvi després de Pentecosta.

80. — BREVIARIUM SECUNDUM CONSUEUDINEM SEDIS VICENSIS

Manuscrit en pergami, donant un conjunt de 504 folis de 21 x 14 cm.; dos corondells; d'unes 33 ratlles i caixa de 162 x 105 mm.; lletra gòtica formada, poc perfecta, escrita en negre i rúbriques amb calderons, i majúscules de poca apariència, en blau, vermell i morat.

Relligadura en pasta negra, del segle xviii.

Segle xiv.

N.º 7608 de l'inventari, i cviii del catàleg Villanueva. Es propietat del Capítol Catedral de Vich.

Folis 1 a 5 : Calendari, no havent-hi la part corresponent als mesos de maig i juny. Foli 6 : *Regula paschalis*, o sia taula per a la designació de festes de Pasqua. Al verso : *Incipiunt ore passionis*, res en què manquen dos fulls, acabant al verso del f. 7. Foli 8 : En blanc. Foli 1 : *Incipit breviarium totius anni secundum consuetudinem sedis vicensis*. Acaba en el f. cc amb la *dominica de Trinitate*. En ésser tornat a relligar el còdex, per poc mirament foren desordenats diferents dels seus plecs; de manera que el psaltiri i el santoral resulten molt barrejats. Folis 1 a 30 : Psaltiri, que s'interromp en el psalm *Attendite popule meus legem meam...* Folis 31 a 56 : Encara que posat després d'un tros de santoral, continua el psaltiri. Foli 56 : Càntics i credo. Foli 62 : Lletanies. Foli 64 : Himnari. Foli 80 : Santoral, que comença per la festa de sant Sadurní i arriba al f. 270. Folis 271 a 287 : Ofici de comú. Foli 287 : *Canticum gradum*, ofici de la Mare de Déu i ofici de difunts. Folis 296 i 297 : Ofici de sant Cristòfor, no acabat.

Voluntat escrita a la nostra terra.

81. — BREVIARIUM SECUNDUM CONSUEUDINEM ECCLESIAE VICENSIS

Manuscrit en pergami, tenint en conjunt uns 431 folis, quasi tots de primitiva numeració, en xifres romanes; dos corondells i mida de 235 x 138 mm. i 172 x 115 de caixa, a 33 ratlles, d'escriptura gòtica rodona poc acurada, en negre i vermell, amb caplletres cal·ligràfiques en vermell, blau i morat.

Relligadura en pasta negra, vuitcentista.

Segle xiv.

N.º 7572 de l'inventari, i c del catàleg dels llibres del Capítol de Vich, pel Villanueva.

Folis 1 a 6 : Calendari. Foli 1 : Taula de temps. Foli i v.º : Ofici de la Passió de Jesucrist, arribant fins al recto del f. iiii. Foli iiii v.º : Taula de la lletra dominical. El còdex salta al f. xv : *Incipit Breviarium de officio | totius*

anni secundum consuetudi | nem vicensis ecclesie. Dominica | prima de adventu domini sab | bato ad vespervas. Segueix l'ofici de temps des d'Advent. Foli ccliiii: Acaba amb la dominica de la Santíssima Trinitat. Folis xxv al lxxxix: Psalteri ferial. Folis lxxxix a lxxxiiii: Himnari, càntics i lletania, no acabant. La numeració dels folis demostra que tota aquesta part del breviari fou feta per anar abans de l'ofici de temps, per més que en ésser relligat el volum hi fou posposada. També és de notar que aquella part es presenta avui molt truncada i menjada de rates i amb fulls dels quals a penes resta la meitat. S'interromp en l'himne *Oh lux beata Trinitas*, corresponent a les vespres de la Santíssima Trinitat. Dels folis lxxxv al xciv no en resta res. Foli cclv: Comença, amb un full molt truncat, l'ofici santoral, des de sant Sadurní a sants Segon i Primitiu, al foli ccccxxxiv. És de notar, en el cos d'aquesta part del breviari, l'existència dels oficis vigatans de sant Just (f. cccxvii) i sants Lucià i Marcià (f. cccc). És probable que aquest darrer hagués estat objecte d'una adjunció posterior, ja que l'escriptor es veié obligat a posar per dues vegades la mateixa numeració de foli. Foli ccccxxxviii: *Hic incipit officium de communi.* Foli ccccxxxvii: *Canticum gradum*, seguit de l'ofici de la Mare de Déu, el de difunts i el de sant Domingo. Foli cccclii: Sembla ésser una addició portant l'ofici de sant Cristòfor. Foli cccclv: S'interromp el volum, essent la seva darrera plana ben poc llegible.

82. — BREVIARIUM SECUNDUM CONSUEUDINEM SEDIS VICENSIS

Manuscrit en pergamí avitel·lat, de 6 més 534 folis, 21 × 16 cm.; caixa de 16 × 11; dos coronells de 32 ratlles; escriptura gòtica formada, amb majúscules de cal·ligrafia, en vermell, blau i morat; planes orlades i inicials de miniador, historiades, en els ff. 1, 115, 314 i 514 v.º, les quals podrien ésser obra d'En Bernat Truyols.

Relligadura del segle xviii, en pasta negra.

Finals del segle xiv.

N.º 7606 de l'inventari, i cvii del catàleg Villanueva, dels llibres de la Catedral vigatana.

Els sis primers folis del volum contenen el calendari, essent d'un format diferent del cos del llibre. Foli 1: Comença el psalteri pels dies de la setmana. Foli 56: Càntics. Foli 63: Lletanies. Foli 65 v.º: Himnes, que queden interromputs en el f. 80. Folis 81 a 114: Addicions de diversa mà, portant els oficis de la Concepció de la Verge, la Translació de santa Eulàlia, sant Nin i sant Non, santa Elisabet, santa Catarina, santa Bàrbara i Nadal.* Resten en blanc els folis 110 a 114. Foli 115: *Incipit Breviarium | tocius anni secundum | novam consuetudine | m sedis vicensis. Dominica prima | de adventu domini.* El propi de temps acaba amb la *dominica quinta* de Trinitat, abans de Nadal, en el f. 313. Foli 314:

* En el f. 101 v.º hi ha un *officium sabbati* que diu que és segons nova ordinació, *de voluntate et assensu Reverendi in christo patris domini Alfonsi divina miseratione episcopi vicensis tunc in remotis agentis in capitulo generali celebrato anno a nativitate domini MCCCCX.* Porta el *Libellus de virginitate Marie*, de sant Alfons.

Incipit breviarium de | festivitibus totius anni | secundum consuetudinem vicensis | ecclesie (fig. 17). La part de santoral va des de la festa de sant Sadurní a les de sants Segon i Primitiu. Foli 514 v.º : Comença l'ofici de comú. Foli 529 : *Cantiam gradum* i ofici de la Mare de Déu. Foli 533 : Ofici de difunts, que s'interromp en el f. 534, a l'oració *in die depositionis*.

El present còdex, que diu que és *secundum novam consuetudinem sedis vicensis*, ha d'ésser posterior a mitjan any 1396, a l'acord del dia 12 de juny comissionant els venerables Bernat de Pujol, Francesc de Coromina, Andreu de Clos, Antoni Masana, Pere Posses, Pere Pujolar, alberguer, i Pere d'Altafulla perquè ells *corrigan libros ecclesie* (*Llibre I del porter*, f. 27). El còdex deu ésser anterior a l'any 1410, ja que l'ofici de la Mare de Déu, a què fa referència el f. 101 v.º, consta en el breviari com a una addició posterior.

Com que el còdex ha estat tornat a relligar, i bastant fet malbé en retallar-lo dels marges, no podem saber qui fou el seu donador. El volum porta escut d'armes amb tres faixes negres sobre camper d'or.

83. — BREVIARIUM SECUNDUM USUM ECCLESIAE BARCHINONENSIS

Manuscrit en pergamí vitel·la, de 504 folis en conjunt, repartits en diverses numeracions, de 195 × 135 mm. i 125 × 93 de caixa; dos corondells i 33 ratlles per pàgina; text en gòtic format, negre i vermell, amb caplletres de miniador en or i colors, i cal·lígraf en vermell, blau i morat. El llibre deuria tenir planes miniades, que foren tallades, i sols se salvaren les del psalteri, folis xxiii, xxviii i lxxi.

Relligadura de posts i vedell, avellanat, amb gofrats antics.

Segona meitat del segle xiv, amb referència al bisbe Guillem de Torrelles (1361 a 1368).

N.º 7609 de l'inventari i cix del Villanueva. Es de la Seu vigatana.

Folis 1 a 6 : Calendari. Folis 7 a 10 : *Regulae abbreviate sancti thomae*, pertanyents a la distribució de l'any en ço que es refereix a festes movibles. Foli 11: En blanc. Falta el f. i. El f. ii comença en l'ofici de la *Dominica i* d'Advent. Foli clv : acaba en la *dominica v ante natale domini*. Després d'aquest foli comença nova numeració, de la qual manquen els ff. i i ii. Foli iii : Psalms de la dominica seguits del psalteri posat per fèries, amb titulacions que donen el sentit d'aquells. Falten els ff. xxxv a xl, lxvii a lxxvi. Foli lviii : Ofici d'hores menors, vespres i completes, amb preces i lletanies. Foli lxxxii : Himnes. Foli cvii: *Canticum gradum*, seguit de l'ofici de la Mare de Déu* i difunts, absolucions i responsoris. Folis cxvii i cxviii : En blanc. Comença després nova foliació, de la qual manca el f. i donant el principi de l'ofici de comú. Foli cxxvi : Ofici santoral, començant per sant Esteve, no faltant-hi el de la festa de santa Eulàlia de Barcelona (que es posa amb ritu doble major amb octava). Hi ha commemoració de la mort de sant Olaguer i sant Pacià, santa Madrona, la Translació de santa Eu-

* En el f. cix es refereix aquest ofici a ordinació de *Guillermi Barchinonensis episcopi*.

làlia, sant Sever, consignant la festa de dedicació de la Seu barcelonina i dels altars de santa Maria, el Sant Sepulcre i sant Joan. Foli cc : Acaba l'ofici santoral amb el de sant Tomàs apòstol. Foli cci : En blanc. Folis ccii a ccx : Ofici de la corona d'espines, de santa Elisabet i de l'Àngel Custodi. El darrer foli resta amb el verso en blanc.

84. — *BREVIARIUM SECUNDUM CONSUETUDINEM SEDIS VICENSIS*

Manuscrit en pergami avitel·lat, tenint un conjunt de 489 folis de 22 × 16 cm.; escriptura de dos corondells de 32 ratlles, i caixa de 145 × 108 mm.; escriptura en lletra gòtica formada, molt regular, i amb caplletres i inicials de cal·ligrafia en vermell, blau i morat, amb imbricacions i rasgueigs. En el f. 475 v.º hi ha una grollera miniatura en or i colors, representant el Calvari.

Relligadura de posts cobertes de vedell, amb gofrats de caràcter mudèjar.

Principis del segle xv (1430).

N.º 7607 de l'inventari i cvi del Villanueva.

El present breviari resulta una bella excepció entre tots per la finura del material emprat i la perfecció dels caràcters de lletra, havent-hi majúscules i caplletres amb finíssimes rubricacions i rasgueigs. Folis 1 a 6 : Calendari. Foli 1 : *In nomine domini nostri Jesuchristi amen in | cipit breviarium de officio tocius | anni secundum consuetudinem novam | vicensis diocesis ordinatum | Primo dominica prima de adven | tu domini*. Segueix tot el propi de temps, fins al res de la dominica de la Trinitat, arribant fins al f. 193. Al verso d'aquest foli hi ha una addició amb el principi de l'evangeli de sant Joan. Foli 194 : Comença el psaltiri, amb l'invitatori de la dominica, seguint les diferents fèries de la setmana, fins al f. 247, en què segueixen els càntics. Acabats aquests, en el f. 253 hi ha les lletanies, i en el f. 255, els himnes. Folis 268 v.º i 269 : Taules per a la distribució de temps, amb l'auri número i amb la distribució de les festes, havent-hi l'explicació en llengua catalana i partint de l'any 1430, que deu ésser el que dona la data en què fou escrit el còdex. Foli 269 v.º : En blanc. Foli 270 : *Incipit breviarium de festivita | tibus tocius anni secundum consuetudi | nem novam vicensis ecclesia ordina | tum. Primo in natale sancti saturni | ni episcopi et martinis*. És de notar, en el foli 425, l'ofici de sant Bernat de Claraval i no de sant Bernat Calvó, amb tot i el que aquest sant figura en el calendari. Hi ha també l'ofici dels sants Llucià i Marcjà. Foli 450 : Acaba el santoral amb la solemnitat dels sants Segon i Primitiu. Foli 450 v.º : *Incipit officium de comuni*. Foli 464 v.º : Ofici de la Mare de Déu. Foli 469 : Ofici de difunts. Foli 471 : Oracions dedicades a Maria, Mare del Salvador. Foli 475 : Propi de la missa, amb oració del seu introit ordinari, pre·faci (amb miniatura de crucifix entre la Verge i sant Joan, f. 475 v.º). Foli 476 : Cànon de la missa, el qual va seguit des del f. 478 de l'*Officium defunctorum*, o sia de missa de difunts. Foli 479 v.º : Misses de la Mare de Déu, Corpus, Nadal, santa Magdalena i sant Joan apòstol. Foli 483 v.º : Addició de l'ofici de les Santes Espines, que arriba fins al recto del f. 484, que és el darrer.

El present interessant volum porta en la guarda anterior una nota que diu : *Aquest breuari es stat del honorable Pere Sauleda canonge. És obra ben catalana.*

85. — *BREVIARIUM URGELLENSIS DIOECESIS*

Manuscrit en pergamí, contenint els folis numerats de xv a xcvi i els de xxv a lxxii; mida, 237 × 165 mm. i 165 × 128 de caixa, a dos corondells i 34 ratlles; escriptura en gòtic rodó, en negre i vermell; caplletres de cal·lígraf en vermell, blau i morat.

Relligadura en mitja pasta, moderna.

Segle xv.

N.º 4185 de l'inventari. Adquirit.

Foli xv : Comença : *...berandis omnibus venit. Responsorium Hodie no | bis de celo pax vere descendit...* paraules que corresponen al final de la segona lliçó de matines del dia de Nadal. Segueix el propi de temps, fins que s'interromp en el foli xcvi, l'última ratlla del qual es : *Cum esset amaro animo oravit dominus flens...*, paraules que corresponen a la sisena lliçó treteta del llibre primer *dels Reis* de la dominica i després de l'octava de Pentecosta. El còdex queda truncat en tot allò que es refereix a resos dominicals, començant el santoral, en el f. xxv, amb les paraules: *in diebus illis Eulalia barchinonensis ci | vis et incola nobilis genere et tener | etatis suae tempore...*, que corresponen a la lliçó primera de matines del dia 12 de gener. El darrer foli del volum és el lxxii, també corresponent al santoral, terminant i interrompent-se a l'ofici *infraoctava sancti bartholomei*. Acaba amb les paraules : *...reliqua de apostolis dicitur per omnes | octavas per ordinem. Tedeum. Versus. Anuntiaverunt...* Per tant, el present còdex arriba fins passat el dia de sant Genís, a les darreries del mes d'agost.*

* 204. — *PARS HIEMALIS BREVIARII DERTUSENSIS*

Volum escrit en pergamí, amb 127 folis, de 35 × 25 cm., en negre i vermell, porta caplletres d'aquest color i morades, i són d'or les dels ff. 1 i 4.

Relligadura de posts encuirades i gofrades.

Segle xvi. N.º 7700 de l'inventari. Adquirit.

Folis 1 i 2 : Guardes. Foli 3 : *Pars hiemalis*. Foli 1 : *Absolutiones et benedictiones in Officio nouem | et trium Lectionum*. Foli iv : *Incipiunt Capitula et | Orationes tam de tem | pore quam de sanctis, | secundum Breuia | rium Romanum, et | Ecclesiam Dertu | semem | Pars Hiemalis*. Comença per les Dominiques després de la 11.ª *post Epiphaniam*, i continua fins a Septuagèsima. Foli xx v.º : *Proprium de | Tempore*. S'inicia pel dissabte abans de la Dominica d'Advent, en el capítol de Vespres, i continua fins al dissabte de les Quatre tèmposes, després de l'Ascensió. Foli lxxviii (equivocadament el volum diu lxxvix) : *Proprium Sanctorum*, comença per l'oració de sant Sadurní i continua fins al verso del f. xcii per l'oració de sant Antoni de Pàdua. Foli xciii : *Commune Sanctorum*, segueix a aquest l'Ofici de la Mare de Déu en dissabte, l'ofici parvo, altres oficis de la Mare de Déu, fins al f. 104, que porta, al final, l'epígraf *Benedictiones*, que comencen en el foli següent, el qual, com els altres que van a continuació, són sense numerar i escrits d'altres mans. Foli cv : Tres fórmules de benedició, amb les oracions de sant Julià bisbe i sant Leandre, la qual acaba en el foli següent, que resta quasi tot ell en blanc. El còdex s'interromp, mancant-li per lo vist quatre folis, i comença el f. 5 amb les paraules *Concede propitius...* d'un sant

86. — *BREVIARIUM DE OFFICIO TOTIUS ANNI SECUNDUM CONSUETUDINEM ECCLESIAE VICENSIS*

Manuscrit en paper, 256 folis, mancat en qualques llocs; 203 × 135 mm.; dos corondells; escriptura gòtica corrent en negre i vermell, amb caplletres de cal·ligrafia en vermell, blau i morat.

Relligadura en mitja pasta, moderna.

Segle xv. N.º 7063 de l'inventari. És de la Biblioteca Episcopal pública.

Foli 1 : *In nomine domini amen. Incipit bre | viarium de officio totius anni | secundum consuetudinem sedis vicensis. | Dominica I de adventu | domini sabbato ad vespere...* Segueix tot l'ofici de temps des d'Advent fins a la Trinitat. Foli 138 : *Incipit breviarium de festiuitatibus totius anni secundum consuetudinem vicensis | ecclesie Primo in natale Sancti saturnini episcopi et | martiris ad vespere...* Segueix tot l'ofici santoral, amb les corresponents lliçons, fins al f. 245, on acaba fent memòria dels sants Segon i Primitiu. El verso d'aquest foli és en blanc. Foli 246: *Incipit officium de comune Et primo in | natale apostolorum ad vespere.* Els tres primers folis d'aquesta part són de diversa mà que els nou següents, el penúltim dels quals porta una constitució del bisbe de Vich Ramon de Bellera (1352 a 1377) referent als oficis de la Mare de Déu. El foli final és una addició : *lectiones de dominica post natale domini.* L'anvers d'aquest foli és en blanc.

No sabem com el present llibre anà a parar a la Biblioteca Episcopal, on ens vingué a les mans tot esparracat i esbrullat de folis, costant força treball d'ordenar-lo.

87. — *LIBER HORARUM*

Manuscrit en pergamí, constant en l'actualitat de 294 folis de 150 × 112 mm., 10 ratlles de text i caixa de 80 × 62 mm.; lletra rodona gòtica, relativament de grossa mida, en negre i vermell; majúscules de cal·ligrafia i de miniador, en or i colors, abundants en tot el volum; havent-hi, demés, en diverses planes, ornamentació de bon treball, essent de notar en els ff. 11, 12, 13 v.º, 14 v.º, 15 v.º, 17, 23, 24, 25, 58 v.º, 81 v.º, 123 v.º, 136, 148 v.º, 161 v.º, 183 v.º, 217 i 232 v.º

Relligadura de posts i vedell amb gofrats del temps.

Segle xv. N.º 7071 de l'inventari. Pertanyé al bisbe Dr. Josep Morgades i Gili.

És interessant el present còdex, ja que té tot l'aspecte d'absolutament nostre i de plena època quatrecentista. Foli 1 : Calendari, començant el 15 de juliol, el

Màrtir. Vénen a continuació les Oracions de santa Eulàlia de Barcelona, santa Francisca Romana l'Ofici dels Set Dolors de la Mare de Déu, que acaba al verso del f. 8. Foli cxj, sense numerar Oració de sant Gabriel. Foli cxiii, numerat de nou : Oració de santa Mònica, sant Venanci, sant Pere Celestí, santa Magdalena de Pazzi, sant Ferran, sant Jaume i sants Hemeteri i Celoni, les quals acaben en el f. cxv (numerat d'11). Foli cxvi : Oracions de sant Antoni, sant Andreu Corsini, sant Pere Regalat, sant Rudesind, sant Joan de Déu, sant Leandre, sant Nom de Jesús, sant Josep, sant Fruytós, Auguri, sant Eulogi, sant Ildefons i sant Gregori VII, i acaba al f. cxxiii. Foli cxxiv en blanc.

Aquest llibre choral, encara que sense anotacions musicals, a més de la part d'hivern conté la part corresponent als Oficis de Primavera i sembla escrit durant la segona meitat del segle xvi, portant addicions que deurien ésser escrites al segle següent.

qual segueix fins al f. 7, restant en blanc el f. 8. Abans del f. 9 falten fulls. Aquest comença amb una invocació pertanyent a les piadoses consideracions sobre les hores de la Passió de Jesucrist. Foli 20 : En blanc, faltant-ne, entre aquest i el 21, en el qual hi ha text referint-se a les hores i ofici de la Mare de Déu. Foli 37 : No comença el text que correspon a les matines de l'ofici de la Mare de Déu. És de notar, en el f. 198, la rúbrica catalana : *Aquest offici | qui segueix diu | hom davent a | vespres*. No són pas soles aquestes paraules catalanes en el present còdex. Foli 217 : Missa de la Mare de Déu. Foli 239 v.º : *Psalmus de fide*, o sia el símbol de sant Atanasi. Foli 243 : No comença, però correspon ja a l'ofici de difunts i psalms penitencials, als quals en el f. 272 v.º van seguits de les lletanies i preces. Foli 282 : Commemoració del gloriós sant Miquel arcàngel, seguida de la de sant Antoni i sant Jerònim, i acabant al principi del f. 294.

88. — LIBER HORARUM

Recull de 55 folis de 14 × 10 cm., tots els quals, menys quatre, són de vitel·la i pertanyents a un mateix luxós manuscrit, presentant-se en l'actualitat sense ordre ni concert; amb orles i vinyetes ornamentals i historiades amb gran fantasia i pacient treball de miniador, en or i colors. Els folis 1 a 10, 12, 16 i 37 a 55 són els més interessants com a obra d'especialista en la decoració de llibres d'hores. El text va en gòtic i és escrit en negre i vermell, a 16 ratlles tirades per plana i en caixa de 88 × 58 mm. Els ff. 33 a 36 són de pergamí, i porten miniatures de tota plana, i pertanyeren a un altre devocionari més antic.

Rica relligadura en cartonatge entapissat de vellut de seda verd, amb mosaics de colors i planxa d'or i estampats gofrats; segle XIX.

Finals del segle XV.

N.º 7073 de l'inventari. Pertanyé al bisbe Dr. Morgades.

Pels fulls desordenats d'aquest còdex pot deduir-se quin era el seu contingut primitiu. Devia contenir les hores de la Mare de Déu, la missa en honor seu, l'ofici de difunts, els psalms penitencials, les lletanies, el símbol de sant Atanasi, l'ofici del Sant Esperit i preces diferents, amb les oracions del Sant Crist, santa Anna, santa Catarina, la Verge Dolorosa, l'Angel Custodi, l'arcàngel sant Miquel, sants Joan baptista i evangelista, sant Esteve, sant Nicolau, sant Francesc, sant Antoni de Pàdua, sant Cristòfor i oracions del comú d'apòstols, màrtirs, confessors i verges. És digne de nota, en el f. 17, l'himne angelical glossat.

Tot contribueix a pensar que els fulls d'aquest Llibre d'hores, amb excepció dels quatre folis ja notats, foren escrits i miniats per algun artista flamenc.

89. — LIBER HORARUM

Manuscrit en pergamí; 122 folis de 164 × 98 mm.; 17 ratlles tirades per plana, i caixa de 98 × 65; lletra gòtica molt angulosa, en negre i rúbriques, majúscules i grans inicials en or, argent i colors; i amb orles de treball de miniador en els ff. 12, 20 v.º, 29, 30, 35 v.º, 36, 39, 42, 45 v.º, 50, 82, 97 v.º i 101 v.º En el f. 12, escut d'armes, de creu equilateral d'or sobre camp d'atzur, i en

el 97 v.º el mateix escut i un altre d'argent amb tres estrelles de negre i faixa amb cresteria d'or sobre sable.

Relligadura en pergamí.

Segle xv, finals.

N.º 7072 de l'inventari. Adquirit.

Folis 1 a 11 inclusiu : Calendari, faltant el mes de gener. Foli 12 : Comença a l'ofici de la Mare de Déu. Foli 53 : És de notar la rúbrica que diu : *Oratio de nostra dona valde devota*. Foli 58 v.º : Després d'una sèrie de preces, en segueixen unes en vers llatí, en forma de parells de versos aconsonantats començant per dir : *Deus pater qui creasti | mundum et illuminasti | Suscipe me penitentem | et illumina meam mentem...* En el f. 62 hi ha una oració titulada : *oratio teofili*, que comença : *Ecce ad (te) confugio virga nostra salvatio...* Foli 64 v.º : *Oratio de nostra dona : o Royne qui fustes mise et assisse la sus entroyne divin...* Foli 65 : Una altra oració provençal que comença : *Verge royne de bonnayre exemplayre de par-faute cherité*. Segueixen altres oracions en vulgar, fins al f. 70, en què tornen a ésser en llatí. Foli 72 v.º : Comencen les oracions a diferents sants, iniciant-se per un petit ofici dedicat a santa Catarina, que va seguit d'oracions a sant Miquel, santa Magdalena, sant Sebastià, santa Bàrbara, sant Cristòfor, sant Eutropi, sant Lleó, sant Martí, sant Nicolau, sant Antoni i sant Eustaqui. Foli 82: Psalms penitencials, els quals, en el f. 91 v.º, van seguits de lletanies. Foli 97 v.º: Ofici de difunts, amb el qual acaba el còdex en el f. 122 v.º.*

* 205. — *LIBER HORARUM*

Manuscrit en pergamí, de 128 folis, que amida 145 × 108 mm., amb senyals d'haver estat retallat quelcom en fer-se la relligadura actual. Escrit en bona lletra gòtica formada en negre i vermell, de 84 × 74 mm., d'unes 15 ratlles per plana.

Els ff. 1, 75, 81 i 116 es presenten bellament miniats, historiat i daurats; al verso del darrer foli hi ha una altra miniatura començada amb la representació de sant Bonaventura, i té als peus un lleó i el capell cardenalici, el qual podria haver estat fet per a sobremuntar un escut d'armes, actualment invisible.

Segle xv.

Relligadura de pergamí del segle xvii.

N.º 7807 de l'inventari. Propietat particular.

Comença el f. 1 : *Incipit officium beate marie semper | virginis per totum annum* (seguint un espai que ha estat ras). | *In diebus dominicis et feria secunda et quinta...* Després dels oficis propis de la Mare de Déu, en el f. xxxv comença la Missa pròpia de la Verge Maria, i segueix en el f. 41 v.º la pregària de la *Tertia*, *Sexta*, *Nona*, *Vesperes* i *Completes*. En el f. 72 r.º comença la rúbrica : *Missa beate marie in aduentu*. En el f. 75 diu la rúbrica : *Incipit officium passionis domini nostri | ihesu christi editum a domino...*, i en el 81 r.º, diu la rúbrica : *Officium mortuorum, Ad uesperas...* En el f. 116 : *Incipiunt septem psalmi penitenciales*, i lletanies, i acaba en el f. 138 v.º amb les paraules : *Require in officio defunctorum*.

Aquest llibre podria haver estat escrit i miniat a Catalunya.

206. — *HORAE BEATAE MARIAE VIRGINIS SECUNDUM USUM PARIENSEM*

Volum en vitel·la de 52 folis ornats de 37 miniatures, que amiden 18 × 13 cm., escrit en negre

90. — LIBER HORARUM

Manuscrit en pergami vitel·la; 96 folis de 168 x 128 mm.; 22 ratlles tirades, en caixa de 115 x 75 mm.; lletra gòtica formada, en negre i vermell; majúscules daurades i blaves; capitals i orles en els ff. 9, 15 v.º, 22 v.º, 24 v.º, 26 v.º, 28 v.º, 30 i 48, de bast treball de miniador, començat i no ultimad.

Relligadura de posts i pell negra, amb gofrats i dauradures.

Principis del segle xvi.

N.º 7070 de l'inventari. Propietat de la Biblioteca Episcopal de Vich.

Folis 1 i 2 : Devotes deprecacions en català dedicades a la Passió de Jesucrist, escrites en lletra del segle xvi. Folis 3 a 8 : Calendari. Foli 9 : *Incipit officium virginis | mariae secundum consuetudinem romane curie...* Acaba en el f. 46, on comença la *Missa sancte marie*. Foli 48 : Ofici de difunts. En el f. 75 v.º, una curiosa oració dedicada a la Mare de Déu, dictada per un devot religiós, la qual va seguida d'altres preces. Foli 79 : Falta un foli anterior, on devien començar els psalms penitencials, seguits, en el f. 84, de les lletanies. Foli 88 : Oració de sant Gregori, per a ésser dita davant la imatge de la Pietat. Foli 90 v.º : Versos de sant Bernat, seguits de deprecacions. Folis 94 v.º a 96 : *Comencen els deu psalms dels psaltiri los quals feu aquell luminos Rey David e diu sant Gregori que Jesuchrist los dix estant en la creu*. És una addició del segle xvi.

Al peu del darrer foli hi ha la firma de Mn. Francesc Mirambell i Giol, rector de Prats de Llusanès, qui donà el volum a la Biblioteca Episcopal pública en 1807.

i vermell amb inicials d'or. Lletra notarial gòtica i unes 26 ratlles per pàgina. Escrit en bona part en francès.

En el f. vi porta la següent inscripció feta de la mateixa mà que tot el text : *Sequntur hore beate marie | virginis secundum usum | parisiensem | Les quelles heures foren comances | a escrire par frere peron le premier | Jour de Janvier lan de grace Mil | cinq cens. vingt e cinq E foren | perfectes de XXVI jour de mai apres | pasques V ving e deue le | tout escript de sa man.*

Relligadura moderna en marroquí gris ornat de daurats.

Porta l'*Ex-libris* d'Alfred Trapnell.

N.º 7974 de l'inventari. Adquirit.

Foli 1 en blanc. Foli 2 : Miniatura de sant Joan Evangelista. Foli 6 v.º : L'Anunciació. Foli 8 v.º : Calvari. Foli 9 v.º : Pentecosta. Foli 10 v.º : David. Foli 11 : Job. Foli 12 : Verònica. Foli 13 : Santa Creu. Foli 13 v.º : Missa. Foli 15 : Nom de Jesús. Foli 20 : Mare de Déu amb el Nen. Foli 23 v.º : Sant Joan Baptista. Foli 25 : Sant Joan Evangelista. Foli 26 : Sant Miquel Arcàngel. Foli 26 v.º : Sant Pere. Foli 27 v.º : Sant Pau. Foli 28 : Sant Jaume. Foli 29 : Sant Llorenç. Foli 30 : Sant Roc. Foli 31 v.º : Sant Antoni Abat. Foli 33 : Sant Cristòfor. Foli 34 : Sant Denis. Foli 34 v.º : Sant Andreu. Foli 36 Sant Adrià. Foli 36 v.º : Sant Romà. Foli 37 : Sant Martí. Foli 37 v.º : Sant Hilari. Foli 38 v.º : Sant Nicolau. Foli 39 : Sant Julià. Foli 39 v.º : Sant Germà. Foli 40 : Sant Francesc d'Assis. Foli 40 v.º : Santa Anna. Foli 41 v.º : Santa Magdalena. Foli 42 v.º : Santa Catarina. Foli 43 v.º : Santa Margarida. Foli 44 v.º : Santa Bàrbara. Foli 46 v.º : Santa Genoveva.

91. — *LIBER HORARUM*

Manuscrit en vitel·la, molt incomplet, constant de 110 folis de 14 × 9 cm.; 17 ratlles tirades i caixa de 75 × 55 mm.; lletra gòtica en negre i vermell, amb majúscules, i ornat d'obra de miniador professional en or i colors. El volum es presenta espoliat dels folis on devien anar capílletes i pintures de treball més acurat.

Relligadura de pell negra, restaurada, conservant una de les tapes amb ànima de fusta, presentant estampats en relleu, fent veure dues vegades un motllo en el qual va ornamentació i una llegenda amb *Ora pro nobis sancta Dei genitrix ut digni efficiamur promissionibus Xpisti*.

Principis del segle xvi.

N.º 5431 de l'inventari. Adquirit.

Conté : Calendari, hores de la Passió, del Sant Esperit, de la Verge, preces, psalms penitencials, lletanies, ofici dels difunts : tot incomplet.

El calendari, que fa menció de sants quasi desconeguts en la nostra terra (tals com Aldegonda, Brígida, Gertrudis, Servaci, Arnold, Gal, Hubert), confirma en la idea que suggereix l'aspecte general del llibre, permetent suposar-lo originari de Flandes.

92. — *PSALTERIUM ET BREVIARIUM PARVUM*

Manuscrit en pergamí, d'1 més 189 folis de 23 × 18 cm.; unes 22 ratlles tirades, i caixa de 18 × 12 cm.; lletra gòtica formada, poc cuidada, en negre i vermell, i majúscules en vermell, blau i morat.

Relligadura de posts i llom de couro.

Segle xv.

N.º 7610 de l'inventari. És de la Seu de Vich.

Abans del f. 1 n'hi ha un altre en què comença el psalteri per a totes les diades de la setmana. Foli xxxix v.º : *Feria secunda*. Foli lv : *Feria tertia*. Foli lxxviii : *Feria quarta*. Foli lxxxix : *Feria quinta*. Foli c v.º : *Feria sexta*. Foli cxvi : *Sabbato*. Foli cxxxv : Acaba amb l'himne : *o lux beata trinitas*, corresponent a la Santíssima Trinitat. Acabat : *Incipit officium omnium sanctorum*, que va seguit del de Nadal, en el qual és de notar, en el f. cxlix, el cant llatí de la *Sibilla*; després ve l'ofici del dia de sant Esteve, dia dels Rams, Dijous Sant, Divendres, vigília i dia de Pasqua, l'Ascensió, Pentecosta, i acaba el volum, en el foli clxxxix, a l'antífona : *advenit ignis divinus non comburens sed illuminans*. Són de notar, al marge del còdex, moltes notes de glossa dels psalms, i indicacions per a l'aplicació del llibre a festes de les no anomenades.

93. — *PSALTERIUM, HYMNARIUM ET ORATIONES BREVIARII DE TEMPORE*

Manuscrit de pergamí ras; 97 folis de 165 × 105 mm.; caixa de 123 × 77 mm.; 31 ratlles seguides; escrit en gòtic, en negre i vermell, amb capílletes i algunes inicials en blau i vermelló; conservació poc satisfactòria.

Relligadura en mitja pasta, moderna.

Finals del segle xiiii o primera meitat del xiv.

Inventari n.º 5849. Adquirit.

Foli 1 : Comença el calendari, el qual segueix fins al f. 6. Foli 7 : Addicions, moltes de les quals són del segle XIV, amb una indicació, en forma d'estela, de la lletra dominical. Foli 8 : Comença el psaltiri ferial per l'himne *Primo dierum*, després del qual ve el psalm : *Beatus vir*. Foli 12 : *Feria secunda*, amb els corresponents invitatori i himne, seguint el psalm *Dominus illuminatio*. Foli 23 : *Feria tertia*, amb invitatori, himne i el psalm *Dixi custodiam*. Foli 28 : *Feria quarta*, amb invitatori, himne i el psalm *Dixit insipiens*. Foli 32 v.º : *Feria quinta*, amb invitatori, himne i el psalm *Salvum me fac*. Foli 38 v.º : *Feria sexta*, també amb invitatori, himne i el psalm *Exaltate Deo*. Foli 44 v.º : *Sabbato*, amb invitatori, himne i el psalm *Cantate Domino*. Foli 51 v.º : Ofici vesperal, amb el psalm primer, que és: *Dixit Dominus Domino meo*. Foli 66 v.º : Lletanies dels sants. Foli 68 v.º : Comencen els himnes, el primer dels quals és el *Conditore alme siderum*, havent-hi els de festes de comú i dedicació de l'església. El f. 77 v.º conté diverses addicions del segle XIV. Foli 78 : Oracioner de temps, començant per Advent. Folis 96 i 97 : Addicions diverses.

Hi ha indicis que el present còdex formà part de la llibreria del monestir de Bellpuig de les Avellanes.*

94. — PSALTERIUM FERIALE ET HIMNARIUM

Manuscrit en pergami, mancat dels primers i darrers folis, i que ara en té 111, de 21 x 16 cm., no tots ben conservats; 20 ratlles tirades i caixa de 15 x 11 cm.; lletra gòtica en negre i vermell; inicials algunes vegades amb imbricacions en vermelló i blau.

Relligatge en pasta negra, de la primera meitat del segle XIX.

Segle XIV. N.º 7528 de l'inventari, i cx del catàleg dels llibres del Capítol de Vich, pel Villanueva.

Foli 1 : ...*portis mortis ut annunciem onmes laudationes suas | in portis filie sion...* Amb aquestes paraules comença el f. 1 d'aquest psaltiri, corresponents al psalm IX, que devia formar part del segon nocturn de les matines de la dominica. El psalm termina, en el f. 2, amb l'antífona corresponent, seguint l'ofici fins al psalm XXIV inclusiu, sense faltar-hi les corresponents antífoes. Foli 11 v.º : *Feria secunda*, amb els psalms XXV a XXXVII. Foli 20 v.º : *Feria tertia*, amb els psalms XXXVIII a LI. Foli 29 v.º : *Feria quarta*, amb els psalms LII a LXVII. Foli 38 v.º : *Feria quinta*, amb els psalms LXVIII a LXXIX. Foli 50 v.º : *Feria sexta*, amb els psalms LXXX a XCVI. Foli 61 : *Sabbato*, amb els psalms XCVII a CVIII. Foli 73 : Comença el psalm CIX i següents, seguits de les corresponents antífoes i sense indicació de dies ni d'hores. Foli 89 : *Sabbato ad vespas*, amb els psalms CXLIII a CL.

Foli 93 : Comencen els càntics sense rúbrica ni epíleg, havent-hi el *Confitebor tibi domine, Exultabit cor meum, Cantemus domino, Domine audivi, Audite coeli, Te deum, Benedic, Benedictus y Magnificat*. Foli 100 v.º : *Gloria in excelsis, Credo (Simbolum majus), Quicumque vult, Lletanies dels Sants*, oracions per als diferents

* BARRAQUER, *Los Religiosos de Cataluña*, vol. III, pàg. 427.

dies de la setmana. Foli 106 v.º : Comencen els himnes, dels quals hi ha els que comencen : *Primo dierum, Eterne rerum, Nocte surgentes, Ecce jam noctis, Jam lucis, Nunc sancte, Rector potens, Rerum Deus, O lux beata Trinitas, Lucis creator optime, Sommo, Splendor, Imense, Consorts, Ales diei, Telluris, Rerum creator, Nox et tenebre, Celi deus santissime, Nox atra, Lux ecce, magne Deus, Tu Trinitatis, Eterna celi, Plasmator, Summe Deus, Adora, O lux beata, Conditore atque*. Aquest darrer queda interromput a la quarta estrofa, al verso del f. 111.

Sembla impossible que el Villanueva atribuís el present còdex al segle XIII. Res sabem referent a l'origen del present volum : anotarem que en l'inventari del beneficiat vigatà Francesc Català, en 1371, es fa referència a *unum psalterium scriptum in littera grossa rotunda in pergamenis pellium arietum coopertum panni lini*.

95.—PSALTERIUM FERIALE BREVIARII

Manuscrit en pergami, de 67 folis, mútil, de 204 × 169 mm.; text a ratlla tirada, escrit en negre, amb rúbriques i caplletres en vermell i blau; caixa de 155 × 122 mm.; caràcter gòtic rodó.

Relligadura de posts i pell vermella, de defectuosa conservació.

Segle xv. N.º 4223 de l'inventari. Adquirit.

Foli 1 : Comença : *...donec deficiant*, o sia l'acabament del verset *persequare inimicos meos* del psalm XVII, que comença : *Diligam*. Pertany aquest a les matines dominicals. Segueixen les *laudes*, la *prima* amb el símbol, i oracions i versets; i vénen després la *tertia*, *sexta* i *nona*. Entre els ff. 21 i 22 falten algunes fulles, en les quals devia haver-hi el començament de les matines de *Feria secunda*. Foli 31 : *Feria tertia*, amb tot ço que hi correspon. Foli 41 v.º : *Vigilia quarta feria*. Entre els ff. 52 i 53 el volum és truncat, i el mateix s'esdevé entre el 56 i el 57. Foli 64 : Comença la *feria sexta*, tornant a mancar fulls entre el 64 i el 65, com també entre el 66 i el 67. Acaba, al final del psalm CI, en les *matines* del dissabte, en el verset : *Initio tu domine terram fundasti : et opera manum tuarum sunt coeli...*, que correspon al psalm : *Domine exaudi orationem meam*.

Els psalms, en el còdex, van distribuïts pels dies de la setmana segons l'ordre usual dels psaltiris. En el volum hi ha les antífones, versets i himnes ferials.

96.—LECTIONARIUM SANCTORALE BREVIARII VICENSIS

Manuscrit en pergami, sense principi ni acabament, conservant dels seus folis els numerats de XXVII a CCLXIII, de 272 × 205 mm., amb caixa de 192 × 145 mm., dos corondells i 24 ratlles escrites en lletra gòtica formada i en vermell i negre.

Relligatge en pasta, del vuitcents.

Segle XIV.

N.º 7555 de l'inventari, i LXXXIII del catàleg Villanueva, propietat de l'Església de Vich.

Foli primer, o sia el numerat de XXVII : Comença : *...fusa legi | nomina propter reve | rentiam ad jungere nihilominus | conabatur diebus singulis...*, paraules que

corresponen a la lliçó tercera de sant Marçal i companys màrtirs, *qui passi sunt Romae decimo septimo Kalendas februarii*. En el f. xxxvi v.º hi ha les lliçons de la passió de sant Fruitós. En el f. lxi : *Incipit vita vel obitus sancte Escholastice*. En el foli xciv hi ha : *In natali sancti Justi confessionis*. En el f. cl hi ha la rúbrica: *In natali sancti felicis martiris ierunde*. Foli cxc : *In dedicatione ecclesie*. Foli ccxlv: Lliçons de sant Bernat Calvó. Foli ccxlvii : *In festis sanctorum martirum Luciani et Marciani*. Foli ccxlix : *In natale Sancti Narcisi episcopi martiris Gerunde*. Foli cclxi : *in natali sancti ermengaudi urgellensis episcopi*. Els ff. cclxii, cclxiii i cclxiv són molt incomplets. Les darreres paraules del còdex que poden llegir-se són del responsori del dia de sant Martí de Tours : *dum sacramenta o | fferret beatus martinus Glo | bus igneus apparuit super caput | ejus*. Verset : *oculis ac manibus | in celum semper intentus invictum ab...*

Les lliçons del còdex present són curtíssimes, en la part que fa referència a les vides dels sants; resultant de força interès les pertanyents al santoral català.

L'inventari de 1368 diu que *trobaren en lo legender i. libra veyl de pergamins apelat passioner veyl*. També *altro libra de pergamins apelat passioner major*.

97.—HYMNI LITURGICI GLOSSATI

Manuscrit en pergamí; 29 folis de 34 × 23 cm.; text de 20 × 12, en 22 ratlles tirades; voltat per gloses contemporànies i posteriors; escrit en negre, en gòtic format, de bon caràcter; caplletres i inicials de cal·ligrafia, en vermell, morat i blau.

Relligadura de posts amb lloç de badana, refeta.

Finals del segle xiv.

N.º 7587 de l'inventari i xxxii del Villanueva. És de la Catedral de Vich.

La present compilació dels himnes litúrgics, segons el pròleg que comença al verso del f. 1, és feta sobre la que un cert baró anomenat Hilari : *quidam vir prudens nomine hylarius videns eos multos composuisse* (es refereix a sant Gregori, a Prudenci, sant Ambrós i a Seduli) *placuit ei eos quosdam colligere in unum et compendiosum opus facere brevem et utilem tractatum cui omnes hymnos fuere materia*. Aquest pròleg queda tancat amb el foli, començant en el segon els himnes que van rodejats per la glossa, no sols marginal, sinó interlineal. Conté, el volum, l'antiga lliçó dels himnes *Primo dierum, Eterne rerum, Nocte surgentes, Ecce jam noctis, Jam lucis orto sidere, Nunc sancte nobis Spiritus, Rector potens verax Deus, Rerum Deus tenax, Lucis creator optime, Christe qui lux est, Te lucis ante terminum, Somno refertis artubus, Splendor paterne glorie, Inmense coeli conditor, Consorts paterni luminis, Ales diei nuntius, Telluris ingens conditor, Rerum creator optime, Nox et tenebre, Celi deus sanctissime, Nox atra rerum, Lux ecce surgit, Magne Deus potentie, Tu trinitatis unitas, Eterna celi gloria, Plasmator hominis deus, Summe deus clementie, Aurora jam spargit, O lux beate trinitas, Conditor alme siderum, Verbum supernum prodiens, Vox clara ecce intonat, Veni Redemptor gentium, Christe redemptor*

omnium, A solis ortus cardine. Foli 10 : Hostis herodes impie, Quod chorus vatum, Jam ter quaternis, Summe largitor premii, Jam Chiste sol iustitie, Audi benigne Conditor, Dei fide quam spe, Qua Christe hora, Ternis terroris numerus, Vexilla regis prodeunt, Pange lingua gloriosi, Lustra sex, Ad coenam agni, Aurora lucis rutilat, Eterne rex altissime, Jesu nostra redemptio, Hymnum canamus glorie, Beata nobis gaudia, Jam Christe astra ascenderat, Veni creator spiritus, Ut queant laxis, O nimis felix mitisque, Felix per omnes festum, Oh Roma felix, Aurea luce et decora, Fons deus vite. Foli 20 : Oh nimis Gerunda Felix, Ave maris stella, Quem terra pontus sidera, O gloriosa domina, Christe Sanctorum decus, Tibi christe splendor patris, Omnium Christe pariter Jesus salvator seculi, Christe redemptor omnium, Rex christe martini decus, Martine par apostolis, Martine praesul optime, Andrea pie sanctorum, Exultet coelum laudibus, Eterna chisti nuntia, Martir dei qui unicus, Deus tuorum militum, Sanctorum meritis inclita, Rex gloriose martirum, Iste Confessor domini sacratus, Jesu Redemptor omnium, Jesu corona virginum, Virginis proles, Urbe beata Jerusalem, Christe cunctorum dominator, Caterine collaudemus, Pange lingua gloriose. Acaba el còdex al començament del f. 29, després d'haver portat els himnes de l'ordinari, del propi de temps, del santoral, del comú i, finalment, els dos de santa Catarina. És de notar que en els darrers amb prou feines hi ha glossa, i en els de santa Catarina gens. És d'admirar, també, que no hi hagi cap himne propi de l'església ausetana.

Una nota posada a la guarda posterior del volum diu : *Isti hymni sunt Petri viaderii. El llibre quotidià parla de hymni glossati com d'un còdex ja existent en 1435.*

98. — HYMNI LITURGICI GLOSSATI

Manuscrit en paper; 83 folis de 212 × 145 mm.; lletra gòtica epistolar, de dues grandàries, no gens ben feta ni prou correcta, en negre, amb lloc per a les inicials; caixa de 158 × 105, a ratlla tirada. Relligadura en mitja pasta, moderna.

Segle xv.

N.º 5853 de l'inventari. Adquirit.

Com el còdex anterior de la mateixa col·lecció episcopal vigatana, la present reunió i glossa dels himnes sagrats té pròleg, en el qual es diu que el recull és fet sobre el d'un *vir prudens nomine Hilarius*. L'ordre i el nombre de peces contingudes en ambdós manuscrits no són pas idèntics, ja que el present còdex, després del pròleg que hi ha en el f. 1, fa referència als himnes següents : *Primo dierum, Eterne rerum conditor, Nocte surgentes, Ecce jam noctis, Jam lucis orto, Nunc sancte nobis, Rector potens, Rerum deus. Foli 10 : Lucis creator optime, Te lucis ante terminum, Defensor noster adpice, Somno refertis, Splendor paterne glorie, Aurora cursus, Consorts paterni, Ales diei nuntius, Telluris ingens, Rerum creator optime. Foli 20: Nox et tenebre, Celi deus sanctissime, Nox atra rerum, Lux ecce surgit, Magne deus potentie, Tu trinitatis unitas, Aeterna celi gloria, Plasmator hominis deus, Summe*

deus clementie, Aurora jam spargit. Foli 30 : *Te mane laudo, Conditor alme siderum, Verbum supernum prodiens, Vox clara ecce intonat, Veni redemptor gentium, Christe redemptor omnium, Memento salutis actor, A solis ortu, Hostis herodes impie, Ave maris stella.* Foli 40 : *Quem terra pontus, O gloriosa domina, Martini ecce dies, Christe decus sanctorum, Imbuit post hinc, Jam christe sol justitiae, Audi benigne conditor, Summe largitor premii.* En el foli 50 : *Vexilla regis, Pange lingua, Lustra sex, Jam pascha nostrum.* Foli 60 : *Aurora lucis rutilat, Tristes erant apostoli, Aeterne rex altissime, Jesu nostra redemptio, Jam Christus astra ascenderat, Beata nobis gaudia, Veni creator spiritus, Ut queant laxis.* Foli 70 : *O nimis felix martiris, Felix per omnes, O Roma felix, Aurea luce, Doctor egregie, Tibi christi splendor, Christe redemptor omnium, Jesu salvator saeculi, Rex christe Martini decus, Martine par apostolis.* Foli 80 : *Exultet celum laudibus, Eterna christi munera, Deus tuorum militum, Martir dei qui unicus, Sanctorum martyris inclita.* El copista del manuscrit interrompé sa tasca al recto del f. 83, deixant el verso en blanc. Segueix un foli que fou aprofitat per a diversos apuntaments, un dels quals, amb lletra del segle xvi, és el rebut d'un censal que fa un tal Pere Joan Vallès, de Pallerols, per la casa del mestre de Bellmunt.

99. — ORATIONALE SIVE COLLECTANEUM AD USUM SEDIS VICENSIS

Manuscrit en pergami; 136 folis de 19 × 13 cm.; 13 ratlles tirades i caixa de 135 × 95 mm. lettra semigòtica francesa, en negre i vermell; senzilles, però elegants caplletres vermelles.

Relligadura de nues posts.

Finals del segle xii.

N.º 7605 de l'inventari, i cxiv del catàleg Villanueva. Pertany a la Canònica de Vich.

Comença pel propi de temps, iniciant-se en el f. 1 per *Dominica prima in adventu domini*. En el f. 43 v.º hi ha una part corresponent a la *Dominica in ramis palmarum*, portant responsoris, alguns anotats musicalment amb neumes, partint d'una ratlla grafita en el pergami. També porta l'evangeli del dia, amb uns versets de la solemnitat. Foli 55 : *Feria secunda*, de la mateixa Setmana Santa. Foli 57 v.º : *In diem sanctam Pasche*. Foli 77 : *Dominica in trinitate*, seguida de les oracions : *in honore sancte Trinitatis, crucis, Pasche, tempestate, pace, pro quacumque tribulatione, paganis, tentationes carnis, pluvia, serenitate, in omnibus sanctis*. Foli 79 v.º : Comença el col·lectari santoral *In sancti stephani*. Foli 96 v.º : *Sancti cucufatis patrono nostro*. Foli 106 : S'interromp des de l'oració de santa Fe a la de sant Lluç. Foli 111 : Una altra mutilació, des de sant Andreu a santa Eulàlia. Foli 112 v.º : Principia l'oracioner comú. Foli 113 : Acabat aquell, ve la *dedicatione ecclesie*, començant un capitoler : *sabbato in trinitate ad vespas*. Foli 114 : *Dominica de adventu domini*. Foli 125 : *In sancti Stephani protomartiris*. Foli 133 v.º : Capitoler comú. Foli 136 : S'interromp en el tercer capítol de comú de verges.

Aquest interessant còdex litúrgic, en la part de temps dominical, porta, més que en altra part, diverses oracions pertanyents als diferents punts del rés. Hi és de

notar la indicació de tractar sant Cugat com a patró, la qual cosa podria assenyalar la font originària del còdex, que, de totes maneres, és vigatà, ja que sembla fet a ús de l'església de Vich, conforme s'acredità en l'ofici del diumenge de Rams, ja que es parla de la translació que feien de la processó capitular a l'església de Santa Maria, o sia la que antigament hi havia davant la Catedral, comunament dita *de la Rodona*.

L'inventari de 1368 parla de *ii. collectaris petits antichs; altro collectari que tenen tot dia al cor; altro libra de pergami apelat collectionum*, i també de *i. psalteri e collectari compilat e comú*.

100. — *ORATIONES DIVINORUM OFFICIORUM IN CHORO SECUNDUM USUM MONASTERII STAGNENSIS*

Manuscrit en pergami, no del tot complet; 114 folis de 26 × 18 cm.; unes 15 ratlles tirades i caixa de 17 × 10; lletra gòtica formada, negra i rúbriques, i capitals en vermell i blau.

Relligadura de posts, cobertes de vella badana.

Segle XIV.

N.º 3398 de l'inventari. Adquirit.

Foli 1 : Porta, en son anvers i revers, diferents addicions. Manca el foli que devia començar el còdex, que principia sense títol amb l'oració de la primera dominica d'Advent, la qual va seguida de les de les altres dominiques i diades que en tenen de pròpia. Foli 20 : *Dominica in ramis palmarum*, amb rúbrica especial referent al cerimonial del dia, la qual va seguida de la corresponent dels altres dies de la Setmana Santa. Foli 28 : *In die sancto pasce*. Foli 43 : *Dominica xxiii; canticum gradum, pro fidelibus defunctis, pro congregatione, pro familiaribus, ad horas, feria ii., iii., iiiii., v., vi., sabbato, ad primam in diebus ferialibus, in diebus festivis, in die ferie, ad terciam, ad meridiem, ad nonam, feria ii. ad vespere, feria iii., iiiii., v., vi. ad completorium, post aspersionem aquae benedictae, in dormitorio, ad capitulum, in rectorio, in quoquina, in pistrino, in cellario, ad introitum ecclesie, dum sacerdos est coram altari, ordo de completorio*. Foli 53 : *Orationes de festivitibus sanctorum*, des de sant Esteve. Foli 62 : Falta. Foli 73 : Falta. Foli 80 v.º : *Sancti Thomae, in unius apostoli*. Segueix el comú. Foli 82 v.º : *in dedicacione ecclesie, sancte trinitatis, sancte Marie, omnibus sanctis, tribulatione, sancti Petri, pace, pluvia, serenitate, tempestate, paganos, judices male agentes, belli, loco, rege*. Foli 86 v.º : *Inciipiunt capitula de toto anno, Dominica prima de adventu*. Foli 100 : Falta. En el capitoler hi ha barrejada la part dominical amb la santoral. Foli 104 v.º : *In dedicacione ecclesie*. Foli 105 : Comú. Foli 107 v.º : *Sancte marie magdalene, oratio pro familiaribus, amicis, ordo preciose in capitulo*. Foli 109 : Calendari. Falta el f. 112. Foli 114 : *Absolutiones ante benedictiones*.

La llista de llibres del monestir de l'Estany, de l'any 1820, al·ludeix al present còdex amb el n.º 5, titulant-lo : *Orationes divinorum officiorum in choro*.

101. — *ORATIONALE ECCLESIAE VICENSIS*

Manuscrit en pergami, foliat de 9 a 61, de 196 × 152 mm.; lletra itàlica, en negre i rúbriques; enquadraments vermells de 16 × 11 cm.; inicials policromes i daurades, de les quals en falten moltes.

Relligadura en pasta negra.

Segle xvii.

N.º 4186 de l'inventari. Adquirit.

La primera oració que porta el còdex és la de l'aspersió de l'aigua beneïta en l'ofici dominical, seguint una altra oració destinada a implorar les benediccions del cel sobre la casa canonical; venint després oracions per a les festivitats de certs sants, començant per la de sant Andreu apòstol. En el f. 32, després de l'oració de santa Catarina, hi ha les de rogatives, amb les lletanies, i, a continuació, oracions per a diferents oportunitats, i terminant amb les de difunts, la darrera de les quals és la que comença : *Deus quae omnia vivunt*.

102. — *RESPONSORIA ET ORATIONES OFFICII DIURNALIS*

Manuscrit en pergami; 122 folis de 208 × 140 mm., amb caixa de 162 × 102, i 24 ratlles tirades; escriptura itàlica en negre i vermell; ornant-lo algunes caplletres en or i colors, entre les quals és de notar la del f. 74 v.º

Relligadura en pasta negra.

Finals del segle xvi.

N.º 5854 de l'inventari. Adquirit.

El present còdex sembla pertanyent a una comunitat de monges de sant Jerònim o de sant Agustí, portant moltes rúbriques en castellà, la qual cosa demostra el seu origen foraster, probablement aragonès.

Conté l'ofici de temps, des del f. 1 al 58. Des del verso del f. 58 al 98 hi ha el santoral, venint, del f. 99 al 104 v.º, el comú; i, des del f. 104 v.º al 121, la part votiva i especial, havent-hi els ff. 113 a 118, que són addició no de la mateixa mà de la resta del còdex. El f. 122, o sia el darrer del manuscrit, pertany, en el calendari, al mes de desembre.

103. — *CAEREMONIALE EPISCOPORUM SEDIS VICIENSIS*

Manuscrit en pergami, sense els primers folis ni els darrers, i tenint-ne, en l'actualitat, 155 de 20 × 17 cm.; lletra molt clara, carolíngia, en vermell i negre; senzilles majúscules; 15 ratlles en caixa de 145 × 115 mm.

Relligadura cartó i pell negra, de la primera meitat del segle xix.

Segle xii (fig. 18).

N.º 7525 de l'inventari; cxviii de la catalogació que el Villanueva féu dels còdexs de la Seu de Vich.

Els primers folis d'aquest còdex resulten ésser molt esborrats, especialment en el text, escrit amb tinta negra; essent especial que s'hagi conservat molt més la

part de rúbrica. El principi fa referència al ritu de la presentació i consagració dels bisbes, essent les primeres paraules llegibles del f. 1 : ...*Tertia vero vice benedictionem petit | dicens. Iube domne benedicere.* Al verso del f. 3 el text ja és més complet, continuant la consagració episcopal de mans de l'apostòlic, essent les primeres paraules : ...*Canones respondet Doce nos domine. Et dicit | apostolicus. Vide ordinationes si feceris | ut debitibus temporibus facias id est primi quar | ti septimi et decimi mensis...* Continua el ritu fins al f. 24 v.º, on hi ha l'*Explicít* i *incipit ordo ad benedicendam ecclesiam.* Segueix la consagració d'altar, i en el f. 50 les consagracions de patena, calze i creu. Foli 53 v.º : *benedictio abbatis, benedictio sanctimonialium virginum, benedictio vestimentorum virginum vel viduarum.* Al verso del f. 58 hi ha, de lletra més petita i, segons sembla en addició, de finals del segle XII o principis del XIII, el ritu *ordo ad tabulam portatilem consecrandam.* Foli 59 : *ordo ad reconciliandum violatam ecclesiam.* Al verso del f. 60, noves addicions de *ordo ad reconciliandum apostatam a iudaismo heresi vel gentilitate.* Foli 61 : Continua el text de la reconciliació d'església. Foli 67 v.º : *benedictio super oblationes fidelium.* Foli 68 : *benedictio regni.* Foli 71 v.º : ritu penitencial amb les rúbriques : *incipit ieiunium; de penitentibus; orationes et preces super penitentes feriae iiii. in capite ieiunii; de quadrigesima; ordo ad reconciliandum penitentem in cena domini.* Foli 84 : Comença el cerimonial de conferir ordres : *benedictio hostiarii, lectoris, exorciste, acoliti.* Foli 86 : *ordinatio subdiachoni.* Foli 87 : *electio diaconorum et presbiterorum; ordinatio diaconi, ordinatio presbiteri, abbatis.* Foli 97 v.º : *ad clericum faciendum.* Foli 99 : *de vii. ordinibus clericorum, salmista, hostiarius, lector, exorcista, acolitus.* Foli 106 : *Subdiachonus.* Foli 107 : *electio presbiterorum et diaconorum in Romana ecclesia; ordinatio diaconi; ordinatio presbiteri.* Foli 117 : *Ordo ferie v. in cena domini,* amb ritu de consagració dels sants olis. Foli 128 : *ordo ferie vi.* Foli 129 v.º : *ordo sabbati sancti, benedictio ad fontes,* i ritu baptismal, seguit del de la confirmació en el f. 136. Foli 137 v.º : *ad sponsam benedicendam.* Foli 140 : *Missa pro sterilitate mulierum; missa in aniversario ecclesie.* Foli 141 v.º : Ritu de la unció dels malalts que queda interromput en el f. 155, a la *unctio ad manus interius et exterius,* essent les darreres paraules les de l'oració corresponent a tal unció : *Domine sancte pater omnipotens aterne deus qui fragi | litatem nostre conditionis infus...* Resten en el còdex dos començos de foli menjats de rates.

En aquest important manuscrit, on va sempre adjunta la part pròpia de l'abat, és de notar, en el f. 93, la promesa d'obediència que fa aquell al bisbe. En el f. 96 el bisbe li fa remesa de la regla dels sants pares (que deu voler ésser l'aquisgranesa), essent de notar que, al marge, corregeix : *Sancti benedicti.* En la resta el còdex és de filiació franco-romana si bé amb notables reminiscències mussàrabs. El còdex pot ésser escrit a Ripoll o a Vich i per a ús de la seva Seu.

El tantes vegades citat inventari de 1368 fa referència a *iii. libres de pergami ab post apellats ordinariis bisbals.* D'aquests tres volums en conservem dos, així com dos fulls d'un altre que, si per ells judiquem, devia ésser del segle XII. El present

volum prou deu ésser el que l'inventari de finals del segle xv anomena *Pontiffical cobert de cuyro negre rosagat de rates*. A principis del segle xvi es féu notar que *el cuyro era vermell*, la qual cosa demostra que es devia haver fet una restauració de la relligadura.

104. — CAEREMONIALE EPISCOPORUM VICI, LIBER SACRAMENTORUM

Manuscrit en pergami; 149 folis de 24 × 17 cm.; lletra francesa de bon caràcter, en negre i vermell; 20 ratlles tirades i caixa de 19 × 12 cm.; majúscules senzilles. Sense començ ni final.

Relligadura encartonada, pell negra, de la primera meitat del segle passat.

Finals del segle xi o principis del xii.

N.º 7524 de l'inventari, i cv del catàleg Villanueva; procedent de la Catedral de Vich.

Foli 1 : Comença en el ritu de l'escrutini dels competents en la cerimònia del baptisme, essent les primeres paraules : ...*Potens est enim Deus noster ut et vos qui fideliter curritis | ad lavacrum regenerationis perducatur et | nos qui vobis misterium fidei catolice tradi | mus una nobiscum ad coelestia regna faciat | pervenire qui vivit...* Al verso : *Missa in secundo escrutinio*. Foli 2 : *Alia missa in iii. escrutinio; Sabbato Sancto revertantur infantes...*, amb ritu baptismal. Foli 7 : Ritu de la signació. Foli 8 : *ad albas deponendas i ordo ad reconciliandum apostatam*. Foli 10 : *Ad baptizandum infirmum extra Pasca*. Foli 13 : *In die cene domini*, amb ritu de consagració dels sants olis. *Feria vi. in parasceue*. Foli 22 v.º : *sabbato sancto*. Foli 23 : *oratio super puerum ad scholam mittendum; ad clericum parvulum faciendum*. Foli 25 : *qualiter ostiarius ordinetur*, i ritu per a conferir els ordres menors. Foli 28 : *qualiter in Roma ecclesia subdiaconi diaconi et presbiteri ordinentur*. Foli 29 v.º : *qualiter subdiaconus ordinetur; ad ordinandum archidiaconum*. Foli 31 v.º : *ad consecrandum primicherium*. Foli 32 : *ordo in ordinatione sacriste; ad ordinandum archipresbiterum; qualiter diachonus ordinetur*. Foli 35 v.º : *ad ordinandum presbiterum*. Foli 38 : *benedictio super regem omni tempore dicenda; benedictio tempore concilii dicenda*. Foli 39 : *qualiter episcopus ordinetur*. Foli 41 : *ad ordinandum apostolicum*. Foli 42 : *oratio super renuntiante seculo; ordo super novicios; benedictio in consecratione monachorum*. Foli 48 v.º : *benedictio viduae; benedictio majortem accipientes*. Foli 49 : *ad ordinandum abbatem*. Foli 51 : *ad visitandos servos dei; ad visitandas ancillas; ad visitandam congregationem clericorum*. Foli 51 v.º : *ad unguendum regem*. Foli 55 : *benedictio lapidum angularium ecclesie; benedictio altaris; ordo dedicationis ecclesie*. Foli 73 : *ad benedicendum signum*. Foli 75 : *benedictio cimiterii*. Foli 77 : *benedictio altaris vel templi*. Foli 78 : *orationes super penitentes*.

Foli 81 v.º : *Incipit liber sacramentorum*, amb oracions abans de la missa i l'ordinari d'aquesta. Foli 83 v.º : Prefaci, amb bona part de la plana deixada en blanc a fi de dibuixar-hi la sigla *Vere dignum*, potser amb la representació del Calvari. Foli 84 : Després del prefaci l'oració *Aperi Domine os meum*. Foli 84 v.º : Cànon de la missa, amb un tros del foli deixat en blanc per dibuixar-hi la T del *Te igitur*. Foli 88 : Comencen les misses especials : *dominica in honorem sancte trini-*

tatis; feria ii. de angelis; feria vi. de cruce; sabbato de sancta Maria. Foli 89 v.º : *de omnibus sanctis; pro se ipso; pro quacumque tribulatione; pro pluvia; pro serenitate; pro tempestate; pro infirmis; pro defunctis; missa votiua; pro seipso.* Foli 95 : *Incipit exorcismus salis; benedictio aque; benedictiones.* Foli 106 v.º : *benedictio agrorum; thalami.* Foli 107 : *missa super nubentes.* Foli 110 v.º : *in secundiis nupciis.* Foli 111 : *super his qui a demonio vexantur.* Foli 116 : *ordo unctionis.* Foli 127 : *brevior ordo unguendi infirmum.* Foli 128 : *ordo infirmi in finem deducti.* Segueix el ritu del sepeli. Foli 137 : *benedictiones episcopales;* de les quals hi ha : *in vigilia natalis domini; ad primam missam; primo mane; in die; in sancti stephani; in sancti Jhoanis apostoli; in innocentium; in octava domini; in epiphania domini; in sancte Marie purificatione; dominica in septuagesima; dominica in sexagesima; dominica in quinquagesima;* les cinc dominiques de Quaresma; dia dels Rams; Dijous Sant; *in vigilia pasce; in die pasche; feria secunda; dominica octava pasche; item pro tota resurrectione; dominica secunda post pasca; dominica iii. in sancta cruce; in letanias; in ascensione domini; in vigilia pentecostes; in die; in octavas; in Sancti Jhoannis baptiste; in sanctorum apostolorum petri et pauli; in assumptione sancte marie; in decollatione sancti Iohannis; in nativitate sancte Marie; in sancte crucis exaltatione; in sancti michaelis; in omnium sanctorum; in natale apostolorum; in unius martiris; in natale plurimorum; in unius confessoris; in plurimorum confessorum; in natale virginum; in dedicatione ecclesie; in aniversario; in natale episcopi, benedictiones dominicales a pentecostem usque ad vigiliam natalis domini.* D'aquestes n'hi ha nou, quedant interromput el volum al verso del f. 149, a les paraules : *...vincula solvat et ad gloriam | sempiternam pervenire vos faciat amen. Quod. Alia...*

Pel que es pot veure, no és molt el que falta en aquest manuscrit, que resulta ésser importantíssim per a la història del nostre ritu. La filiació d'aquest cerimonial és francament franco-romana, si bé té algun record visigòtic. —S'hi combina ço que es refereix al cerimonial propi dels bisbes amb alguna part especialment monacal, essent de notar, en aquest darrer particular, la pregunta feta al novici de si vol *profiteri obedientiam secundum regulam Sancti benedicti.*

Aquest còdex ha pertangut sempre a la Catedral de Vich.

El present volum és un dels tres ordinaris bisbals a què fa referència l'inventari de l'any 1368. A més d'aquests, el referit inventari n'esmenta un altre, sobre el qual una nota del mateix segle XIV diu : *deficit dominus garcias asportavit.* És possible que aquest Garcia sigui el bisbe Garcia Fernández de Heredia, que en fou de Vich des de 1367 a 1387.

105. — PROSARIUM, TROPARIUM ET KIRIALE

Manuscrit en pergami; 85 folis de 213 × 142 mm.; no tot escrit d'una mateixa mà; portant text i anotació musical neumàtica, a vegades suspesa i a vegades relacionada amb ratlla incisa o pintada de vermell; lletra carolíngia en negre i vermell, amb senzilla caplletració.

Relligadura vuitcentista, en pasta negra.

Segles XI i XII.

N.º 7614 de l'inventari, i cxi del catàleg Villanueva; procedent de la Catedral de Vich.

El present llibre, més que un antifonari, que és la qualificació que li donà el Villanueva i la que porta la guarda del volum, és un tropari i prosari, a ús de l'Església vigatana.

Foli 1 : No comença el còdex. Les primeres paraules són : *...laudibus organi pneuma...* En el mateix foli, la rúbrica : *In purificatione sancte Marie*; essent probable que les ratlles anteriors es refereixin a la solemnitat de l'Epifania. De la festa de la Candelera hi ha una antífona i una prosa, acabant amb uns *versus*. Foli 2 : *In resurrectione*, amb prosa, i prosa *ad vespers*. Foli 3 v.º : *Feria secunda*, amb prosa, seguida de *alia*. Foli 7 : *Feria quinta*. Foli 9 v.º : *In natale philipi et jacob, ascensa domini*. Foli 11 : *in pentecoste*. Foli 15 v.º : *Feria tertia*. Foli 19 v.º : *In natale sancti Johannis*. Foli 23 v.º : *In natale sancti Petri*. Foli 27 : *in sancti felicis*. Foli 29 v.º : *Sancte Marie*. Foli 31 v.º : *sancti laurentii*. Foli 32 v.º : *Sancte Marie natale*. Foli 35 v.º : *Omnium sanctorum*. Foli 37 : *Sancti Martini*. Foli 38 v.º : *Sancti andree*. Foli 39 v.º : *Sancti nicolai*. Foli 40 : *in dedicatione*. Foli 42 v.º : Comença el *Kiriale*, amb diferents peces, algunes vegades farcides. Foli 44 : Col·lecció de *Sanctus* farcits. Foli 46 : Nova sèrie de *Kiries* glossats. Foli 47 : *Kiries* glossats, però escrits d'altra mà i amb anotació sobre una ratlla vermella. Foli 52 v.º : *Laudes in festivitibus*, portant l'himne angèlic glossat. Foli 54 v.º : *tropos in asumpcione sancte marie*, acabant amb un *Sanctus* glossat, que va seguit d'altres *tropos* dedicats a la Santa Creu, els quals comencen en el f. 56 v.º Foli 58 v.º : *Verses pascales de iii. mulieres*. Curiosa peça dialogada, en la qual intervenen, també, l'àngel i el mercator. Foli 60 : *Versus de peregrini...* Interessant composició referent als deixebles de Emaús. Foli 61 : No comença, però es tracta d'una peça dedicada a l'aparició de Crist a Maria Magdalena. Foli 62 : *Versus de crisma in cena domini*. Composició referent a la consagració dels sants olis. Foli 64 v.º : *sancte Trinitatis*. Foli 66 v.º : *Diebus dominicis*. Foli 68 v.º : *Plurimorum martirum*. Foli 71 v.º : *In die natalis domini*. Foli 74 : *Prosa de sancta Maria*. Foli 75 : *Kiries* i *Sanctus*. Foli 75 v.º : Prosa del Dissabte Sant. Foli 76 : *in cathedra sancti Petri prosa*. Foli 77 : *in procesione*. Foli 78 : Seqüència *victime paschalis*. Foli 78 v.º : Seqüència dels apòstols sant Pere i sant Pau. Foli 79 : Seqüència de sant Esteve. Foli 80 : Responsori de sant Pere referent a Ananies i Safira. Foli 80 v.º : Responsori de màrtirs. Foli 82 : Responsori *Quam dilecta tabernacula*, referent a la consagració d'església. Foli 84 : Seqüència *Exullemus resonemus*, referent a la Resurrecció de Crist. Acaba, en el f. 85 v.º, amb un *Kiries* glossat, referent a la mateixa solemnitat.

Ha parlat d'aquest còdex Dom Maur Sablayrolles, O. S. B., en la seva obreta *A la recherche des manuscrits grégoriens espagnols (Sonderdruck aus Sammelbände der Internationalen Musikgesellschaft., XIII, Jahrg. 2)*, traduïda en la *Revista Musical Catalana*, III, pàgs. 202, 221 a 223.

La primera part del còdex arriba fins al f. 45 inclusiu, i està amb anotació neu-màtica sense cap mena de línia tintada, pertanyent al segle XI. El f. 46 li és addició

poc posterior. Està també amb neumes sense ratlla colorida. Els ff. 47 a 60 inclusiu constitueixen un altre conjunt, que porta anotació musical, amb referència a una línia vermella. El f. 61, encara que segueix el text, és de diferent mà, així com els folis fins al 63. Els ff. 63 v.º a 74 inclusiu tornen a l'anotació musical sense ratllat de tinta, essent d'ells addició l'anvers del f. 75. Des del revers d'aquest foli fins al 77 hi ha també anotació neumàtica sense cap ratlla de color, fent l'efecte d'ésser de diferent mà que els elements anteriors; i tot això no posterior al segle XI. Els ff. 78 a 85, on torna l'anotació musical a partir de la ratlla vermella, podrien pertànyer ja al segle XII.

106. — TROPARIUM ET PROSARIUM

Manuscrit en pergami, mútil, constant en l'actualitat de 80 folis de 208 × 140 mm., a nou rengles d'anotació musical neumàtica, sobre una ratlla vermella i tres més incises, amb text en bella lletra francesa, en negre i vermell; inicials, a vegades, ornades, en vermell, blau i groc.

Relligadura de posts i llom de pell negra.

Finals del segle XII.

Inventariat amb el n.º 7613.

El present cantoral fou recollit pel canonge Jaume Ripoll i Vilamajor, qui el llegà a l'Arxiu Capitular de Vich, com a part integrant dels *Papeles varios* que ell havia recollit i numerat, dels quals el còdex resulta ésser el vol. xxxi, de la serie en quart.

El còdex comença en el foli assenyalat amb el n.º 12, iniciant-se per un *Sanctus* glossat en la part de l'*Hossanna*. Segueixen altres *Sanctus* glossats, de *Sancta Maria* (f. 12 v.º i 13). Vénen altres peces semblants i sense titulació especial, fins al f. 20, on hi ha la rúbrica *In precipuis festivitibus*, principiant aleshores una sèrie d'*Agnus dei* farcits. Foli 21 v.º : *In nomine domini incipit liber troporum atque prosarum primum ad | missam de nocte in die natalis domini*. Comença un *Gloria in excelsis* glossat, el qual, en el f. 23 v.º, va seguit de la profecia d'Isaïes glossada i d'una prosa referent al Natalici del Senyor. Foli 26 : *Ad missam de luce tropus*. Vénen, al verso, un altre *gloria in excelsis* farcit, l'epístola de sant Pau glossada i una prosa. Foli 30 : *Ad missam majorem tropus*, i a continuació un *Gloria* farcit i una prosa, la qual va seguida de *Alia prosa*. Foli 35 : *Ad vesperos*, amb el cant del *Letabundus*. Foli 36 : *Tropi in sancti stephani protomartiris*, seguit d'un *Gloria* farcit i una prosa. Foli 38 v.º : *tropi in sancti Johannis apostoli*, els quals van seguits d'una prosa. Foli 41 : Manca el full en què devia començar el *tropus* referent als Innocents, dels quals en el següent (f. 42) hi ha una prosa. Foli 43 : *tropus Circumcisionis*, amb prosa. Foli 44 v.º : *Dominica infraoctavam*. Foli 45 : *tropi in Epiphania domini*, amb prosa. Foli 46 v.º : *Ad vesperos*. Foli 47 : *in purificatione Sancte Marie tropus*, i a continuació una prosa dedicada a aquella festivitat. Foli 48 v.º : *In die Sancto Pasche; tropus* amb *gloria* glossat, epístola farcida i prosa. Foli 53 : *Feria secunda tropus*, seguit de prosa. Foli 55 : *Feria tertia tropus*, amb prosa.

Foli 56 v.º : *Feria quarta*, amb *prosa*. Foli 58 : *Feria quinta*. Manca un full entre el f. 58 i el 59. Foli 59 : *In natale Philipi et Jacobi tropus*, seguit de *prosa*. Foli 60 v.º : *Prosa in sancta cruce*, seguida del *Vexilla regis*. Foli 63 : *Tropi in Ascensione domini*. Foli 63 v.º : *Item tropi de eodem*, seguit de *Ad vespervas*. Foli 65 : *Tropus in die Pentecostes* amb *Gloria* glossat i *prosa*. Foli 67 : *Ad vespervas*. Foli 68 : *Feria secunda tropi*, amb *prosa* i *ad vespervas*. Foli 69 v.º : *Feria tertia prosa*. *Feria quinta tropus*, seguit de *prosa*. Foli 71 v.º : *In sancti Johannis baptiste tropus et prosa*. *Alia prosa*. Foli 74 : *In natale sancti Petri tropus*, seguit del *Gloria* glossat. El còdex salta deu folis, que manquen. Foli 84 : Comença per un *Gloria* glossat, seguit d'una *prosa*, que sembla correspondre a una festivitat de la Mare de Déu, potser a la de l'Anunciació. Foli 85 v.º : *Agnus Dei* farcit. Foli 86 : *prosa*. Foli 87 : *Dominica infraoctavam prosa*. Foli 88 : *in festo sancti augustini tropus*. Després d'aquest foli sembla mancar-ne un altre. Foli 89 v.º : *In festo sancti Michaelis prosa*. Foli 91 v.º : *Tropus in honore omnium sanctorum*. Manquen els ff. 92 i 93. Foli 94 : *Prosa* de sant Martí, seguida d'una altra *prosa*. Falten els ff. 95 i 96. Foli 94 v.º : *tropus in die sancti andreae apostoli*. Foli 98 : *In natale apostolorum prosa*. *In natale plurimorum martirum*. Foli 99 : *Prosa in dominicis diebus, alia prosa, alia prosa*. Foli 100 : *Prosa de trinitate*. Foli 101 : *alia prosa*. Foli 101 v.º : *Prosa sancti Thomae cantuariensis episcopi et martiris*. Foli 102 : *Gloria* glossat. Manca el f. 103. Foli 104 : Entonacions de *Benedicamus domino*. Foli 104 v.º : *in die natalis domini ad tertiam in responsorium*. Segueixen responsoris d'*Epifania*, *Santa Maria*, *in Resurrectione*, *Sante Crucis*, *de Ascensione*, *in Pentecosten*, *Sancti Joannis baptistae*, *in Sancti Petri*, *in Sancti Pauli*, *Sancti Michaelis*, *in natale apostolorum*, *in natale martirum*, *in natale confessorum*, *in natale virginum*. Foli 106 v.º : *Ad completoria in quadregessima, responsorium de confessoribus, in cathedra sancti petri ad completorium et ad tertiam*. El còdex s'interromp a les paraules : ...isto gregi vie justitie.

Ha parlat d'aquest interessantíssim manuscrit Dom Maur Sablayrolles O. S. B. en la *Revista Musical Catalana*, III, pàg. 224, i IV, pàg. 4, en un treball que és traducció del publicat en francès en els *Sammelbände der Internationalen Musikgesellschaft*, XIII, pàg. 224.

La circumstància de parlar-se en aquest còdex de la festa de sant Agustí podria indicar-ne l'origen canonical o agustiniana. El fet de portar memòria de sant Tomàs de Cantorbery indica que el còdex no pot ésser anterior als darrers anys del segle XII.

107 i 107 bis. — *ANTIPHONAE MISSARUM TAM DE TEMPORE QUAM DE SANCTIS*

Cantoral en dos volums en pergami, de 254 i 142 folis d'uns 47 × 34 cm.; text i set tetràgrames amb anotació musical a cada plana; inicials en vermell, blau i morat, i tocs de groc; excepcionalment grosses les de principi de volum.

Relligadura de posts i cuir amb gofrats siscentistes en el vcl. 1.

Segle xv.

Inventariats amb els n.º 3903 i 3904. Adquirits.

El primer dels volums s'inicia per l'*Introit* de la dominica i d'Advent, seguint fins al f. 254 (que és el darrer), el qual porta l'ofici de difunts passada de la dominica xxiii després de Pentecosta.

El volum segon comença per la solemnitat de sant Esteve, en el verset : *Eia collevitae in protomartiris stephani natalicio ex persona ipsius cum psalmista ovantes concinamus...* En el foli marcat de 121 hi ha la solemnitat de sant Tomàs apòstol i la dedicació d'església, seguint, en el f. 125 v.º, les misses de comú, i, en el f. 129, les entonacions del *Kirieleyson*; havent-hi, encara, tretze folis d'addicions i *Index*.

108. — CANTORALE MISSARUM

Libre coral de 3 folis en paper, més 114 en pergamí, més 21, més 30 en paper; solament atendibles els de pergamí; text i vuit tetragrames per plana; caplletres de bona cal·ligrafia en vermell, blau i morat; mútil; els folis són de 48 × 33 cm.

Relligadura de posts i vedell.

Segle xvi.

N.º 7080 de l'inventari. Adquirit.

Els tres folis primers són en paper, i resulten addicions del segle xviii. Foli 4: El còdex no comença. Iniciant-se pel *Comunio* del Dissabte Sant, seguit de l'ofici del dia de Pasqua, segueixen diferents misses de temps i de sants fins al f. 47, en què hi ha la missa de sant Climent papa, i en el verso el comú d'Apòstols, venint les altres misses de comú i les de la Mare de Déu. En el f. 92 v.º comença el cantoral pels *Kyries*, *Gloria*, *Credo*, *Sanctus*, *Agnus*, segons les diferents categories de les festivitats. En el f. 103 hi ha una prosa d'Epifania, seguida de les de Pasqua, l'Ascensió, Pentecosta, la Trinitat i *Corpus Christi*, la qual no acaba en el f. 112 v.º. Els folis següents són addicions posteriors no pertanyents al còdex.

109. — ANTIPHONARIUM MISSARUM DE SANCTIS

Cantoral en pergamí, constant en l'actualitat de 207 folis de 63 × 41 cm., text i sis pentagrames per pàgina; inicials d'obra cal·ligràfica de bona mà, algunes de les quals de gran dimensió, en blau, verd, morat, groc i vermell; en el f. 1 v.º, orla de colors i or.

Relligadura de posts encuirades; aplicacions de coure.

Finals del segle xvi.

N.º 7081 de l'inventari. Adquirit.

El present *Antifonari* cantoral de misses de sants comença al verso del f. 1 per l'*Introit* de la missa de sant Esteve, i hi manquen els ff. 2 i 3, i també el 5. Segueix, segons l'ordre del calendari, fins al f. 193 v.º, en què acaben les misses de sants per la indicació de la de santa Anastàsia. Els ff. 194 a 204 són addicions i canvis; addicions no totes pertanyents al mateix temps del còdex, el qual, en el f. 205, porta l'*Index* general. Al verso d'aquest foli i dels següents hi tornen a haver addicions fins al f. 207, en què el cantoral s'interromp.

Com resta indicat, el manuscrit té formoses inicials cal·ligràfiques. Les millors són en els folis actualment numerats com segueix : 1 v.º, 10 v.º, 14, 18, 21, 25 v.º, 29 v.º, 33 v.º, 39, 43, 44, 49 v.º, 54, 59, 70, 72, 74, 78, 80, v.º 81, 84, 86, 90, 96, 100, 103, 104, 107, 109 v.º, 113, 116 v.º, 119 v.º, 124, 127, 129, 132, 139 v.º, 142, 144 v.º, 146, 148 v.º, 151 v.º, 152 v.º, 157, 158 v.º, 163 v.º, 164 v.º, 165 v.º, 169 v.º, 187 i 190.

110 i 111. — ANTIPHONARIUM MISSARUM DE TEMPORE

Cantoral dividit en dos volums en pergami, manuscrits, de 145 i 123 folis d'uns 58 x 39 cm.; text i sis pentagrames per pàgina; sengles caplletres, de poca importància, en blau, groc, vermell i morat.

Relligadura de posts encuirades, defectuosa.

Segle xvii.

Inventariats amb els n.º 7082 i 7083. Adquirits.

Volum i. — Cantoral de misses de temps, començant per les paraules : *Domine demonstra mihi*, i mancant, per tant, el f. 1 del volum. Segueix, amb algunes mutilacions de folis, fins al Dissabte Sant en el f. 144, havent-hi el f. 145, que resulta d'addicions.

Volum ii. — El cantoral que ens ocupa comença, al verso del f. 1, per la missa de Resurrecció del Senyor; foli que, evidentment, és posterior al comú del còdex. Arriba aquest al f. 120, on hi ha la dominica xiiii després de Pentecosta. Manquen després tres folis, havent-hi en el següent la seqüència de Pentecosta, que acaba en el f. 122, el qual devia ésser el darrer del còdex; terminant amb les lletres *PS Laus deo honor et gloria*. El verso d'aquest foli és en blanc, seguint un foli d'addicions fetes en el segle xviii.

112. — MISSAE IN HONOREM SANCTI JOSEPH

Quadern cantoral en pergami; deu folis de 33 x 24 cm.; cinc pentagrames per plana; text en lletra itàlica, en vermell i negre; dues grans inicials en els ff. i v.º i vi v.º.

Coberta de senzill pergami.

Segle xvii.

N.º 5500 de l'inventari. Adquirit.

El cantoral que ens ocupa pertanyé al Gremi de Fusters de Vich. Al verso del f. 1 comença l'introit de la missa de sant Josep. En el f. 2 v.º hi ha el *gradual*. Al verso del f. 3 hi ha el *tractus*. Al verso del f. 4 hi ha l'*Ofertori*. En el f. 5, el *Comunio*. Foli 6 recto : En blanc. Al verso comença l'introit d'una nova missa amb gradual en el f. 7 v.º Foli 9 v.º : Hi ha la rúbrica *Si celebratur temporale paschali omittitur gloria et ejus loco dicitur aleluya*. L'*ofertori* va en el f. 10, i el *Comunio* també.

113 i 114. — *ANTIPHONALE OFFICII TAM DE TEMPORE QUAM DE SANCTIS*

Cantoral manuscrit, en dos volums en pergami de 137 i 134 folis; amb text i anotació musical relacionada amb una ratlla vermella i una altra de groga; vuit línies per plana d'uns 47 × 34 cm.; caplletres de poca aparença, en vermell blau i morat, amb una d'excepcional al principi del volum santoral.

Relligadura de posts i cuir, amb gofrats del segle xvii en el vol. i.

Segle xiv.

N.º 3902 i 3901 de l'inventari. Adquirits.

El primer volum comença pels versets de vespres de la dominica i d'Advent, seguint tot l'any, fins al f. 136 v.º, en què hi ha el referent a la festivitat de la dominica de la Trinitat, truncant-se el còdex en el foli següent, en l'antífona de laudes que diu : ...*gloria perpes honor tibi sit o trina potestas laus...*

El segon volum comença per la festivitat de sant Esteve en el verset *externa die dominus magnus est...*, havent-hi en el f. 100 la festivitat de santa Catarina i el començament del comú d'Apòstols seguit dels altres oficis de comú, que arriben al f. 112, seguint-ne vint-i-dos d'addicions dels segles xiv, xv, xvi i xvii.

115. — *CANTORALE OFFICII DE COMMUNI ET DE SOLEMNITATIBUS BEATAE MARIAE VIRGINIS*

Manuscrit en pergami; 21 folis de 38 × 27 cm.; sis pentagrames i text per plana; colors negre, vermell i blau; senzill.

Relligadura de posts i badana.

Segle xvii.

N.º 7078 de l'inventari. Adquirit.

El còdex comença, en foli assenyalat de xvii, en l'antífona *Sacerdos et Pontifex*, de comú de confessors pontífexs. Manca el f. xx, seguint tot el comú, i acabant en el f. xxv amb l'ofici de dedicació d'església. Foli xxv v.º : Ofici de la Purificació de la Mare de Déu, seguit dels de l'Anunciació, la Visitació, l'Assumpció, la Nativitat, la Concepció, i comú de les festivitats marianes. Termina en el f. XLVIII, en què comença el temps pasqual.

116. — *LIBER RESPONSORIORUM ET INVITATORIORUM*

Cantoral manuscrit en pergami, de 15 més xciv folis de 38 × 26 cm.; text i nou tetragrames amb anotació musical per plana; senzilles caplletres en vermell i tocs de groc.

Relligadura de posts i vedell avellanat.

Finals del segle xv.

N.º 7617 de l'inventari. És de la Seu de Vich.

Es comprèn que aquest volum era començat perquè servís de capbreu al beneficiat ordenador dels aniversaris de la Catedral de Vich, però que, no havent-se omplert el volum, fou aprofitat tot el que restava en blanc per a escriure'l com si

fos un *Responsiorier* i *Invitatorier*. De la primera destinació en resten els quinze fulls primers, la majoria dels quals tenen anotacions en magnífica lletra notarial del segle xv, havent-hi el f. 14 en què s'escrigué, en 1569, una ordinació referent a sepultures i oficis de difunts.

Foli 1 : Responsori de vigília de Nadal, seguint altres responsoris d'Epifania, Anunciació, Pentecosta, Corpus, sant Joan, vigília de sant Pere, festivitat de sant Pere, Nativitat de la Mare de Déu, vigília de Tots-Sants, sant Jordi, i altres que ocupen els vuit primers folis. El f. ix comença a apuntar invitatoris des del dia de Nadal, tant de festivitats de temps com de sants, arribant aquesta part fins al f. lvi, seguint dos folis d'índex i començant pel verso del f. lviii els responsoris d'Advent, de Nadal i de les altres festes, havent-hi, en el f. lxxi v.º una sèrie d'entonacions de *Benedicamus domino*, i en el f. lxxiv, una prosa de Nadal, seguida de les d'Epifania, Pasqua, Ascensió, Pentecosta, sant Pere, Assumpció de la Verge, Nativitat, Tots-Sants, dia de sant Esteve i sant Joan apòstol, arribant així al f. xcii, que va seguit de dos d'altres d'addicions referents a sant Miquel arcàngel, sant Just, sant Jordi, apòstols i antifona *Regina coeli letare*.

117. — LIBER PROCESSIONARIUS ECCLESIAE CATHEDRALIS VICENSIS

Manuscrit en pergamí, de 10 més 179 folis de 17 x 13 cm.; sis rengles de text i anotació musical aquitana, sobre una línia vermella i a vegades una altra de groga; text en negre i rúbriques; inicials de cal·ligrafia en vermell, blau i verd.

Relligadura de posts i vedell avellanat.

Segle XIII.

Inventariat amb el n.º 7612, i amb el cxxiv pel Villanueva, ja que pertany al Capítol Catedral de Vich.

Els deu primers folis són addicions; començant, en el f. 1, amb un responsori referent a Nadal, que s'inicia : ...*puer natus est nobis*. Foli 1 v.º : *Tropus ad missam in die natalis*. Foli 2 v.º : *Tropus in die sancto pasche*. Foli 3 v.º : *Verbena*, referent al dia de Nadal. Foli 4 v.º : Entonacions del *Gloria*. Foli 5 : *In festo sancti Justi*. Responsori pertanyent al segle xv, amb anotació musical sobre tetragrama.

Foli 1 : *Incipit liber procecionum totius anni; Primo die sabbati in prima dominica de adventu domini ad procecionem sancte Marie*. Segueix tot el que es refereix al propi de temps. Foli xci v.º : Comença el santoral : *Incipiunt responsoria et antifonae ad procecionem in claustro*, iniciant-se per la processó de la festa de sant Esteve. Foli cli : Comencen, sense títol especial, les entonacions, iniciant-se amb la demanda de benedicció al bisbe celebrant, acabant amb els versets de la consagració dels sants olis, en el f. clxvi. Foli clxvii : Addició amb l'anvers en blanc, i, en el revers, amb el *Benedicamus domino*, del segle xv. Foli clxviii : Responsori de sant Llorenç, acabant amb el *Benedicamus domino* en el f. clxix, composicions que poden pertànyer al segle xiv. Foli clxx : Responsori *Recordare domine testamenti tui*, de temps de tribulació, de finals del segle xv. Foli clxxi : Responsori

Tu es petrus, i altres, que poden correspondre al segle XIV. Foli CLXXV : Rúbrica referent a les processons de pregàries. Foli CLXXVI : Entonació del començament de l'evangeli de sant Joan. Foli CLXXVII : Altres responsoris anotats musicalment, del segle XIV. Foli CLXXIX : Taula de les principals peces responsorials contingudes en el volum.

Dom Maur Sablayrolles, O. S. B., ha parlat d'aquest còdex en la *Revista Musical Catalana*, IV, pàg. 225.

118. — *LIBER PROCESSIONARIUS MONASTERII STAGNENSIS*

Manuscrit en pergami; cxcii folis de 14 x 11 cm.; text en gòtic rodó, vermell i negre; anotat musicalment sobre tetragrama de dues ratlles incises i intercalades entre una de groga i una altra de vermella; a cinc línies per plana.

Relligadura de posts i pell negra.

Segle XIV.

N.º 3880 de l'inventari. Adquirit.

El f. I comença : *Incipit liber pro | ces | sionum totius | anni Est monas | terii stagnensis*. Comença amb neumes per a l'expressió *Asparges me...* Foli II : *Dominica prima in adventu domini*. Foli VIII : *In festo natalis domini*. Segueixen sant Esteve, sant Joan, els Innocents, la Circumcisió, l'Epifania, l'octava d'aquesta festa i dominiques següents. Foli XXV : Dominiques de *Septuagesima*, *Sexagesima*, *Quinquagesima*, *Quadragesima*; dominiques de Passió i de Rams; Dijous, Divendres i Dissabte Sants. Foli LXXXIII : *In die sancto pasche*, dominiques següents, rogacions, l'Ascensió, dominica post Ascensió. Foli C : Vigília i dia de Pentecosta i dominica següent. Foli CIII v.º : *In solemnitate eucaristie domini*, seguint les dominiques fins a la de la Trinitat. Foli CXVI : *Incipit sanctorale totius anni et primo in festo Sancti Nicolai*. Segueixen sant Sebastià, sant Vicens, la Conversió de sant Pau, la Purificació, santa Àgata, santa Eulàlia de Barcelona, l'Anunciació, sants Felip i Jaume, la Santa Creu, sant Bernabé, sant Quirze i santa Julita, sant Joan baptista, sant Pere i sant Pau, sant Cristòfor, sant Benet, santa Margarida, santa Maria Magdalena, sant Jaume, santa Anna, sant Feliu de Girona, sant Domènec, sant Llorenç, l'Assumpta, sant Bartomeu, sant Agustí, la Degollació de sant Joan, el Natalici de la Mare de Déu, l'Exaltació de la Santa Creu, sant Mateu, santa Tecla, sant Miquel arcàngel, sant Jeroni, sant Lluc, sant Benet, sants Llucià i Marcià, sants Simó i Judes, Tots-Sants. Foli CLXIX : Dedicació de l'església, la Passió de la imatge de Crist, sant Martí, sant Enric, santa Cecília, santa Catarina. Foli CLXXIV : *In natale apostolorum et evangelistarum*, seguint el de molts màrtirs, un màrtir, confessors i verges. Foli CLXXX : *In quadragesima dicitur istud responsorium ad completorium, i responsoria in commemoratione defunctorum*. Termina, en el f. CXCII, amb l'absolta, essent les darreres paraules : *...quando coeli moventur*. En l'espai que resta en blanc al verso d'aquest foli fou posada l'antífona *sacerdos et pontifex* en addició del segle XVII amb tetragrama.

A la llista dels còdexs que en 1820 posseïa l'església de l'Estany com a provi-
nents de l'antiga canònica, amb el n.º 6 s'hi posa un *manual pel chor en solfa comensa*
Asperges me. És el còdex present, que adquirírem d'un antiquari en 1907.

119. — *PROCESSIONARIUS LIBELLUS*

Manuscrit en pergami; 16 folis de 158 × 118 mm.; cinc tetràgrames de solfa per plana, en negre
i vermell; inicials amb imbricacions morades.

Coberta senzilla de pergami.

Segle xv.

N.º 6030 de l'inventari. Adquirit.

Conté les processons de la Purificació, del Dimecres de Cendra, del Diumenge
de Rams, del mandat i de sepli.

120. — *PROCESSIONARIUS LIBELLUS*

Manuscrit en pergami; 48 folis de 16 × 11 cm., a quatre pentàgrames d' anotació musical i text
a cada plana; lletra itàlica en negre i vermell, i caplletres en blau; aquestes de tradició gòtica.

Relligadura en pergami, moderna.

Finals del segle xvi.

Inventariat amb el n.º 3945. Adquirit.

Comença amb l'antífona *Adorna thalamum tuum*, seguint ço que es refereix a la
solemnitat de la Candelera, a les dels Rams, a la processó de l'Espina, al Diven-
dres Sant i a la benedicció de fonts baptismals, acabant amb les lletanies. Curio-
ses particularitats en els textos litúrgics.

121. — *LIBELLUS CANTORALIS*

Manuscrit en pergami; 12 folis de 15 × 11 cm.; a cinc tetràgrames per plana; anotació musical
i text en negre i vermell, gòtic.

Senzilla coberta de pergami, portant escrites quatre devotes deprecacions a les plagues del Re-
demptor.

Segle xv.

N.º 7074 de l'inventari. Adquirit.

Comença per l'absolta de difunts; a la qual segueix l'invitori de comú de
verges, el responsori de benedicció de candeles, el de la imposició de cendres, el
de benedicció dels rams, un de Dijous Sant, un altre referent als impropis de la
Passió i Divendres Sant, i acaba amb un responsori eucarístic.

122. — FRAGMENTA MANUSCRIPTORUM CANTORALIUM

Recull de 16 folis en pergami, procedents de diversos volums, portant anotació musical de neumes; sense ratlla colorida els sis primers i amb ratlla vermella els altres; quasi tots escrits a dues tintes i amb inicials decoratives. Mida màxima : 34 × 25 cm.

Moderna relligadura en mitja pasta.

Folis 1 i 2 : segle x; ff. 3 a 5 : segle xi; ff. 6 a 8 : segle xii; els restants : segle xiii.

Inventariat amb el n.º 5391. Adquirit.

Folis 1 i 2 : Porten responsoris de leccionari en la part corresponent al mes de setembre, de conformitat amb el que diu una de les rúbriques que poden llegir-s'hi : *Feria iiii. in mense Septembri hebdomada tertia vel quarta*. Folis 3 i 4 : Pertanyen a un prosari portant la rúbrica *versus puerorum ante balvas*, o sia *el Gloria laus et honor* que es canta en la benedicció dels rams. Foli 5 : Full de leccionari amb el responsori *Cunctipotens Deus*. Foli 6 : Full d'un missal en la part corresponent a la Nativitat de la Mare de Déu i commemoració de sant Adrià màrtir. Folis 7 i 8 : Dos folis d'un cantoral en els quals hi ha la part que correspon a la *Dominica iv* després de Pasqua i dies següents, entre altres la *feria iiii*. Folis 9, 10, 11 i 12 : Quatre folis d'un cantoral de la missa, amb rúbriques referents a la festivitat de sant Joan apòstol i evangelista, la Purificació de la Mare de Déu i *feries v* i dissabte després de Pasqua. Foli 13 : Full d'un cantoral de la missa, amb rúbrica referent a sant Maurici. Folis 14 i 15 : Folis referents a un altre cantoral de la missa, amb rúbriques referents a sant Marc evangelista i a sant Vidal màrtir, i també a sant Bernabé apòstol i sants Gervasi i Protasi. Foli 16 i darrer : Fragment d'un altre cantoral molt mutilat, amb el verset *verba mea auribus...*

123. — FRAGMENTA MANUSCRIPTORUM CANTORALIUM

Recull de 13 folis, pertanyents a diversos manuscrits en pergami, escrits en vermell i negre, amb inicial decorativa en els ff. 1 i 7; anotació musical neumàtica sobre ratlla vermella sols en els quatre darrers folis, ja que els altres la porten grafit; mida : 24 × 16 cm.

Relligadura en mitja pasta, moderna.

Folis 1 i 2 : segle xi. Folis 3 a 9 : segle xii. Els altres : segle xiii.

Inventari n.º 5392. Adquirit.

Foli 1 : Full d'un responsorial amb les rúbriques de viii calendes de febrer, festivitat *sancti felicis*, i 7 calendes de febrer, festivitat de sant Marcel. Foli 2 : Fulla d'un prosari amb referència a la festa de la Purificació de la Verge. Foli 3 : Fragment d'un foli responsorial al·lusiú a la festivitat de santa Àgata. Foli 4 : Foli d'un còdex procedent de Ripoll i regalat al bisbe Morgades per l'historiador del monestir, senyor Josep M.ª Pellicer, portant un responsori referent al dia de Nadal. Folis 5 i 6 : Fulls d'un cantoral responsorial, amb composicions al·lusives a l'Encarnació del Verb. Folis 7 i 8 : Dos altres folis del cantoral anterior, amb refe-

rència a santa Margarida. Foli 9 : Composicions al·lusives a la mort de la Verge. Folis 10 i 11 : Fulls d'un prosari pertanyents a la festivitat de Nadal. Foli 12 : Full d'un cantoral, amb les entonacions de *Benedicamus domino*. Foli 13 : Full amb una prosa dedicada a sant Vicens.

124. — *OFFICIUM DEFUNCTORUM*

Manuscrit en pergami, mancat de començament; 48 folis de 87 × 66 mm. i 53 × 36 de caixa; 12 ratlles tirades per plana; lletra gòtica rodona en negre, i rúbriques, majúscules i caplletres de calligrafia, en vermell i blau. Dolenta conservació a causa d'humitats.

Desornat.

Segle xv.

N.º 7066 de l'inventari. Adquirit.

Foli 1 : Comença amb l'oració, incompleta, *Deus bene largitor*, de difunts, iniciant-se el text amb les paraules : *amator quaesumus clementiam tuam...*, corresponents al final de les vespres. Segueixen les oracions *Deus qui nos patrem* i *Fidelium Deus*. Foli 2 : Primer nocturn de matines. Foli 11 : Segon nocturn. Foli 21 : Tercer. Foli 32 v.º : Psalms de laudes. Foli 44 v.º : Psalm *Benedictus*. Folis 47 i 48: Oracions de difunts. Es comprèn que aquest còdex continuava portant les hores i segones vespres; però tot això manca en el manuscrit, que devia constituir un veritable manual de butxaca.

125. — *ORDO ORATIONUM ET VERSICULORUM RESPONSORIORUMQUE DICENDORUM IN OFFICIIS ET ABSOLUTIONIBUS DEFUNCTORUM*

Manuscrit en pergami; vi folis de 22 × 15 cm.; escrit en lletra itàlica a ratlla tirada, en negre i vermell; planes filetades i 16 línies de text; inicials en blau i vermell.

Relligadura en mitja pasta, moderna.

Segle xvi (1584).

N.º 4603 de l'inventari. Pertany a la Catedral vigatana.

En el f. 1 hi ha el títol ja transcrit, seguit de rúbrica en català; i al verso del f. 6 acaba : *Dicto Kirie eleison | dicitur Pater noster*.

El present còdex ha de considerar-se com a datat, ja que el maig de 1584 foren pagats al pergaminaire de Sant Hipòlit 6 sous per quatre pergamins per a fer un llibret per a les oracions de les absoltes i processons. (*Arxiu Capitular*, comptes de 1579 a 1589.)

126. — *RITUS CONTRA FULGURA ET TEMPESTATEM*

Manuscrit en pergami, portant els folis d'xi a xxx; incomplet; de 22 × 15 cm. i 13 × 10 de caixa; 12 ratlles tirades; text en gòtic rodó, negre i vermell; inicials calligràfiques en vermell, blau i morat, amb rasgueigs.

Relligadura feta amb un vell pergami.

Finals del segle xv.

N.º 4001 de l'inventari. Adquirit.

Foli xi : *Contra fulgur et tonitrua et | tempestatem et grandinem sacerdos | primo accepta stola se debet mu | nire sanctae crucis signo. Deinde in | terra faciat crucem in qua scribat | ut sequitur...* El còdex dibuixa una creu, entre els braços de la qual hi ha escrites les paraules : *Jesus nazarenus = Sidrach = Misach = et Abdenago*. Segueix el ritu de comú i de temps, quedant el còdex truncat, en el foli xxx, a l'oració : *Deus qui unigeniti fi | lii tui domini nostri Jesuchristi | precioso sanguine huma | num genus...*

127. — TRACTATUS DE ARTE BENE MORIENDI

Manuscrit en pergami, mútil al mig i al final; 24 folis de 24 × 19; text a ratlla tirada, escrit en gòtic rodó en negre i vermelló, amb inicials de cal·ligrafia en vermell, blau i morat; 16 ratlles en caixa de 14 × 19 cm.

Relligadura de posts i pell negra, desconjuntada.

Segle xv.

Inventari n.º 7570 i cxxv del catàleg Villanueva. És del Capítol de Vich.

Comença en el f. 1 : *Incipit tractatus de arte bene moriendi. | Cum de presentis exi | lii miseria mortis | recensitus propter mo- | riendi imperitiam mul | tis non solum laicis | verum etiam religiosis atque devotis...* La introducció diu que el volum tindrà set *particulae quarum prima est de laude mortis et scientia bene moriendi*. La segona devia tractar de *temptationes morientium*; la tercera devia ésser *interrogationes*; la quarta *quasdam instructionum cum obsecrationibus*; la quinta devia portar *exhortationes*; la sexta *orationes dicendas super agonizantes*; la setena *quemdam revelationem cum sua practica oportuna*. La primera divisió arriba fins al verso del foli 4, on comença la segona; començant la tercera al verso del f. 10, on hi ha una espècie d'examen detallat per al penediment dels pecats; la *particula* quarta comença en el f. 14; la quinta al verso del f. 17, trobant-se el volum molt mancat entre els folis 19 i 20, on hi ha l'acabament de l'oració primera, terminant el manuscrit al verso del f. 24, on hi ha la rúbrica *quando anima egreditur*.

Es comprèn que el present volum degué servir, per espai de molts anys, per a ajudar a bé morir als preveres de la nostra Catedral, havent-nos arribat amb notes marginals que demostren que en el segle xvii devia ésser a la sagristia a la disposició dels sagristans, alguns dels quals, el mateix que els escolans, consignaren llur nom en els seus marges.

Un dels inventaris del segle xv parla del present volum, en termes que no donen lloc a cap dubte, com d'un llibre dels fermats amb cadena i donat per mossèn Gabriel Cogolls. Una de les tapes conserva encara la peça de ferro on devia anar soldada la cadena. Deu ésser del tot perdut el llibre de *sacramento Eucharistie*, donat pel mateix Cogolls i fermat en el faristol amb cadena.

128. — *MARTYROLOGIUM ADONIS ET NECROLOGIUM SANCTI PETRI VICI. OPUSCULA SANCTORUM PATRUM. REGULA CANONICA AQUISGRANENSIS. MARTYROLOGIUM ADONIS ET NECROLOGIUM SANCTI PETRI VICI.*

Conjunt de quatre manuscrits en pergami, escrits en negre i vermell, de 313 folis d'uns 31 x 23 cm. Relligadura en pasta negra, feta amb poca cura en el segle XVIII.

Inventariat amb el n.º 7522, i amb el XLVII pel Villanueva. Pertany a la Catedral de Vich. El Llic. Rynd. Segimon Cunill ha parlat detingudament d'aquest volum en el *Butlletí del Centre Excursionista de Vich*, vol. 1, pàgs. 51 i 52.

La primera obra del volum és un exemplar del *Martirologi de Ado Arcabisbe de Vienne*, volum que era usat en les nostres esglésies. Ocupa fins al foli 134 inclusiu, faltant-li la primera fulla, la qual devia contenir el pròleg, que acostuma a ésser un text de sant Agustí titulat *Quo genere cultus sancti Martires venerandi sunt*, tret del llibre xx, cap. xxi, *contra Faustum*, mancant-li també les primeres ratlles de l'obra *adoniana*, o sia del *Libellus de festivitibus sanctorum Apostolorum*. El nostre còdex comença amb les paraules : *...de circuncisione crediderant in ponto galatia | capadocia assia et bithinia...* les quals pertanyen al primer apartat dedicat a sant Pere apòstol. En el f. 9 fineix el primer llibre i comença la notícia dedicada a sant Joan baptista, venint el propi martirologi a iniciar-se en el f. 10 als ix de les calendes de gener, vigília de la Nativitat del Senyor, i seguint fins a l'acabament del f. 124, on hi ha les darreres paraules : *...tumbam miracula creberrime fiunt | Finit deo gratias Amen*. El nostre text porta nombroses importants notes marginals escrites en els segles XI, XII i XIII, les quals responen al *necrologi* de la Catedral de Vich.

Aquesta part del volum sembla escrita al *Scriptorium* de la mateixa Seu vigatana en ple segle XI, essent la lletra carolíngia i posada a dos corondells de 27 ratlles i amb caixa d'uns 25 x 19 cm. Els principis de mes acostumen portar caplletres grolleraament traçades en negre, vermell i groc.

El text correspon al vol. LXIII de la *Patrologia Latina* del Migne, cols. 181 a 420.

El martirologi i necrologi que ens ocupa és mencionat a vegades amb els noms de *Martirologi B* o *segon*.

La segona obra del volum és un fragment de diversos opuscles breus de sants pares. Comença en el f. 125 i arriba fins al 129 inclusiu, en què s'interromp, trobant-se dos folis més ficats entre altres fulls del volum, o sia els numerats 152 i 153. Aquesta part del còdex és evidentment de la mateixa mà, i presenta les mateixes característiques que el *Martirologi* que hem citat, corresponent com ell al segle XI i portant al començament del text una caplletra ornada i feta en negre, vermell i groc.

Foli 125 : *Incipit epistola Beati clementis | urbis Rome Episcopi. Quem Misit ad | beatum Jacobum fratrem domini de or | dinatione clericorum. | Clemens jacobo carissimo. Quoniam | sicut a petro apostolo accepimus | omnium apostolorum principe qui | claves regni accepit...* Acaba aquest text en el f. 129, amb les paraules : *...deus te ve-*

rum verumque | incolumen custodiat amantissime frater Amen. Correspon al vol. cxxx de la *Patrologia Latina* del Migne, cols. 19 a 44.

En el mateix f. 129 v.º : *Incipit prologus sancti augustini episcopii | quid sit differentia inter angelos bonos | et malos et quomodo oportet | homini ut sit bonus Desideramus | fili bonum anuntiare vobis.* S'interromp en el mateix foli. Foli 152 verso : *Prologus in genesi | prologus est prelocutio sive prefa | tio...* Foli 153 v.º: *Jheronimus | Post ascensionem christi ad celos omnes sanctorum animas...* El còdex queda truncat al cap de poques ratlles.

Del f. 130 al 151 inclusiu, i del 154 al 176 inclusiu, es troben molt desordenats, i donant en text molt truncat, els capítols d'una *Vita canonica aquisgranensis*, segons ordinació del concili carlovingi de l'any 816. El text pròpiament comença al verso del f. 154 en dues fulles que donen l'aire d'haver estat escrites al començament del segle xiv, demostrant aquestes, i algunes altres que hi ha intercalades, que el còdex ja aleshores fou completat posant-s'hi nous els trossos on feien falta. En el citat foli hi ha l'epígraf : *In nomine domini dei summi incipit prologus de excerptis diversorum patrum de ordinibus sacris.* Terminat aquest pròleg, segueix la taula dels capítols, començant el text al verso del f. 157, on hi ha una T en vermell que no fou acabada d'ornar i que devia constituir una interessant miniatura. El còdex segueix bastant bé dins al f. 176, on han de col·locar-se, convenientment arreglats, els fulls, ara incoherents i mal lligats, que van des del foli 130 al 151.

Aquesta part del còdex, que és de ratlla tirada, pertany al segle xi, portant les planes unes 30 ratlles de text, amb caixa de 24 per quasi 18 cm.

El text del concili d'Aquisgran es troba en el vol. xiv de la *Collectio conciliorum* del J. D. Mansi, cols. 147 a 246.

Foli 177 (fig. 19): Sense començament s'inicia el manuscrit del *martirologi d'Adó* més antic que posseeix la Seu d'Ausona. El text comença per les paraules : *utebatur sed lineis Solusque ingrediebatur templum et fixis geni | bus orabat pro populo...*, corresponents a la llegenda de sant Jaume; la qual cosa indica que el còdex està mancat de tot allò que correspon al text de sant Agustí (que, com ja hem dit, serveix de pròleg en altres manuscrits), i de les notícies referents a sant Pere, sant Andreu, sant Jaume el Major, sant Joan i sant Felip. Segueix el text a ratlla tirada i acompanyat de notes referents al *Necrologi* fins al f. 313, el revers del qual és molt gastat, però suficient per a donar a comprendre que el text queda interromput, al començament de la llegenda del *iii. idus de desembre*, en les paraules : *...Danielis prophete. Rome sancti Damassi papae qui rexit ecclesiam...*, que corresponen al ja esmentat vol. cxxiii de la col·lecció Migne, cols. 184 a 412.

Aquest *Necrologi* va escrit en lletra carolíngia que encara guarda alguns lleus records de l'escriptura visigòtica, devent atribuir-se a la segona meitat del segle x, ja que en el f. 273, als xi de les calendes de setembre, consta la commemoració de la

dedicació de la Catedral de Vich l'any MXXVIII. Com que aquesta indicació és feta al marge del foli, resulta que el volum degué ésser escrit abans de l'any ja citat. Acaba de confirmar això que diem sobre l'època en què va ésser escrit el volum, l'haver-hi addicions textuais i marginals que pertanyen a finals de la desena centúria. Aquest còdex sembla escrit aquí a la nostra terra, i és conegut amb els noms de *Martirologi A primer o més antic*.

El pare mestre Enric Flórez, en el vol. XXVIII de la seva *España Sagrada*, publicà (pàgs. 313 a 323) una sèrie de notes tretes dels vells *Necrologis* de la Seu d'Ausona.

129. — *MARTYROLOGIUM ADONIS. NECROLOGIUM ECCLESIAE SANCTI PETRI VICI. FRAGMENTA OPERUM SANCTORUM PATRUM.*

Manuscrit en pergami, constant, en l'actualitat, de 122 folis de 35 × 25 cm.; escrit a dos coronells, en negre i vermell. Està format per dos llibres, del tot independents: el primer complet, en 106 folis; l'altre més antic i sense principi ni final. Escripura carolíngia (ben arcaica en els darrers 16 fulls, però ja presentint la lletra gòtica en els anteriors), que té algunes caplletres ornades i abundància de notes marginals, amb unes 27 ratlles i caixa de 27 × 19 cm., i 34 ratlles per plana, de 30 × 19 cm. de caixa.

Relligatge en pasta, de pell negra, del segle XVIII.

El martirologi fou escrit a finals del segle XII; les notes marginals, o necrologi, són dels segles XIII i XIV; els fragments patristics foren escrits l'any 1061.

N.º 7520 de l'inventari, i XLIII del Villanueva. És de la Seu de Sant Pere de Vich. Ha parlat d'aquest llibre el *Butlletí del Centre Excursionista de Vich*, vol. I, pàg. 53.

Foli 1 : *Incipit Martirologium quo | genere vel ritu sancti martires | venerandi sunt. Ex libris Augustini episcopi | Populus christianus | memorias martirum re | ligiosa sollemnitate | concelebrat et ad ex | citandum imitationem...* Acaba al verso amb la frase : *...Post ascensa Christi per | sacramentum memorie celebratur.*

En el mateix f. 1 v.º : *Incipit libellus de sanctorum festivi | tatibus apostolorum et reliquorum qui discipuli aut vicini aut succesores | que ipsorum apostolorum fuerunt | sexto Kalendas ianuarii | Vigilia Natalis domini, Eodem die apud Antiochiam Sirie. Acaba al verso del f. 106, a 10 de les calendes de gener, amb la frase : Hic beatissimo fine glorificatus | sepultus est in beati Clementis episcopi et martiris ecclesia | ubi ad comendandam eius sanctitatem ad eius | tumbam miracula creberrime fiut | Finit deo gratias amen.*

Foli 107 : Es tracta d'un altre manuscrit més antic i sense principi. Les primeres paraules són : *...hominum propagata est qui obliti creato | rem suum Deum multa scelera facientes irri | taverunt deum ad iracundiam pro qua offen | sa inmissit Deus diluuium et perdidit omnes...* Acaba, en el f. 110, amb les paraules : *...procu-rante ipso domino nostro jesu | Christo qui cum eterno patre et spiritu sancto vivit | et regnat Deus per infinita seculorum secula Amen.* Seguidament : *Sermo Sancti Fulgentii episcopi | testificor coram deo et christo jesu | per adventum ipsius ad regnum eius...* Acaba, al verso del f. 111, amb les paraules : *...ad viden | dam patriam celestem beatitudinem clar | itatis eius in qua vivit et regnat Deus per omnia |*

secula seculorum amen. En el mateix f. 111 v.º : *Iheronimus ad Nepotianum presbiterum de moribus clericorum | Omnia festa...* Acaba en el foli següent, amb les frases : *De aliis loqueris tua sententia jus | dicaris et in ipsis reprehendas | quae in aliis arguebas.* En el mateix f. 112 : *Iheronimus | epistola ad Eustochium de probitate morum.* Foli 112 v.º : *Non expedit aprehenso ara | tro respicere postergum nec | de agro reverti domum...* Acaba, en el f. 114, amb els mots: *esse | incipe quod futurus est et audies a Domino | tuo. Pone me sicut umbraculum in cor | de tuo et sicut signaculum in brachio | tuo.* Foli 114 : *Iheronimus de condicione primi hominis | adam protoplastus et colonus para | dissi ad imaginem dei factum...* Termina, en el foli següent, amb : *iste est semper pater | patriarcharum et prophetarum.* En el mateix f. 115 : *Noticia Augustini | de Archa testamenti | dei | Propheta yeremias tempus templi | capiendi prenoscens...* Acaba dient : *...ut finem ministerii eius | imponeret et simul sint usque in hunc diem.* Foli 115 v.º : *Iheronimus | Quia ecce in diebus illis in tempore | illo hoc est aporinquante die.* Té fi en el foli següent: *...ibunt in | combustionem eternam iusti autem in vitam | eternam.* Foli 116 : *Sermo Sancti Augustini episcopi de pro | bitate morum | Dilectissimi inquit nunc filii dei sumus.* Acaba, al verso del f. 117, amb les paraules : *sola dicer | nit inter filios dei et filios diaboli.* Foli 117 v.º : *Ihero | nimus de anti-christo | in fine mundi Jesus-Cristus qui consurgere | habet de modica gente id est de tribu David...* Acaba, en el foli següent: *...errorem de | cipient etiamsi fieri potest electos.* Foli 118 : *De perjuriis et falso testimonio | Predicandum est ut perjurium fideles ca | veant et ab hoc summopere abstineant...* Termina al verso : *neque in sua | domo recipiat. De positio terrae | qualiter terra super aerem.* En el foli següent hi ha la rúbrica *Dialogrum*, amb un tros dels diàlegs de sant Gregori i un fragment de sant Agustí sobre les ànimes dels difunts, seguint les rúbriques : *De dimittendo debito vel peccato, De flagellis Dei, De manifestis oculisque peccatis, utrum martires in beneficiisque eorum orationibus conferuntur ipsi interesse credendis in rebus humanis, De abstinentia carnis et vini, Quae sit differentia paradisorum, Sermo Sancti Augustini de die iudicii, Epistola Sancti Iheronimi ad clerum;* i finalment un altre fragment de sant Jerònim de defectuosa conservació, terminant el manuscrit, al verso del f. 122, amb les paraules : *prestante hoc omnipotens Deus qui vivit et regnat in secula seculorum.* Segueix la subscripció de l'amanuense en lletres vermelles : *Finiit libellus qui est scriptus | sub ordinatione Ermemiri | sacerdotis in sede Vici. In | anno Millesimo lxi. ab in | carnatione christi et in tempore | phylipi regis Franchorum | anno vii. Regni eius.* Segueix encara la paraula *Iheronimus* i dues ratlles d'un text quasi il·legibles, demostrant que, amb tot i la subscripció, el còdex encara devia continuar portant alguns fragments d'obres morals dels sants pares.

El martirologi resulta repetició del publicat pel *Migne* en el vol. cxxiii, cols. 179 a 420, de la *Patrologia Latina*. Pot dir-se que el còdex és datat a 4 de les nones de març, ja que al verso del f. 16, després de la commemoració dels sants pertanyents a la diada, en lletra igual a la del text, es llegeix : *Item ipso die in vico au |*

¶ Et beatorum apostolorum symonis cananei qui et zelotes
scribitur & taddaei qui etiam iudas iacobi legitur & alibi appel-
lat lebeus quod interpretatur corculus. Et quibus taddaeus apud mero-
potamiam symonem uero egyptum tradunt predicasse. Unde simul
pseudam ingressi cum fide christi innumeram gentem ipsius multa-
dine subdidissent & ecclesia domini late fundata uideretur mirro
ibi cursum uisus expletus beata costantina consumauerunt ho-
norifice sepulta a populo christiano quos domino genuerunt.

¶ Beatus symeonis episcopi & mirri cuius propinquus
saluatoris secundum carnem iherosolymorum episcopus per iacobum fratrem domini
ordinatus & persecutione traianus multo temporum supplicium
affectu mirro consumatus est. Omnibus qui adierant & ipso iudice mi-
rantibus ut eorum senex crucis supplicium pertulisset.
¶ Petrus sancti matthei apostoli qui post ascensionem domini a beatis
apostolis recte electus atque in locum iudei predictorum subrogatus apud
iudeos christi euangelium predicauit.

sonè dedicatio sancte Marie magdale | ne sub ordinatione Guillermi ponti | ficis. anno domini m.c.xcvi. Hujus vero fabrica et presentis libri operam | bernardus de sancto ypolito vicensis sa | criscrinus. ex suis propriis pecuniis. ad honorem christi fecit. atque ditavit. ut | cantaretur liberaliter a sacerdote | quem ibi in perpetuum instituit. et illu | minaretur jugiter a manso de | podio dolers. quem ad hoc altare ipsius | sancte marie magdalene assignavit. | Domos etiam proprias suas que do | nibus suis adherent. presbitero qui ibi | dem semper cantabit perpetuo jure | ut ibi maneret conscripsit.* El bisbe de referència és el Guillem de Tavertet (1195-1233).

Aquest martirologi de vegades és citat amb els noms de *Martirologi tercer* o *C.**

130. — *MATYROLOGIUM ET NECROLOGIUM AD USUM ECCLESIAE CATHEDRALIS VICENSIS*

Manuscrit en pergami, d'1 més 118 més 2 folis, els 118 dels quals van escrits, en part, a dos corondells, en bella lletra formada, gòtica, en negre i vermell, amb inicials en vermell i blau; caplletra dels mateixos colors, amb rasgueigs i imbricacions morades i roges; abundància d'anotacions marginals en escriptura vulgar, afegides amb posterioritat. Folis de 41 × 29 cm.; caixa de 18 × 13 cm. i de 19 ratlles en els folis de l'1 al 82; i de 28 × 19 cm. i de 30 ratlles des del f. 83 al 118, en els quals hi ha dos corondells.

Relligadura de posts i llom de cuir, poc antiga.

Segle xiv.

N.º 7530 de l'inventari, i III del Villanueva. És de la Seu de Vich. Estudiat per S. Cunill en el *Bulletllet del Centre Excursionista de Vich*, vol. 1, pàg. 54.

Abans de començar el f. 1 n'hi ha un que degué ésser deixat en blanc, però en el qual, amb lletra del segle xv, es posà allò que devia llegir el qui regia el chor en certs dies de l'any, anunciant la distribució que es feia, a vegades de ço que havia fundat el canonge Bernat Despujol, i un altre text, ja del segle xvi, en el qual s'anunciaven les distribucions fundades per altres persones en dies de certs

* 207. — *MARTIROLOGIUM USUARDI*

Fragment d'un manuscrit en pergami; 23 folis de 25 × 18 cm.; escrits en bona lletra formada, gòtica, en negre i rúbriques; inicials i caplletres en vermell, blau i groc; 20 ratlles tirades en caixa de 22 × 18 cm. Té qualque nota marginal necrològica.

Relligatge en mitja pasta, modern.

Principis del segle xiv.

N.º 5852 de l'inventari del Museu Episcopal de Vich, al qual pertany.

El present còdex és companyó i de la mateixa mà que la *Regula Monachorum Sancti Patris Benedicti*, i de la mateixa procedència.

El foli que ara és primer comença : *...quos jussit primo claudius pro Cristi nomine dam | natos harenam fodere...*, paraules que corresponen a la llegenda relativa als dos cents seixanta màrtirs que el martirologi d'Usuard commemora el dia de les calendes del mes de març; trobant-se aquest text imprès en el vol. cxxiii de la *Patrologia Latina* del Migne, col. 805. El còdex continua fins al f. 23, en el verso del qual hi ha la rúbrica darrera : *viii. idus Junii*, que acaba amb les següents paraules : *Roma sanctorum | artemii cum uxore sua candida et filia paulina...* El text d'aquest martirologi es troba imprès en el vol. cxxiv de la mateixa *Patrologia*, col. 128.

aniversaris. Al verso del f. i hi ha la notícia donada pel P. Villanueva referint-se al present còdex.

Foli 1 : Comença : *Incipit libellus de sanctorum festivitate | apostolorum et reliquorum qui discipuli aut vi | cini successoresque ipsorum apostolorum fuerunt | viiii. Kalendas januarii | Vigilia nativitatís domini.* Foli 82 v.º : Acaba el *Martirologi* amb les paraules: *et apud nicomediam sanctorum | martirum viginti. Apud urbem Romam | beati servoli.* Fins aquí arriba ço que és pròpiament *Martirologi*, que resulta ésser una reducció molt concisa del *Martirologi d'Adó*, valorada per les notes marginals pertanyents al *Necrologi* de l'església Catedral de Vich, notes que arriben fins a principis del segle XVII, i les més modernes, de les quals és una del f. 13, que pertany a l'any 1591, havent-ni altres de 1595 i 1619, respectivament, en els folis 14 v.º, i 25.

En el f. 83 el text es fa més atapeït, a dos corondells, portant una sèrie de lliçons pertanyents a les festivitats principals de l'any. Comença : *In vigilia natalis domini lectio | Non sicut prius in figu | ris et in imaginibus...* Segueix una altra lliçó per a Nadal, dominica després de Nadal, la Circumcisió, l'Epifania, octava de l'Epifania, les iv dominiques després de l'Epifania, Septuagèsima, Sexagèsima, Quincuagèsima, Quaresma i les seves quatre dominiques, la Passió, els Rams, Dimarts, Dimecres, Dijous, Divendres i Dissabte Sants, Pasqua, dies dintre l'octava de Pasqua, dominica *in albis*, les quatre dominiques següents, l'Ascensió, dominica dintre l'Ascensió, octava, vigília i dia de Pentecosta, dies dintre l'octava de Pentecosta, octava, les dominiques següents fins a la xxiv, dominica de la Trinitat i les iv dominiques d'Advent. En el f. 92 : *Incipit | nunc lectiones super martilogio de omnibus | festivitatis duplicibus. Sancti Stephani.* Segueixen la de sant Joan evangelista, els Innocents, sant Tomàs, sant Silvestre, Infra-octava de Nadal, sant Antoni i la Conversió de sant Pau, sant Llorenç, sant Vicens, sants Cristòfor i Feliu, la Purificació, la Càtedra de sant Pere, sant Macià, sant Gregori, l'Anunciació, sants Ambròs, Marc, Felip i Jaume, la Invenció de la Santa Creu, sant Just, Corpus, sant Joan baptista, sant Pere, sant Pau, octaves dels dos apòstols, sant Cristòfor, santa Magdalena, sant Jaume, les Cadenes de sant Pere, sant Feliu de Girona, la Transfiguració, sant Llorenç, l'Assumpció, sant Bartomeu, sant Agustí, la Dedicació de sant Pere, la Nativitat de la Mare de Déu, l'Exaltació de la Santa Creu, sant Mateu, sant Miquel arcàngel, sant Jerònim, sant Lluc, sant Bernat, sants Simó i Judes, Tots-Sants, *Passio imaginis domini*, sant Martí, sant Andreu i sant Tomàs apòstol.

Foli 96 : *Incipit epistola beati Clementis | urbis romae episcopi. Quam mi | sit ad beatum jacobum fratrem | domini de ordinatione clericorum.* Acaba, al verso del foli 101, amb les paraules : *Deus te iterumque incolumem | custodiat amantissime frater | Amen.* D'aquesta composició n'hem ja parlat en tractar d'un altre còdex de la mateixa Catedral de Vich.

En el mateix f. 101 v.º : *Lectio xxii. Item isidori | de humilitate praepositorum.* Després d'aquesta composició, que és en el cap. xxii de la *Regula Canonica aquisgranensis*, segueix : *Item isido | ri de doctrina discrecione | Lectio xxiii.*, continuant el text fins al f. 102 v.º, on hi ha la rúbrica *Lectio xxiiii. Gregori qualiter prelati sub | ieccio doceant ac semetipsos discre | ta circumspectione provideant.* En el f. 103 v.º : *Isidorus de Doctorum | silencio.* Foli 104 : *Prosperi quod | nichil prossit sacerdoti Etiam si be | ne vivat si malevivescentes tacent | dona arguant. Lectio xxv.* Foli 105 : *Gregorius de pas | toribus non recte gradientibus.* Foli 107 v.º : *Prosperi de negligentia Sacerdotis | qui doctrine sue agendo contraria | persona non potest implere docu | or xxviii.* Vénen després les rúbriques : *Isidori de hiis qui | bene docent et male vivunt xxviii. Item Isidori de exemplis pravorum | xxx. secundum. Isidori de prepositis carnalibus xxxi., Prosperi luctuosa des | criptio carnaliter viventium sacer | dotum xxxii., Isidori de iracun | dis doctoribus, Gregori de zelo pastoralis officii erga sub | ditos xxxiv., Prosperi, quod | sacerdotes nichil proprium habent | ecclesie facultates tamquam co | munes ut pote Deo ratione | reddituri sunt, Isidori de disciplina sacerdotum in iis | qui delinquunt, Gre | gorii de collata episcopis potestate | ligandi atque solvendi, Gregorius de episcopis qui pro | ordinatione sacerdotum munera libenter accipiunt. Prosperi quod | sacerdotes sancti contemplative sint participes.* Acaba en el f. 116, resultant tots aquests epígrafs corresponents a la mateixa *Vita canonica*. Foli 116 v.º : *Incipit vita beati honorati monachi et | archiepiscopi arelatensis.* Acaba al verso del foli 118, contenint les lliçons de la vida de sant Honorat i la nona lliçó del mateix res.

Segueixen dos folis amb lletra de finals del segle xvi portant les memòries de fundacions fetes els anys 1587 en la Catedral vigatana.

El cos d'aquest còdex és evidentment fet a la nostra terra i destinat a la Catedral de Vich, on va servir fins que la imposició de la litúrgia romana, a finals del segle xvi, va posar en curs les edicions impreses del martirologi romà. En tractar del present manuscrit, el P. Jaume Villanueva va escriure que era fet *ante medium seculum xiii. cum dessint in eo festi Sanctorum dominici, Petri martiris aliorumque qui eo tempore sanctorum albo scripti sunt.* Amb tot i aquesta raó, que no trobem convincent, ja que la memòria de tals sants devia faltar en el còdex que servia d'original al present, creiem de ben entrat el segle xiv el temps en què aquest fou escrit. La seva lletra perfectíssima i del tot gòtica, el mateix que l'ornamentació de les principals caplletres, demostren que l'escriptor era un trescentista; confirmant-ho el fet de trobar-se, entre les lliçons que hem anotat, la de la festa del *Corpus Christi*, solemnitat en la qual, en la tretzena centúria, ningú en aquestes terres pensava.

Cal notar també, referent a aquest punt, el fet que les notes pertanyents al *Necrologi* més primitiu, o sia dels segles xii, xiii i principis del xiv, són, pot dir-se, totes d'una sola mà, evidentment d'aquesta darrera època. Fixant-se en les dates que porten les notes del *Necrologi*, del 1320 al 1340, un observa que n'hi ha algunes que demostren ésser afegides, i no d'una mateixa mà : així, per exemple, una de l'any 1322 en el verso del f. 43, i una altra de l'any següent en el f. 66. Això indica que el còdex degué ésser escrit poc després d'aquests anys i no més ençà del 1340.

131.— *USUS ECCLESIASTICI SECUNDUM CONSUETUDINEM URGELITANAE SEDIS ET EPISCOPATUS*

Manuscrit en pergami, mútil al final i mancat de fulls al mig, constant actualment de 50 folis de 20 × 15 cm.; lletra en negre i vermell, de bon tipus gòtic; inicials i una gran caplletra ornamental, en vermell, groc, blau i verd; unes 22 ratlles tirades per plana i caixa de 14 × 10 cm.

Antiga relligadura de posts nues.

Segle XII.

N.º 4164 de l'inventari. Adquirit.

Foli 1 : Resulta ésser un tros de pergami afegit al volum, de mida més reduïda que els folis, el qual al verso té escrites addicions referents a la solemnitat de la Purificació de la Mare de Déu i alguna altra.

Foli 2 : *Incipiunt usus ecclesiastici secundum | urgelitanam sedem et episcopatum. | Ordo est parium dispariumque rerum | suo cuique loco tribuens dispositio. | Itaque idcirco hunc librum ordinem vocamus | quia Deo adjuvante hic ordine scribere | disponimus qualiter nocte et die divina | sollicitè peragantur officia secundum modum | et institutiones a sanctis patribus prefixas | ut in ipsum dicamus omnes et non sint in nobis squismata...* Segueixen dues ordinacions : la primera referent al començament i ordre de l'Advent; la segona a nom de sant Oleguer, arquebisbe de Tarragona. Foli 2 v.º : *Sabbato in vigilia adventus domini.* La primera setmana d'Advent resulta molt detallada, ja que en el volum s'esmenten totes les ocurrencies esdevenidores. Foli 14 v.º : Nadal. Foli 20 : Després de les octaves de Nadal, l'autor tracta de l'ofici de difunts. El f. 26, després de les dominiques *post Epifaniam*, tracta de l'ofici de la Purificació de la Mare de Déu, el qual queda interromput a l'hora sexta, mancant folis abans del 27, en el qual es tracta dels dies posteriors al Dimecres de Cendra. Foli 32 v.º : Dijous Sant. Foli 36 v.º : Dissabte Sant, amb la cerimònia de la benedicció del ciri. El volum torna a quedar interromput després del f. 39, en què es tracta dels dies de l'octava de Pasqua. Foli 40 : Dominica v després de Pasqua. Foli 47 : Després de les dominiques passat Pentecosta, dejunis de les tèmpestes i rúbriques referents a ço que s'ha de llegir des de les calendes de novembre fins a l'Advent, i temps en què ha de cantar-se l'himne *Primo dierum*; el còdex parla de la dominica de la Trinitat. Foli 48 : *Incipiunt festivitates de toto anni circulo.* Comença amb la festivitat de sant Esteve, i continua el còdex fins al verso del f. 50, en què s'interromp després d'anunciar la festa de sant Marcel, que correspon al dia 16 de gener.

Encara que sensiblement mutilat, aquest còdex és d'un gran interès per a l'ordinació del ritu en la dotzena centúria.

132.—GUILLERMI DURANDI RATIONALE DIVINORUM OFICIORUM

Manuscrit en pergami; 4 més ccix folis de 365 × 245 mm., en caixa de 28 × 17 cm.; dos corondells; 52 ratlles per plana; lletra gòtica francesa en negre i vermell, caplletres de cal·ligrafia en blau, vermell i morat, i encara algunes grans inicials que s'estenen per les planes, obra de miniador en or i colors. La primera de les miniatures enriqueix la primera plana del f. 1 presentant dos escuts, un dels quals conté un ram de quatre flors sobre camper d'or, i l'altre és partit amb lleó passant en güella sobre or i tres faixes vermelles en camper d'argent (fig. 21). Les altres miniatures són en els ff. xviii, xxvi, xxxvii, lxxxvi, lxxxviii v.º, cvii, clxxxiv i cciii.

Relligadura de posts cobertes d'albadina, molt descomposta.

Principis del segle xiv.

Inventari n.º 7569; Villanueva, n.º xxvi.

Foli 1 : Comença : *Incipit Tabula abbreviata super libro qui vocatur rationa- | le in quo agitur de officiis ecclesiasticis et de pluribus et diversis | materiis pertinen- | tibus ad eadem qui quidem liber dividitur | in octo partes principales et quelibet illa- | rum dividitur in suas rubricas speciales et quilibet rubrica in diversas materias | sin- | gulares prout inferius ordinatur ac plenius decla | ratur que quidem tabula multum | valet et proficit ad ha | bendam plenam notitiam dicti libri.* La taula ocupa fins al primer corondell del f. 2, on comença un capbreu de pensaments sobre els pecats venials o mortals, i les principals virtuts; seguint l'enunciació de les obres de misericòrdia, els manaments de la llei de Déu, els flagells d'Egipte, privilegis de la Mare de Déu, noms que rep l'ànima, facultats d'aquesta, pensaments sobre l'oració, enunciació dels quatre evangelistes, pensaments piadosos sobre els principals pecats, pecats reservats al papa i al bisbe, enunciat sobre la confessió, deprecació dels àngels, sempre tot expressat en forma breu, i a vegades en vers. Aquesta miscel·lània teològica-moral ocupa fins al començament del f. 4, el qual té el verso en blanc.

El f. 1 principia : *Quecumque in ecclesiasticis offi | ciis rebus ac ordinamentis | consistunt divinis plena sunt signis atque misteriis ac singula celesti...* La introducció termina al final del primer corondell del f. 11, on comença el llibre primer, *de ecclesia et ecclesiasticis ornamentis et de consecrationibus et sacramentis.* El llibre segon, *de ministeriis et ordinibus ecclesiasticis et eorum officiis,* comença en el f. xviii. El tercer, *De indumentis seu ornamentis sacerdotum atque pontificum et aliorum mi- | nistrorum,* entra en el f. xxvi. El llibre quart, *De missa et singulis in ea aguntur,* té principi en el f. xxxvii. En el f. lxxxvi : *Incipit quarta pars misse de Commu- | nicatione sacerdotum.* El llibre cinquè principia, al verso del f. lxxxviii, tractant: *De divinis officiis tam nocturnis quam diurnis in genere.* La *Sexta pars de officiis dominicarum specialiter et quorundam feriarum et festivitatum tempori et ieiuniorum quatuor temporum,* s'encapçala en el f. cvii. En el f. clxxxiv : *Incipit liber septimus de sanctorum festivitibus.* La *Octava pars de computo et calendario et de pertinen- | tibus ad illa,* comença al verso del f. ccii. El volum s'acaba al verso del f. ccix, amb les paraules : *hanc solum apud homines ex ingenti propenso labore mercedem |*

expectans ut apud misericordiossimum iudicem pro peccatis meis devotas orationes infundant. | Explicit rationale divinorum officiorum.

Seguia el nom del possessor del llibre, que fou ras : *Iste liber est domini... qui | fuit compositus per manum petri do | minici clerici anno domini mccc | xxxi. die lune post festum | sanctorum Amen.* Encara que aquí no digui l'escriptor, no fou pas sol en la confecció del volum, ja que, al començament del llibre cinquè, la inicial *L*, miniada, presenta dissenyat i colorit un personatge amb una filactèria a les mans, en la qual es llegeix : *Johannes delcros illuminavit.* Així, a més del nom de l'escriptor del volum en 1331, que fou En Pere Domènech, sabem el de l'il·luminador, que es deia Juan Delcros.

Si resulta esborrat el nom del primer possessor del llibre, una nota posada en el full de guarda d'aquest ens diu qui fou el que el regalà a la nostra Catedral : *In nomine domini amen. Anno domini mccc. quadragessimo primo pridie nonis Novembris | Reverendus dominus Galcerandus ça Costa dei gratia vicensis Episcopus dedit et obtulit domino Deo et beato Petro | Sedis vicensis et ejus servicio istum librum et concordancias et missale mixtum et completum.* Així no és estrany que el present volum figuri des del segle XIV en els inventaris de la nostra Catedral, on se'l troba ja l'any 1368 amb el títol de *Recional*, cobert de verd. Entre els llibres que el bisbe Berenguer empenyorava en 1326, es troba un *rationale divinorum officiorum*, que, sens dubte, deu ésser el present volum. (*Curia Fumada* : Manual de l'any.)

133. — GUILLERMI DURANDI RATIONALE DIVINORUM OFFICIORUM

Manuscrit en paper; cccxxv folis de 285 x 215 mm., dos corondells, caixa de 212 x 122 i 47 ratlles, lletra poc acurada, gòtica, formada, en negre i vermell; inicials vermelles, i en blau a l'inici dels llibres.

Relligadura defectuosa de conservació, en posts i badana.

Segle xv.

N.º 7611 de l'inventari. Procedent de la Catedral de Vich.

Foli I : *Rationale divinorum officiorum | editum a domno guillermo durandi episcopo mimatensi | Incipit proemium | Quaecumque in ecclesiasticis officis | rebus ac ornamentis consistunt | divinis plena sunt signis atque | misteriis...* La primera part comença en el segon corondell del f. II; el llibre segon comença al verso del foli xxv; el tercer, al verso del f. xxxv; el quart, al verso del f. XLIX; el cinquè s'inicia en el f. cxxxii; el sisè, al verso del f. CXLII; el setè, al verso del CCXCII, i el vuitè principi en el f. CCCXXXVIII. Les darreres paraules del còdex són : *...et festum sancti Mathie quod deberet illa die celebrari celebratur tantum in sequenti ita tamen quod...*, les quals corresponen al capítol *De anno solari*, que és el tercer del dit llibre vuitè. Manca, per tant, en el còdex, fins al cap. XIV, que és el darrer de l'obra, segons demostra l'edició de Lió de 1592, per Buysson.

134. — *JOANNIS BELETH DE ECCLESIASTICIS OFFICIIS. EPISTOLA PRO CONSTRUCTIONE CLAUSTRI NOVI SEDIS VICENSIS. LIBER CONSUE TUDINUM VICENSIS ECCLESIAE.*

Manuscrit de 80 folis en pergami, 16 en paper i altres 55 en pergami. Les fulles de la darrera matèria són escrites en gòtic de còdex i en negre i vermell, en la XIII.^a centúria, a ratlla tirada i generalment sense gaires expansions decoratives; són de 255 × 175 mm., i porten quasi sempre 31 ratlles en caixa de 195 × 135 mm. El segon aplec de folis en pergami té les darreres 42 planes escrites de mans diverses i d'escriptura posterior, però de no més ençà de la meitat del XIII.^a segle. Els folis de paper tenen 22 × 15 cm., i són d'escriptura gòtica notarial, poc posterior a l'any 1326.

Relligadura en pasta, negra, de principis del segle XIX.

Segles XIII i XIV.

N.º LXXXIV de l'inventari del Capítol vigatà, i 7546 del Museu.

El primer tractat ocupa 80 folis en pergami; portant en el f. 1 el títol i el començament, que diuen : *Incipit Summa magistri iohannis beleth. de ecclesiasticis officiis per anni circulum | In primitiva ecclesia prohibitum erat ne quis loqueretur linguis | nisi esset qui interpretaret. Quid prodesset loqui nisi intelligeretur...* Segueix el tractat, que, segons indica el títol, és l'obra, ben coneguda, de Joan Beleth, teòleg francès de mitjan segle XII; la qual obra continua sense interrupció fins al f. 80, en què acaba amb les paraules : *pro non valde malis mitigationis penarum pro valde | maiorum qualescumque consolationes.* (P. L., CCII, 13 a 164). Amb millor lletra (després d'una humorística ratlla de separació, en la qual va dibuixat un home ajagut), algú completà la plana posant-hi uns versos referents a la interpretació de les hores del res, les quals van seguides de les equivalències a les paraules : *orphanotrophium, Bephotrophium, Gerontocomium, Ptocotrophium, Xenodochion, Mosochontomium*, acabant així aquesta secció de llibre.

El segon escrit fins resulta ésser en paper i de més reduïda mida que el tractat anterior. És un document que dictà el bisbe de Vich Berenguer sa Guàrdia, en 1326, en encarregar als fidels de la diòcesi que ajudessin a la construcció del claustre nou o gòtic de la Catedral de Vich. Aquest document va escrit en molt bona lletra corrent i amb dotze ratlles tirades en plana. Són 16 folis de 22 × 15 cm. (el primer i els dos darrers en blanc).

La tercera part del que conté el present volum resulta ésser la consuetu que redactà el canonge de Vich Andreu d'Almunia, de qui se sap que morí en 1234; consuetu que fou seguida de disposicions posteriors, la més moderna de les quals no arriba a mitjan segle XIV. El f. 1 comença amb una inicial composta per cintes entrelaçades : *in nomine sancte et individue trinitatis. | Incipit liber consuetudinum Vicensis Ecclesie. quem | deo auxiliante. Ego Andreas de almunia | Canonicus humilis sacerdos et servus sancti Petri | vici. Ad honorem Sancti Petri et laudem dei secundum quod vidi diu ordinarii studiose componere curavi. | Primum siquidem tractans es de adventu domini...* Foli 25 v.º : Acaba la consuetu de temps i comença la referent al santoral : *Nunc autem deo dante et opere ministrante tractemus de jes-*

tivitate sanctorum. Es diu des del dia de sant Sadurní fins als darrers dies de novembre, on acaba l'obra del precitat canonge Almunia, en el f. 34. Foli 34 v.º: Comencen les addicions, les primeres de les quals són continuades ben poc després de la redacció del tractat, portant notes sobre l'ofici de la Mare de Déu que es deia després de la 1 dominica d'Advent, i sobre el de la Trinitat, que es recitava en la dominica anterior a la d'Advent. Foli 35 : Notes sobre distribucions capitulars en espècie i diners, acabant amb una de l'any 1248. Foli 38 : Notes diverses del segle XIV, amb un quadern de constitucions del bisbe Ramon de Bellera sobre l'ofici de la Mare de Déu, i altres pertanyents a l'ofici diví, datades en 1278. Foli 47 v.º: Altres ordinacions de 1279, 1304, 1305, 1311, 1338, 1320, 1344, 1345 i 1348 que segueixen fins al f. 55.

L'inventari dels llibres de la canònica, fet en 1368, parla de *altro libra de pergamí apellat Consueta de sent Ruff*. És molt possible que aquesta apuntació vulgui referir-se al llibre del canonge Almunia.*

* 208. — MISCEL·LÀNEA PREFERENTMENT LITÚRGICA

Petit volum manuscrit en paper, que amida 155 x 110 mm.; 40 fulls; escrit en lletra de difícil lectura, no tota d'una mà.

Segona meitat del segle XV.

Relligadura en pergamí flexible moderna.

N.º 7977 de l'inventari. Adquirit.

Comença per dos folis d'apuntacions del segle XVII, en res pertanyents a a resta del text. Foli I : Comença incomplet ... *Omnipotens Domine filii Vnigenite...* de l'himne angèlic *Gloria in excelsis Deo*. Foli II : *Credo in unum Deum*. Foli III : *Incipit cum homine senescente senectute vtra | que homines sunt et deteriorantur ut | habet guido magister in sui prologo libri | de musica*, acaba el tractat de música al recto del f. 7 amb les paraules *potest per unum qn punctum uel quintum cantus planus reiterat*. En el f. VII v.º hi ha el cant de la Sibila que comença : *Al jorn del Judici | para qui aura fet seruicii*, desplegant-se en unes vint-i-quatre quartetes, a més del respost, i acaba al f. 9 v.º. Foli X : *Assi comensa la missa de ajudar a dir | In nomine patris*; segueixen diverses oracions. Foli XI : Hi ha l'anunciació de les festes i dejunis en català, i continua el mateix tema fins al f. 13 r.º. Foli XIII v.º : *Prima deductio nature | Re. my. sol. Vi my. fa. la*. Foli XIV r.º : Oracions. Foli XV : Preparació de la Missa *Conditor celi et terre ihesuxte*, seguint fins al f. 21 v.º. En el f. XXII, d'una altra mà, hi ha el *Memento deuote dicendus ante celebrationem misse ut aliquomodo habeat tedium dare audientibus missam..*, la qual continua fins al f. 27 v.º. Al f. XXVIII retorna el caràcter de lletra de la primera mà, i anuncia les festes al poble : *Lo dotzen es ans de Nadal*, i hi ha al verso tres oracions i una advertència, aquesta en català. Foli XXIX : *Recordare domine testamenti*, tetàgrama anotat en cant pla, venint després, en el verso, copiades algunes oracions de diversos sants fins al final del f. 30 r.º. En el f. XXX v.º, escrita d'una altra mà, comença una oració indulgenciada pel Papa Bonifaci i una altra del Papa Innocenci, la qual acaba al recto del f. 32. Vénen un seguici d'oracions, no totes de la mateixa mà, i alguna en català, la major part per excitar la devoció dels fidels. Al verso del f. 40 queda el text acabat.

Fig. 21. — Museu Episcopal de Vich : Códex 132, f. 1

